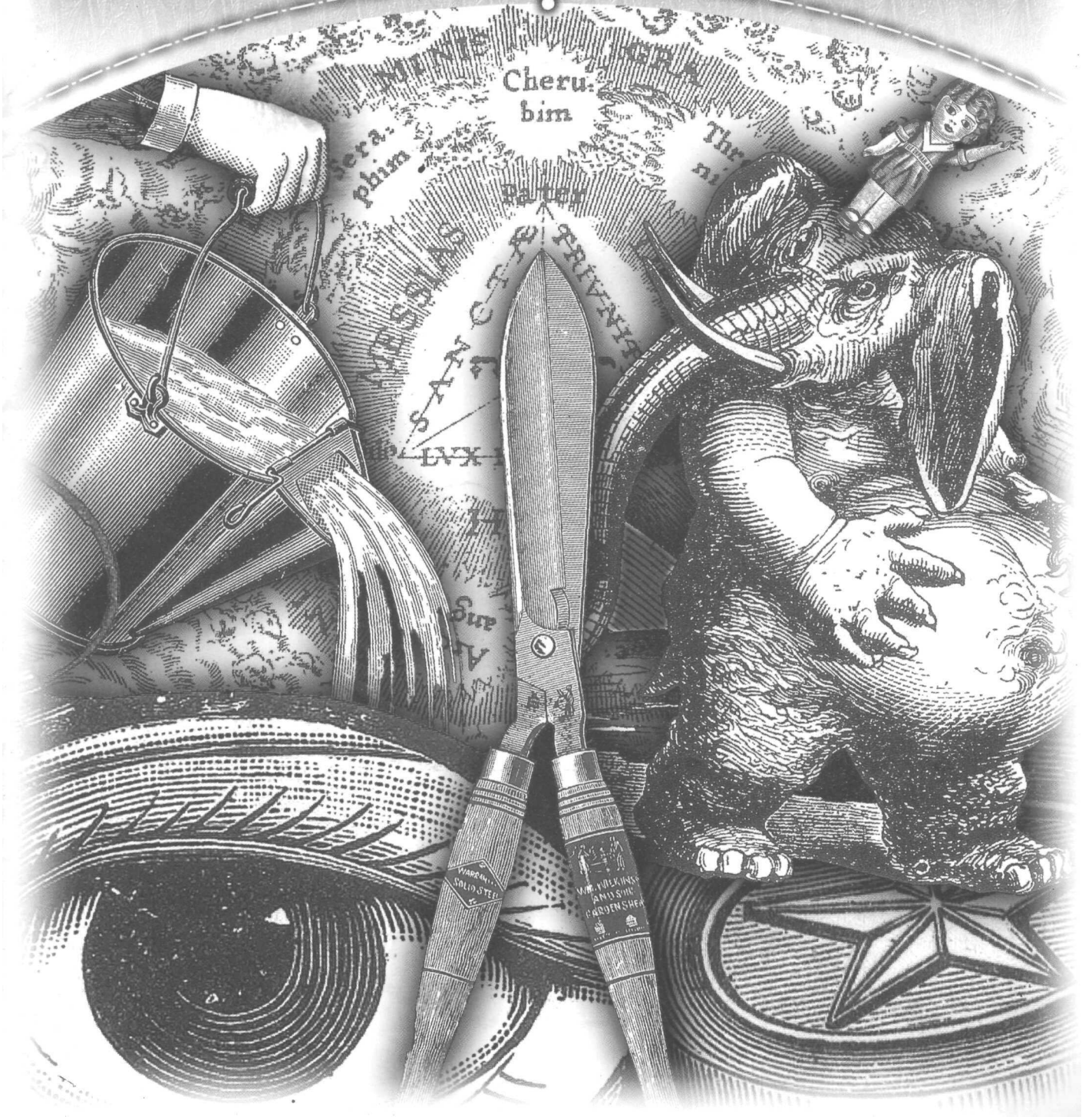

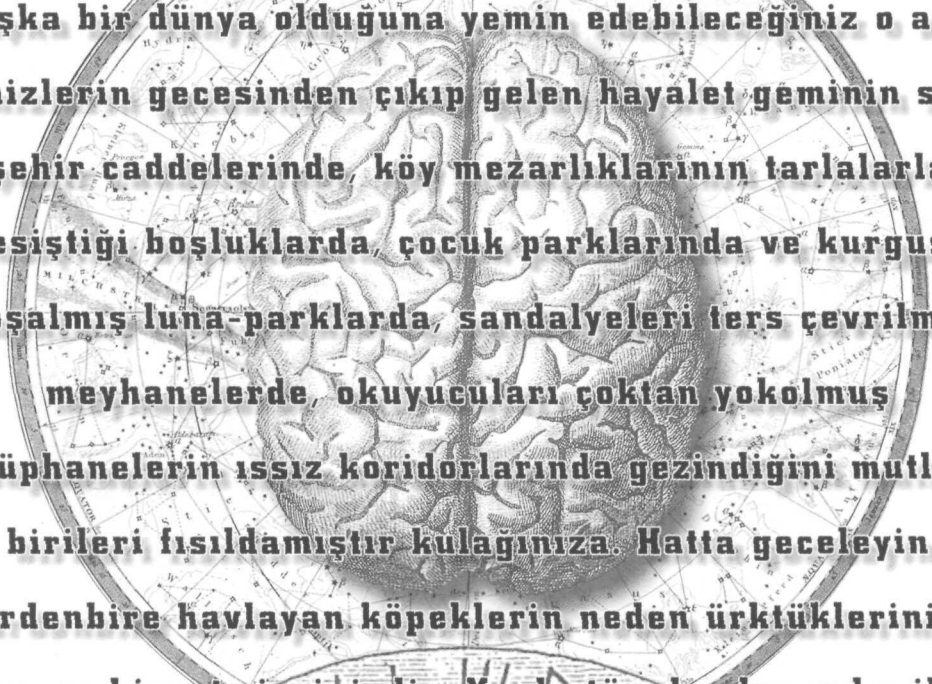
Hayalet Geni

Sayı 47

Mart/Nisan 1999

500.000 TL

Başka bir dünya olduğuna yemin edebileceğiniz o açık denizlerin gecesinden çıkıp gelen hayalet geminin sisli şehir caddelerinde, köy mezarlıklarının tarlalarla kesiştiği boşluklarda, çocuk parklarında ve kurgusu boşalmış luna-parklarda, sandalyeleri ters çevrilmiş meyhanelerde, okuyucuları çoktan yokolmuş kütüphanelerin ıssız koridorlarında gezindiğini mutlaka birileri fısıldamıştır kulağınıza. Hatta geceleyin birdenbire havlayan köpeklerin neden ürktüklerini o zaman hissetmişsinizdir. Ya da tüm bunlar uyku ile uyanıklık arasında yaşanan türden bir hayal...

Eğer Hayalet Gemi ile ilişki kurmak istiyorsanız...

Herhangi bir evin loş odalarından birinde gözlerinizi kapatın. Ve karanlıkta bir koltuğa kendinizi bırakıp, geçmiş ve geleceği ve en önemlisi bugünü düşünüp sorular sorun. Sonra yaklaşmakta olan Hayalet Gemi'yi düşleyin.

Ya da bize yazın.

Magritte, Zevk

Dünyada kalabilmenin tek yolu onu azar azar
yemek değil mi?

Üstelik, ebedi yalnızlığı bir süre olsun
unutturan bir şey: dışarıdakini içeri almak,
yutmak, sindirmek...

Hayalet Gemi

İki Ayda Bir Yayınlanır
Sayı 47, Mart/Nisan 1999
500 000 TL KDV Dahil
ISSN 1301-9708

www.hayaletgemi.com

İçindekiler

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Teknofil Teknoloji Tasarım Ltd. Sti.
Adına **Adnan Kurt**

Yazı Kurulu
Sedef Erkman
Murat Gülsoy
Ergun Kocabıyık
Nazlı Ökten
Pınar Türen

Tasarım
Faruk Ulay

Halkla İlişkiler
A. Sena Tınaz

Baskı
Net Matbaacılık

3. [yalnızlığınoyuncakları]
Mönü
Yekta Kopan

4. [kılavuzkaptan]
Yemek
Zeynep Direk

8. [üstüçüzilmişkişiler]
Kırmızının İştahı
Nazlı Ökten

10. [sirenelerinâbusu]
Konuşamam Ağzımda Yemek Var
Pınar Öğünç

12. [serdümen]
Ojibwa: İki Ay
Claude Lévi-Strauss

15. [karagöründü!]
Aynalar Hep Yalan Söyler... Mi?
Yeşim Altuncu

17. [medcezir]
Önce Adamını Yakala
Jeremy MacClancy

24. [şeytanminaresi]
Rita
Derya Erkenci

27. [başkabirdünya]
Sinemada Yemek Üzerine
Bağlantısız Notlar
Selim Ergun

29. [çıkılmazsokak]
Etimizin Çiğliği
Cemal Ener

31. [düşdeğirmeni]
Denemekten Ne Çıkar
Orhan Cem Çetin

35. [kayıphazine]
Son Yemek Varsayımı
Zeynep Aktüre

43. [déjavu]
Kat Kat
Hakan Aytekin

46. [yanlışpusula]
Gülmek ve Yemek
Pınar Türen

49. [deligömleği]
Et
Kerem Yeğin

53. [ölüdalga]
İki Ayrı Öğün
Hümanur Bağlı

57. [şışedekimesaj]
He, Pssst...
Kim van Dusseldorp

59. [uçanhollandalı]
Kıtmiiir, Kıtmiiir
Murat Gülsoy

Rivayetlere göre bir dönem Andy Warhol'un "Fabrika"sında da çalışan Macar asıllı ressam/tasarımcı Joseph Gimmick (asıl adı Jozsef Miklos) 1968 yılında Manhattan'daki "Restaurant Meat-a-morphosis"ın yemek listesini hazırlar. Bir söyleşisinde "Yemek, 'tek'in çok olmak için kendinden vazgeçerek kurduğu ortaklıktan, yine 'tek'olarak çıkmasıdır ve benim gibi, hayat gibi, bu metin gibi o da bir kurgudur." diyen sanatçının yanda dilimize uyarlanmış hali görülen menüsü asla masalardaki yerini alamamıştır.

R e s t a u r a n t

M E A T - a - M O R P H O S I S

M e n u

R	M	S	H	E	E	R	D	Ö	K
A	A	N	E	Ü	F	Ş	Ü	U	M
L	N	P	U	T	S	R	Ş	U	D
K	T	A	N	R	A	K	A	M	A
U	A	K	D	K	O	T	R	P	İ
Ğ	R	U	D	N	K	Ö	A	N	A
O	Ü	V	M	Ş	S	U	P	P	R
S	Ü	A	M	O	E	H	Z	A	İ
Z	Z	T	D	I	R	L	I	U	B
K	T	A	I	V	A	L	İ	P	R

Büyücü, René Magritte, 1927

Felsefede yemek, belki de bedenin alanına dahil olan tüm diğer yaşantılarla birlikte yok sayılmış ya da en azından üstünde fazlaca durmaya değer bulunmamıştır. Filozofların ne yedikleri, nasıl beslendikleri hakkında bir şey okuduğumu hiç hatırlamıyorum. Yemek felsefenin konusu değildir ama tıbbın alanına doğrudan girer. Tedavi etmek ya da sağlığı korumak amacıyla üretilmiş binlerce yemek formülü vardır. Bugün bile bu yaklaşım, önceki yüzyıllara kıyasla ciddi bir bilgi kaybına rağmen kısmen geçerliliğini sürdürmektedir. Bir de hazzı pohpohlamak için yapılan yemekler vardır. Platon'da, aşçı ile doktor arasındaki yapılan kıyaslama arzu ve iştah ile akıl arasındaki karşıtlığa dayanır ve nihayi olarak sofistle filozofu birbirinden ayırmayı hedefler. Doktor beden için neyin iyi olduğunu bilir ve lezzetsiz de olsa yenmesi gerekeni gösterir. Halbuki aşçı beden için neyin iyi olduğundan habersiz hazzı pohpohlamaya yönelik tatların arayışındadır.

Beslenmeyle ilgili modern literatürü şöyle bir karıştırdığımızda insanın yemekle olan ilişkisinin kabaca üç ayrı biçimde düşünüldüğünü görürüz. 1) Karın doyurmak, açlığı gidermek için yeterli derecede beslenmek 2) Manevi doyum sağlamak için yemek 3) Kişisel

Ama unutuş yerini kısa zamanda pişmanlığa bırakır: Bir yandan buzdolabında ne varsa (tercihen) televizyonun karşısında trans halinde mideye indirilir öte yandan formun korunması mücadelesi hanesine kaydolan bu yenilgi de can sıkıntısının artmasına sebep olur. Oburluk anlamında gereksiz yemek ve bunun sonucunda formdan düşerek özsaygıyı kaybetmek "zayıflık ve incelik" ideolojisini sorgulayabilenlerimizi bile pusuya yatmış sinsi bir düşman gibi beklemektedir. Oburluk meselesi bir yana, şişman sayılamayacak olduğu halde toplumsal olarak dayatılan bedensel idealleri örnek alan pek çok kişi, zayıflama derdine bir çözüm buldukları iddiası ile kurulmuş olan milyarlarca dolarlık bir endüstriyi ayakta tutmaktadır.

ve toplumsal saygınlık kazanmak için yemek. Aslında ilk iki formüldeki anlam belirsizliği vurgulanmaya değer. Birinci şık, ilk bakışta hazzı tamamen dışlıyor gibi görünse de aslında sözkonusu formülde bunu düşünmemizi gerektirecek bir şey yoktur. Hepimiz karın doyurmak için yiyoruz ama genellikle bu durum, "karnımız doysun da ne yediğimiz önemli değil" tavrını içermiyor.. "Yeterlilik" nitelikten çok niceliği çağırıştırıyor gibi görünse de "dengeli" beslenmeye dayalı bir diyet lezzetli yemeği dışlamak zorunda değil. Eski Yunan filozofu Aristo, ılımlı kişinin ne az ne çok, fakat ortayı bularak yemesi gerektiğini söylemiştir. Oburluk ve haz düşkünlüğü yüzünden çok yemek ahlaki bir erdemsizlik halini gösterir ve toplumsal saygınlığı zedeler. Demek ki birinci şıkla üçüncü şık arasında bir kesişim olmadığını sanmayalım. Şişman insanların "tembel" ya da "iradesiz" oldukları varsayımı beslenmek için yeterli derecede yiyenlerin toplumsal saygınlık edinme yarışına eksiden başlamadıklarını gösterir en azından.

Gelelim ikinci şikka...Burada söyleneni tek biçimde anlamak oldukça zordur. Bu zorluk öncelikle "manevi" sıfatından kaynaklanır. Yemek, tad almak, bedensel bir etkinlikse, bunun "manevi boyutu" iyi bir yemek yemenin verdiği hoşnutluk duygusu olabilir. Bu da muhtemelen fiziksel bir rahatlığın etkisidir. İşin beden ve zihin arasındaki ilişkiden kaynaklanan karışıklığını bir yana bırakırsak "manevi doyum sağlamak için yemek" lafını hayattan tad almanın bir yolu olarak anlayabiliriz. Bazı insanlar yemekten aldıkları hazzı önemsediklerinden, yemeyi karın doyurmaktan çok gastronomik bir olay gibi yaşadıklarından, iyi bir yemekle olduğu kadar o yemek hakkında konuşmakla ve onu dostlarıyla paylaşmakla da "manevi doyum" sağlarlar. Ama bir de hayatlarında çok şey ters gittiği için bunalıp sıkıntidan yiyerek özel yaşamında bulamadığı manevi doyumu yemek yiyerek tatmin etmeye çalışan bahtsızlar vardır ki, ilk gruptakilere kıyasla bu gruptakilerin ne yedikleri genellikle pek de önemli değildir. Hayat ilginçliğini ve umut vaadeden yanını kaybetmeye başladıkça, insan varoluşunu dıştakini kendi bedeni içine alarak deneyimlemeye yönelebilir. Yerken insan kendisinden ve dünyadan bir mola alır. Sıkıntidan yemek, insanın ancak kendi varlığını unutarak varolabildiği hallerden birisidir. Ama unutuş yerini kısa zamanda pişmanlığa bırakır: Bir yandan buzdolabında ne varsa (tercihen) televizyonun karşısında trans halinde mideye indirilir öte yandan formun korunması mücadelesi hanesine kaydolan bu yenilgi de can sıkıntısının artmasına sebep olur. Oburluk anlamında gereksiz yemek ve bunun sonucunda formdan düşerek özsaygıyı kaybetmek "zayıflık ve incelik" ideolojisini sorgulayabilenlerimizi bile pusuya yatmış sinsi bir düşman gibi beklemektedir. Oburluk meselesi bir yana, şişman sayılamayacak olduğu halde toplumsal olarak dayatılan bedensel idealleri örnek alan pek çok kişi, zayıflama derdine bir çözüm buldukları iddiası ile kurulmuş olan milyarlarca dolarlık bir endüstriyi ayakta tutmaktadır. Gazetelerin magazin sayfaları türlü türlü diyetler, zayıflamak için sofradan aç kalkın gibisinden öneriler ve bol bol sebze ve meyve yişin türü banalitelere dolmaktadır. Belki de, Massimo Montanari'nin *Avrupa'da Yemeğin Tarihi* adlı kitabında dediği gibi, medyanın az yeme alışkanlığını ve tüm bu diyetleri telkin etmesi, reklam sektörünün sunduğu yepyeni tüketim maddelerinin karşısında toplumun nefisini tutmaya çalışması ya da kendisini cezalandırması olarak yorumlanabilir.(1) Bu durum, modern toplumun yemekle ilişkisinin barışık bir ilişki olmaktan gittikçe uzaklaştığının göstergesi de olabilir.

Statü için yemek konusuna gelince, Montanari, statü simgesi sayılan yemeklerin tarih boyunca nasıl değiştiğini anlatarak asillik imajının göreliliğini eğlenceli bir biçimde gözler önüne seriyor. Eski Yunan kültürü, yemekte dengeli ve ölçülü olmaya en büyük değeri atfedip, ifrada kaçmayı olumsuzlamıştır. Buna karşılık Germen kültüründe çok fazla yemek yemek cesur savaşçının özelliğidir. 11. yüzyıldan 13. yüzyıla kadar Avrupa'nın yemek dili, alt sınıflarla üst sınıflar arasındaki yemek konusundaki farklılığın artık yalnızca niceliksel bir

Farklı yemek yemek
biçimleri zenginlerle
yoksullar arasında
neredeyse biyolojik
bir farka işaret eder
olmuştur: Zengin
asillere göre, "Pahalı,
ayrıntılı bir biçimde
hazırlanan ve yüksek
bir damak zevkine
hitap eden yiyecekler
(ancak varlıklı ve
güçlü olanların her
gün tedarik
edebilecekleri
yiyecekler) soyluların
midesine layıkken,
basit ve sıradan
yiyecekler ise
köylülerin midesine
göredir." (3) En
yoksullarınsa
kendilerine sadaka
olarak verilmesi
uygun görülen,
sirkeleşmiş şarap,
küflü ekmek,
çürümüş meyve,
bozulmuş peynir gibi
atıkları sağlıklı bir
biçimde
sindirebilecek bir
fiziksel yapıya sahip
oldukları
düşünülmüyordu.

fark olmaktan çıkıp niteliksel bir fark haline geldiğini göstermektedir. "Alt sınıfların yedikleri giderek daha sebze ağırlıklı (tahıl ve yeşillik) olurken, et tüketimi (av hayvanları ve özellikle taze et) bir statü sembolü haline gelmiştir." (2) Anlaşılan o dönemde bir "yemek pişirmek" sanatından sözedilememektedir. Ancak, 14. yüzyıl ile 16. yüzyıl arasında egemen sınıfların kültürel imajları, kaliteli yemek ile güç arasında bir ilişki olduğu fikrinde belirlenmeye başlar. Böylece görkemli sofralar yapılması zor ve incelikli yemeklerle dolmaya başlar. Farklı yemek yemek biçimleri zenginlerle yoksullar arasında neredeyse biyolojik bir farka işaret eder olmuştur: Zengin asillere göre, "Pahalı, ayrıntılı bir biçimde hazırlanan ve yüksek bir damak zevkine hitap eden yiyecekler (ancak varlıklı ve güçlü olanların her gün tedarik edebilecekleri yiyecekler) soyluların midesine layıkken, basit ve sıradan yiyecekler ise köylülerin midesine göredir." (3) En yoksullarınsa kendilerine sadaka olarak verilmesi uygun görülen, sirkeleşmiş şarap, küflü ekmek, çürümüş meyve, bozulmuş peynir gibi atıkları sağlıklı bir biçimde sindirebilecek bir fiziksel yapıya sahip oldukları düşünülüyordu. Yine Montanari'nin yazdığına göre, "Savoia prenslerinin hekimi olan Giocomo Albini sosyal statülerine uygun olmayan yiyecekler yiyenlerin ağrılar çekip hastalıklardan mustarip olacağı tahmininde bulunurken, varlıklıların ağır çorbalarından uzak durmalarını, baklagillerle ve hayvan iç organlarıyla yapılan çorbaları yememelerini salık veriyor, bunların çok besleyici olmadığını ve hazminin güç olduğunu kaydediyordu. Albini ayrıca, yoksulların da çok özel veya yüksek damak zevkine hitap eden yiyeceklerden uzak durmalarını, kaba saba midelerinin bunları pek hazmedemeyeceğini belirtiyordu." (4) 16. yüzyılda Fransa'da iyi veya kötü yemek yemek insanda tıpkı sosyal sınıfı gibi doğuştan var olan (ve değişmez olduğu ümit edilen) bir özellikti. (5) Daha da ilginç olan, 15. ve 16. yüzyıllarda canlılar aleminin sınıflandırılmasının en geçerli sayılan yorumunun yemekle statü arasındaki ilişkiyi belirlemiş olmasıdır. Bitkiler ve hayvanlar hiyerarşik olarak kurulmuş bir zincirin halkaları gibi sıralandıklarında, bu zincirde yukarı bölümlerine ait hayvanlar ve bitkiler "daha lezzetli" sayılıyor ve soyluların ağızına layık yiyecekler olarak tasavvur ediliyordu. Buna göre, dana, kuzu vb. gibi dört ayaklı hayvanların etinden çok kuşların eti makbuldü. Kuşlardan uçanlar, kendi türlerinin en yüksek basamaklarında bulunduklarından, soyluların sofralarından eksik olmuyordu. Buna karşın, bitkilerin kökleri ve toprağa gömülü olan sebzeler bitkilerin havada bulunan kısımlarına göre daha lezzetsiz sayılıyor ve halka uygun yiyecekler sınıfına atılıyorlardı. Tüm bu yemek ideolojisinin dikey boyutla büyülenmiş oluşu yemeğin dönemin metafiziğine ne denli bulaşmış olduğuna işaret eder. Önceki yüzyılların ateşte kızarmış av eti statü sembolü olma özelliğini soyluların gitgide kibarlaşması ve inceleşmesi sayesinde hayvanların kırmızı etleri yerine yağsız ve beyaz etlerinin tercih edilir olmasıyla çoktan kaybetmişti. 18. yüzyılda artık köylüleri nitelikli yiyeceklerin zevkenden mahrum etmek zorlaşmıştı, ancak iktidar sahiplerinin ve aydınların köylülerin sindirim sistemleriyle "babacan" bir tavırla da olsa uğraşmaktan kendilerini bir türlü alamamaları hali devam eder: "...köylüler, zaten yemek yemeyi bilmedikleri için iyi beslenemeyen, ekonomi yapmayı da bilmeyen ve ağır, hazımsızlık yapan yiyecekleri daha çok seven bir sınıf"tır. (6) Ama kırmızı etin sağlığa zararlı olduğu fikrinin ortaya atılmasıyla yüzyıllar boyunca kırmızı etten mahrum yaşamış olan köylülerin pek de o kadar kötü durumda olmadıkları çıkar ortaya. Sağlık ve güzellik ölçütleri modern ifadelerine doğru yaklaşmaya başladıkça bu kez üst sınıflar sebze yemeye başlarlar ve kırmızı, yağlı et alt sınıfların yemek pratiklerinin resmi haline gelir. Avrupa'da yemeğin sosyal tarihi kendi üstünde spiral vari bir hareketle dönerken, akla ister istemez doğuda yemeğin sosyal tarihi nasıl kurgulanabilir sorusu geliyor. Ancak doğu, batılı bakışın yaptığı gibi tarihsel bir soykütüğü sunmak yerine alt sınıflarla üst sınıflar arasındaki farkı sanki ebedi bir ana yayılmış ziyafet sofrasının törenselliği ile yoksulların sofrasını kıyaslayarak gözler önüne sermiştir.

Sanki doğuda bir ziyafetin nasıl verileceğini belirleyen adetler zamanın akışını durdurmuş, tüm tarihsel göreliliği perdelemeyi başarmıştır hayalimizde. Bu hayal doğunun kendisine bakışında gizli olan oryantalizmdir. O, doğuyu masalsılaştırırken orada yenenin kaynağını

Doğu da ziyafet
sofraları yalnızca
insanın ağzının
suyunu akıtacak
şekilde tasvir
edilmekle kalmaz,
ziyafetin etrafında
kurulan yaşantı dile
gelir. Mesela, Ali
Mazaheri'ye göre,
ziyafet vermek
isteyen efendi,
davet edeceği
konukların her
birine bir davet
mektubu yazardı.
"Süslü edebi
sözlerle, mecazlarla,
nergis kokuları,
gülünî lâle
telmihleriyle dolu
olan bu mektub,
davet edilenin
gelmesi ile, ev
sahibinin duyacağı
mutluluğu
açıkladıktan sonra
şöyle biterdi: "Emin
ol, eğer gelersen,
kendimizi cennette
sanacağız, çünkü
sen kolyenin
ortasındaki incisin"

da örtüsünü kolay kolay kaldırtmayan, karanlık bir hayalgücünde bulur. Doğu da ziyafet sofraları yalnızca insanın ağzının suyunu akıtacak şekilde tasvir edilmekle kalmaz, ziyafetin etrafında kurulan yaşantı dile gelir. Mesela, Ali Mazaheri'ye göre, ziyafet vermek isteyen efendi, davet edeceği konukların her birine bir davet mektubu yazardı. "Süslü edebi sözlerle, mecazlarla, nergis kokuları, gülünî lâle telmihleriyle dolu olan bu mektub, davet edilenin gelmesi ile, ev sahibinin duyacağı mutluluğu açıkladıktan sonra şöyle biterdi: "Emin ol, eğer gelersen, kendimizi cennette sanacağız, çünkü sen kolyenin ortasındaki incisin", veya buna benzer başka bir cümleyle. Çağrılı istenilen süre içinde aynı biçimde nazik ve şairane cümlelerle çağrışı kabul edip etmediğini bildirirdi." (7) Kibarlık, şairane yazılmış mektuplarla başlar, ama sofrada yenen şeylerde ve bunların hazırlanışlarında da ifadesini bulurdu: "Ziyafetlerde yemeklere ne şekilde olursa olsun, kötü kokusundan ötürü, sarımsak ve soğan koymaktan kaçınılırdı. Bununla birlikte aşçılar küçük Hindistan cevizi, kâfur gibi kokulu maddeleri bol bol kullanmaktan geri durmazlardı. Sofralara çekirdekli meyve hiç konmadığı gibi kestane, incir ve "keçi pisiği" de denilen kuru üzüm pek makbul sayılmazdı. Kibar kimselerin önüne sakatat hiçbir zaman çıkarılmazdı; buna karşılık çok uzaklardan getirilmiş örneğin "Hint zeytini", Belh eriği, Suriye elması, İsfahan havvarı gibi değerli yiyecekler sunulurdu." (8) Lüks ziyafet sofralarında bulunan yemekler örneğin şunlar olabilirdi: kızarmış tavuk suyu ile iyice ıslatılarak pişirilmiş ince yufkadan cevdâbe böreği; oğlak, piliç, sülün kızartmaları; avsat, yani tavuk böreği, bal ve nişastadan yapılmış paluze, bademli, ağaç kavunu göbeğinden börekler, şam fıstıklı ve fındıklı meyve salataları" (9) Ali Mazaheri'nin aktardığına göre, yazar Câhiz (ölm 869) okurlarına kemik emenlerden; salata tabaklarının süsleyici yumurtalarını herşeyden önce yemeye başlayanlardan ve tabaktan tavuk ciğerlerini seçenlerden sakınmalarını salık vermektedir. (10) Buna karşın, dar gelirliiler de birbirlerine ziyafet verirlerdi. Mazaheri'ye göre bu ziyafet sofraları, "etli ekşili çorba, salçalı sakatat, sebze çorbası, sütlü çorba, nohut, patlıcan kebabı" ile kururlurdu. (11)

Günümüzde yemeğin statü ile ilişkisini en çok baltalayan zenginin de dar gelirlinin de gitmekten kendisini alamadığı Mac Donalds ve benzeri fast food zinciri yerlerdir herhalde. Oralara ister karnınızı doyurmak, ister manevi doyum sağlamak, ister statü için gidin, hamburgerlerin ekşi kokusu ve şekerli ekmeğin tadı yüzyıllarca varolmuş bir eşitsizlik uçurumunu kapatıyormuş gibi sarar bizi.

Notlar

- 1) Massimo Montanari, Avrupa'da Yemeğin Tarihi, Afa Yayıncılık, 1995, s. 180.
- 2) A.g.e s.62
- 3) A.g.e s. 106
- 4) A.g.e s. 108
- 5) A.g.e s.108
- 6) A.g.e. s. 163
- 7) Ali Mazheri, Ortaçağda Müslümanların Yaşayışları, Çev. Bahriye Üçok, Varlık Yayınları s. 104
- 8) A.g.e. s. 105
- 9) A.g.e. s. s. 105
- 10) A.g.e. s. 110
- 11) A.g.e. s. 108

Törenleri, kalabalık içinde bir kara koyun olduğumu unuttuğum kadar, doya doya tıkindığım için de severim. Bayram törenlerinde baklava, nane macunu, badem ezmeli ekmek ve pestillere; sünnet törenlerinde etli pilavla fincan böreklerine; Padişah'ın At Meydanı'nda yaptığı törenlerde vişne suyu içmeye; düğünlerde herşeyi yemeye; cenazelerden sonra da konu komşunun yolladığı susamlı, ballı, miskli helvalardan atıştırmaya bayılırım.

O. Pamuk, *Benim Adım Kırmızı*, İletişim Yayınları, 1998, s.277.

Benim Adım Kırmızı'da yemek bahsi cennetin nimetleriyle başlar: İbn-i Arabî'nin sözünü ettiği süttten, şaraptan, tatlı sudan ve baldan oluşan dört ırmağa, dolgun meyvalı ağaçlara rastlayamayan ölünün hayal kırıklığıyla. Araf'ta duranın, dünya nimetlerinden koparılmış, oyunun dışına atılmış ama bizim oyunumuzun yani romanın merkezinde bir yerde, ama bir kuyunun içinde bekleyen ölü bedeninin hayal kırıklığıyla. Kara Kitap'ın apartman boşluğu denli hüznü, suları çekilmiş boğaz kadar kör bir kuyuda. Dölyolunda sıkışmış ve doğmayı bekleyen bir bebek gibi.

Sonra, uzun süredir uzak kaldığı kentin haberlerini Kara'ya yetiştiren turşucu ve ciğerci yedirip içirdiklerini sindiren bedeni gibi anlattıklarını sindirmeyi bekleyen beynini doldurup onu kentin sokaklarına salarlar. Böylece girdiği nakkaşlar kahvehanesinde (kahve bahsine hiç girmiyoruz başlı başına bir yazının konusudur) ilk rastladığı imge, efendisinin soyduğu kurbanların kaynatılmış etiyle beslenen ve çiğ etten hoşlanmayan bir köpektir. Aynı köpek kimi zaman cellatların ibret olsun diye fırlattıkları idamlık etiyle beslenir kimi zaman da başıboş köpek ve kedileri beslemek üzere kurulmuş vakıfların rızısıyla.

İstanbul hayatının, ürkek ama saldırgan, gündüzün kenarında, gecenin başucunda duran tanıkları ve sanıkları köpekler, cemaatin içi ve dışı arasında gidip gelirler. Cemaati izler ve sindirirler (Hem yiyip sindirir hem korkutup sindirir. Mai ve Siyah'ta Ahmet Cemil, ders verdiği evlerden dönerken en çok İstanbul'un meşhur köpek sürülerine yakalanmaktan korkar. Yüzyıl başı kartpostallarında İstanbul'un başıboş köpekleri başlıklı fotoğraflara bile rastlanır). İşte bu köpeğin Erzurumlu Vaiz'in etini celladın elinden yeme arzusu, cemaat için öldürüp yoketmekle sindirip kendisine dahil etmek, özümsemek (asimile etmek) arasındaki çizginin inceliğinde dile gelir.

Hem içeride hem dışarıda olan bir başka kahraman, bohçacı kadın Esterdir. "Törenleri, kalabalık içinde bir kara koyun olduğumu unuttuğum kadar, doya doya tıkindığım için de severim" deyip ballandıra ballandıra yediklerini anlatır. Aslında ikisi birbirinden ayrı değildir, kalabalık içinde bir kara koyun olduğunu, herkesle birlikte aynı şeyi aynı anda yediği için unuttur, aynı şeyleri yemek ya da yememek, cemaatin içine alan ve dışında bırakan sınırları çizer. "Müslüman milleti tavukların başını ve ayaklarını neden yemezler" diye sorar Ester, Kara ile Şeküre'nin arasını bulmak için gidip gelirken.

Şeküre'yi kayınpederinin evinden almaya giden Kara, Ester'i yanında götürmek için evine uğradığında Ester mercimek çorbasını kaşıklamaya hazırlanmaktadır. Aynı çorba Şeküre'nin kayınpederinin sofrasında karşılar Ester'i, tüm bu stratejik hay huy arasında hayatın kendi basit gerçekliğini dayattığını hatırlatır gibi. Aynı mercimek çorbası kış sabahları nakkaşhane çıraklarının içini ısıtmıştır.

Helvalar, saray mutfağından hakkaşhaneye de gelse, bir komşu evinden ölü evine de gönderilse yiyenleri o şekerli tadin hazzı içinde eritip gider. Öldürülen Zarfif efendi'ye gönderilen helvaya, Şeküre'nin babasının ölümünde mukabele etmeyen Kalbiye Hanım gönderdiği mesajı böylece yerine ulaştırır. Ölü evinde ve düğün evinde yenen yemek ya da helva kaybedilenlerin yerini doldurup kazanılanlarla paylaşmayı isteyen cemaatin bağlarını sıkılaştırır. Titreme hastalığı yüzünden nakkaşhaneden ayrılmak zorunda kalan yaşlı tezhip

Çok sonra, düğün kalabalığı yemeğini yiyip, cevizleri, bademleri, pestilleri, akide ve karanfil şekerlerini atıştırıp akşam namazını çok geçirmeden dağıldı. Kadınlar odasında Şeküre'nin ikide bir akan gözyaşlarıyla çocukların huysuzluk ve kavgaları neşeyi kaçırmıştı; biz erkekler arasında ise konu komşunun düğün gecesi takılmalarına benim hiç mi hiç gülmeyip kederli bir sessizliğe bürünmem kayınpederimin hastalığına dertlenmeme yoruldu. Bütün bu sıkıntı arasında hafızama en derinden nakşedilen şey, yemekten çıkıp önce, babasının elini öpmek için Şeküre ile Eniştemin odasına çıkıp yalnız kaldığımızda, önce ölü adamın soğuk ve kasılmış elini ikimizin de gerçek bir saygıyla öpmesi, sonra odanın karanlık bir köşesine çekilip kana kan su içer gibi öpüşmemiz oldu. Karımın ağzımın içine almayı başardığım sımsıcak dilinde, çocukların sürekli atıştırdığı akide şekerlerinin tadı vardı.

O. Pamuk, *Benim Adım Kırmızı*, İletişim Yayınları, 1998, s.237.

ustası ancak lokma tatlısıyla gelerek varlığını topluluğa tekrar benimsetir kısa sürelerle de olsa. Şekerli yiyecekler iplerden de sıkı bağlar insanları birbirlerine. Kara, düğün gecelerinde ölümü ertesi gün helvalarla meşrulaşacak olan kayınpederinin cesedinin elini öptükten sonra Şeküre'nin ağzında çocukların atıştırdığı akide şekerlerinin tadını bulur.

Nikahı kıymak için eve gelecek imamı kandırmaya altınlar yetecekse de bademli, kuru kayısıli iç pilav vaadi, duyuları gıcıklayıp işleri hızlandırmayı hedefler. Başka bir yerde bir kefal çorbası Şeküre'nin evi boşaltıp Kara'yla buluşmak için geliştirdiği basit bir stratejinin unsurudur. Çocuklar ve hizmetçi balık almaya gönderilir (balık mazeret, çarşıdan ayrıca çocuklara alınacak cevizli sucuk ve sarıca incir rüşvettir); gören olursa balık almaya gidiyorum diye evden çıkılır ve adeta bir ceza gibi dönüşte evde baba ölü bulunur. Katil, turunç reçeli küpünü kırmıştır. Kefal çorbasını hazırlamaya koyulan Hayriye, efendisinin öldüğünü öğrendiğinde bir çığlık atıp kefal yerine elini kesiverir. Akan insan kanı sadece verilen kurbanın yasını tutmaz. Şeküre ve Hayriye arasındaki güç dengesi bu ölümle bozulacaktır; Hayriye kendi yasını tutacaktır. Şeküre'nin bitmek bilmez hesapları, gizli oyunları, küçük mesajları, tek varolma alanıdır. Kendisine meşru bir görünürlük ve varolma hakkı tanımayan bir alanda kendi hayatı üzerinde kontrol sahibi olmasının başka bir yolu yoktur. Babasının hurma çiçeğinden ılık kavisini odasına taşıyan sessiz bir gölgeden başka bir şey olmak istiyorsa oynamalıdır. Bazen kendine rağmen, bazen gönülden.

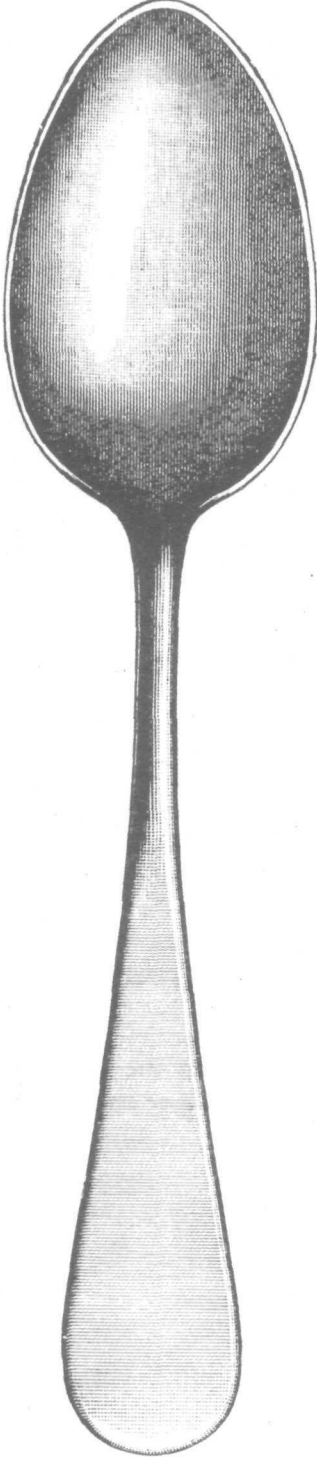
Bireysel stratejiler, hayatta kalma, varolma biçimleri, yolları, Benim adım Kırmızı'nın başrolünde dururlar. Kendilerine bile itiraf edemeyeceklerini bize itiraf eder kahramanlar. Ölümün sırrı bile sadece bir isimle saklanır bizden. Herbirinin elbisesini giyip ben olsaydım ne yapardım diyen yazar, hepsinin üzerinden muzipçe nanik yapar bize. Öyle ki muzipliklerini Sarı Nazım'ı için içine karıştırmaya dek götürür. Ne denli iyi anlatırsam anlatayım bu bir hikaye, hangi zamanda hangi mekanda yazmak istersem öyle bir hikaye, burası benim dünyam, sevdinizse hoşgeldiniz, sevmedinizse gidersiniz, der gibidir. Tarihler ve kültürler üzeri ortak bir insan doğasına değilse bile hayatta kalma, varolanı koruma ya da daha iyisine sahip olma stratejilerine inanmanız gerek ama. Bir de basit ortaklıklara, yemek gibi, sevişmek gibi.

Benim Adım Kırmızı'da yemek, kendi kendimizi başka bir zamana, başka bir mekana götürmenin yanı sıra, bugünkü yaşantımızla oradaki ve o zamanki yaşantı arasındaki bağlantıyı da kuran bir eksendir. Tıpkı coğrafya gibi, binalar ve sokakların dünden çok farklı ama bir o kadar da aynı olması gibi. Biz hem o hikayenin devamındayız hem de dışındayız. Bir minyatüre bakar gibi, bunun bir temsil olduğunu bilerek, gerçeklik yanılmasını aramadan ama aynı zamanda tıpkı bir portreye bakar gibi, ne kadar da benziyor diyerek.

Katil varını yoğunu yine eski bir mutfağın sönmüş ocağına sakladıysa, katil şu ya da bu biçimde dışarıdan geliyorsa bu bir tesadüf sayılamaz. Sönmüş bir ocak, kaybedilmiş insanlar, mazide kalmış bir altın devir, üstüçü bir yalnızlık, ölüm... Birarada çalıştıktan sonra birbirinden koparılmış erkekler, evlerin kapılarının ardına gizlenmiş sözsüz bir dili konuşmayı öğrenmiş kadınlar, herkesin arasında gidip gelebilen ama doğduğu yere dönemeyen bir Ester, doğduğu uzakların yakınına kaçacakken başkasının ölümüyle ölen bir katil... Ama en çok da turunçlu, fıstıklı, ılık bir helva tadı.

Konuşamam: Ağzımda Yemek Var

Pınar Öğünç

Öykü az sonra hazır olur. Ellerinizi yıkadınız mı? Herkes gelmeden başlamak ayıptır. Ayakta okuyanların ayakları kocaman olur. Hepsini bitirmeyenleri köpek kovalar, ona göre.

...Üstüne üstlük bütün bunlar olurken yalnızdım. Bir kaşık daha çorba koyuyorum. Matematikten anlar mısınız? Ben ilk kez bir sayı doğrusunda artı sonsuzla, eksi sonsuzu gördüğümde anladım hiçbir zaman anlayamayacağımı. Matematikten söz ediyorum. Aslında yalnızlıktan diyecektim. Yalnızlık birşeyin karesini almak gibi; herşeyi kendisiyle çarpıyor. Sayı doğrusunu görmeden önce anlamıştım bunu.

...Ne diyordum, gelmenize o kadar sevindim ki. Biliyorum tabakların ikisinin farklı olması çok hoş değil ama sakarlık işte. Siz yabancı sayılmazsınız. Aslında böylesi daha iyi. Bulaşık yıkarken biri elimin içinden kayacak da takım bozulacak diye ödüm patlardı eskiden. Köpüklerle oynarken hayal kurabiliyordum artık. Hem masa böyle daha renkli değil mi?

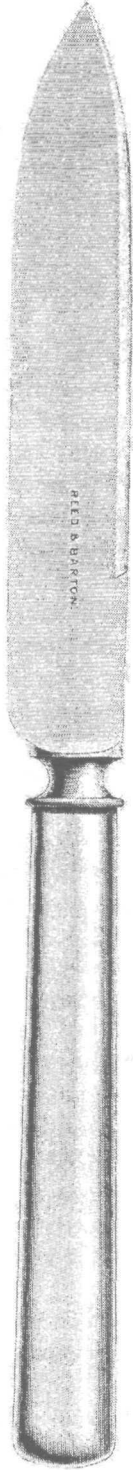
...Suyundan da ister misiniz? Teşekkür ederim. Biraz zamanımı aldı ama olsun. Siz de çok sık gelmiyorsunuz ki yemeğe. Çoğunu ben uydurdum zaten. Bazılarını bir kez daha yapabilir miyim, onu bile bilmiyorum. Patates, kekik, tuz falan... Ben en çok üzerindeki kimyonlu mantarları seviyorum. Tatlıya daha çok var canım. Ama merak ediyorsanız şimdiden söyleyebilirim; sizin için bir tepsi elmalı turtanın üstü yaptım. Turtanın alt kısmını pek sevmem. Hem onca yemekten sonra ağır gelebilir. Tarçını da bol. Mantarlar nasıl lütfen söyleyin.

...Ben neler mi yapıyorum? Peçete burada, ekmek, kürdan,... Masada bir şey mi eksik bana mı öyle geliyor? Neyse, ben fazla bir şey yapmıyorum. Ama fazla bir şey yapmamayı ben istiyorum. Çiçekler var. Gerçekten iyi bakmak istiyorsanız çiçekler inanamayacağınız kadar zaman alıyor. Lahana çorbasını nasıl buldunuz. İçinde havuç rendesi de var ama her halde farkedememişsinizdir. Gübre de çok önemli. Çiçekler için diyorum.

...Geleceğinizi duyduğumda o kadar heyecanlandım ki. Evet elbisem de yeni. Keşke bir fotoğraf makinemiz olsaydı. Anımsamak için hiçbir ayrıntıyı kaçırmazdık. Çatallar, zeytinyağlı kabak, gölgeniz, elleriniz...Elleriniz biraz kurumuş galiba; bir krem sürseniz iyi olurdu. Bende var getirmemi ister misiniz?

...Kuskuslu salatama hayır diyemezsiniz. Çocuklar neden denize taş atmayı sever dersiniz. Bir kaşık daha? Babam beni denize taş atmaya götürdü küçükken; sahile yakındı evimiz. Bir keresinde taşların arasında belki yüz tane sarı siyah fotoğraf bulmuştum. Gazinoların birinden atmışlardı sanırım; hani şu kimsenin satın alıp evine götürmek istemediği eğlence fotoğrafları. Kara bıyıklı, göbekli adamlar, onların kollarının arasında yok olan topuzlu, pembe rujlu kadınlar, yüzlerinde hep aynı gülüşe benzer kas gerginliğiyle dansözler, yarısı saydam şişeler, dumanlı gözler, bitmiş gözler, körelmiş bıçaklar, ucuz peçeteler. Ben fotoğrafta görünmeyi pek sevmem aslında. Ama iyi taş sektirim.

...Salatanın birşeyi mi eksik, bana mı öyle geliyor? Evet gerçekten. Tren rayların üzerine

boyu boyunca uzanmış bir kadın. Nereden kestiğimi bile anımsamıyorum. Bazen bir fotoğraf vurur beni ama neden asla bilemem. Kadın öylece yatıyor. Rayların ileride birleştiği yerde gelmeyen treni, çalmayan düdüğü, olmayan çılgılığı duyuyorsunuz. Kadın belki de uyuyor. Bence siz biraz tuz koyun salataya. Buyrun.

...Kahretsin gördünüz işte!. Masa örtüsündeki deliği görmeyin diye tuzluğu tam üzerine koymuştum. Nasıl unuttum. Lütfen kusura bakmayın. Ne kadar aptalım, ne kadar beceriksizim. Herşeyi mahvettim, bütün gecenizi de, bütün gecemi de...Belki bir sigara yanığıdır ama olmayabilir de. Delikler böyledir işte bilirsiniz, asla açılırken göremeyiz.

...Durun bakın size cuma geceleri oynadığım bir oyunu anlatayım. Gözünüzün yettiği en uzakta beş ev seçip en son hangisinin ışığının söneceğini bilmeye çalışıyorsunuz. Kaybeden gün doğana kadar uyumuyor. Bu sayede kaç gün doğumu izlediğimi biliyor musunuz?

...Sakin gitmeyin. Elmalı turtanın üstü ne olacak? Sürekli ben konuşarak sizi sıkıyorum umarım. Sıkıyor muyum?

...Hem ben sizi anlıyorum. Siz konuşamazsınız ki; ağzınızda yemek var.

...Eksik birşey mi var, yoksa bana mı öyle geliyor?

...Alınmam söyleyebilirsiniz, ben alışkınım. Üstüne üstlük bu ilk kez yalnız yemek yiyişim de değil. Yemek mi dedim, yalnız mı dedim. Unutalım.

...Gerçekten özür dilerim. Bir delik herşeyi mahvedebiliyor görüyor musunuz? Affedebilecek misiniz beni? Neyse ben beklerim; ağzınızdaki yemek bitsin de...

Bitti. Herkes okumadan sayfayı çevirmek ayıptır. Ben masa örtüsünü (üstündekilerle) camdan silkelerken eller yıkanmalı, dişler bir güzel fırçalanmalıdır.Okuduktan sonra hemen uyursanız kötü rüyalar görebilirsiniz. Mümkünse hemen girmeyin denize de. Taş sektirin şimdilik.

*(1) Akağaç [isfendan çınarı da denir] şekeri bugün de Kuzey Amerika'da çok tüketilen bir şeker türüdür. Kanada'nın bayrağındaki bir akağaç yaprağıdır (maple tree) ve ülkenin tüm turistik dükkanlarında karşınıza akağaç çayları, şekerleri, bisküileri ve çikolataları çıkar. Pancake denen tatlı gözlemeye dökülerek yenen akağaç şurubu (klasik şurup diye de adlandırılır) bugün de Kuzey Amerika kahvaltı menüsünün demirbaşlarındandır (Ç.N.).

Kırmızı-çorap adında genç bir yerli, kuzeniyle (babasının kızkardeşinin oğluyla) birlikte yaşırdı. Evde bir kadın olmadığından odun taşıma ve mutfak işlerini kendileri yapıyorlardı. Bu, hiçbir zaman evlenmek istemediğini belirterek Kırmızı-çorap'ı şaşkına çeviren kuzeninin hoşuna giderdi.

Ancak kısa bir süre sonra bizim ihtiyatsız bir kaç kez ormanda hayran olunacak kadar güzel bir kızla karşılaşır ve ona aşık olur. Ama bir gülümsemesiyle ortadan kaybolması bir olur. Kırmızı-çorap, umutsuzluk içindeki yoldaşının haline acır ve kadını aramaya koyulur; onu bulur, göğe yükselmesini sağlayan kordonu keser ve yanına alıp götürür. Kuzeni onunla evlenir; iki erkek için de tüm ev işlerini yapar.

Derken kış gelir. Bir gün kuzenler avdayken Kırmızı-çorap'ın kılığına giren bir yabancı, kulübeye girer ve genç kadını kaçıtır. Direnmesine rağmen onu herşeyin kırmızı olduğu ve paçavralar içindeki kamburların kadınlar gibi havanda tohum dövdükleri uzak bir köye götürür. Kendisini kaçıran, başının yerinde saçsız bir kafatası olan adam, kadına bu kamburların kaçırdığı kadınların kocaları olduğunu açıklar. Ve onu tamamiyle kel kadınlarla dolu büyük bir kulübeye kapatır. Çok güzel saçları olduğu için onların akibetine uğramaktan korkan kahramanımız uyumamaya çalışır; ama şafak vaktine doğru uyuklar ve uyandığında o da kel olmuştur.

Kulübeyi ağlayarak terkeder, yorgunluktan ve üzüntüden yorgun düşene kadar ayaklarının götürdüğü yere gider. Oradan geçen Güneş, ona neler olduğunu sorar ve yağla karıştırılıp suda eritilmiş çam reçinesinden yaptığı bir losyonla saçlarının tekrar çıkmasını sağlar. Onu izlemesini söyler ama yaşlı ve kötücül karısı Ay'ın, yokluğunda onu öldürebileceğini söyleyerek uyarır; çünkü her biri kendi yoluna gitmekte ve çok nadir olarak evde buluşmaktadırlar. Güneş, himayesi altındaki kadınla eve geldiğinde gece olmaktadır. Ay, onlardan ayrılır. Gökyüzünden, aşağıda akağaç şekeri (1) yapan ve şurubunu tencereye boşaltan bir kızılderili kadını görür. Bu işi yaparken çiş gelen kadın elindeki kovayı bırakmadan dışarı çıkar ve aya bakarak rahatlar. Bu münasebetsizlik Ay'ı çileden çıkarır; suçluyu kiskıvrak bağlar ve kovasıyla birlikte küfesinin içine koyar. Güneş, karısının artık alışkanlık haline getirdiği kötülüğünü cezalandırmak için onu, kurbanını taşımaya mahkum eder; ayın üzerindeki, kadın ve kovasının görüldüğü lekelerin nedeni budur.

Vaftiz evladını uyarmaktan geri durmayan Güneş yokken Ay, bir çok kez kızı öldürmeye çalışır. Bir keresinde kahramanımızı bir tür doğal kûyuya fırlatan bir salıncak sayesinde neredeyse başaracaktır. Ama kahramanımız yıldırımların onu koruduğunu hatırlar. Yıldırımlara yalvarır ve onu kurtarırlar. Kulübeye geri döndüğünde Güneş'e karısını gerçekten sevip sevmediğini sorar. Sevmediği cevabını alınca büyücüyü yıldırımlara verir; yıldırımlar da onu yerler. Güneş böylesine kolaylıkla kurtulmuş olmaktan etkilenmiştir ve kahramanımızdan gece gezegeninin yerini almasını ve insanlara dostça davranmasını ister.

Bir keresinde birlikte dinlenirlerken (dolayısıyla aysız bir gecede) kafasının yerinde kafatası olan adam rehinesini yeniden ele geçirmeye çalışır ama Güneş onu köpekleriyle kovalar.

Beri yanda Kırmızı-çorap'ın kuzeni de karısını aramaya koyulmuştur. İzini sürüp düzlüğe

(2) Lévi-Strauss'un *Mythologiques* dizisinin ikinci cildini oluşturan *Du Miel au Cendres* (Baldan Küllere) balın, erkeğin kadının ailesine vermesi gereken şey olarak spermle eşdeğer olduğunu açılar. Bu bölümün çevrildiği *L'Origine des Manières de Table* (Sofra Adabının Kökenleri) kafa derisinin de erkekten kadına ve çoğunlukla da kadının ebeveynine geçtiğini gösterir. Böylece bir yanda adet kanıyla spermin, diğer yanda kafa derisiyle balın eşleştiği dört terimli yaygın bir sistemle karşılaşılır. Koca, spermini karısına ve karısı yoluyla da kızlarını almasına karşılık balı, ailesine geçirir. Büyücü olmadığı sürece kadın adet kanını kocasına geçiremez. Erkek, adet kanının geçirilmemesine karşılık olarak da kafa derisini verir.

gelir ve orada kamburlar, onların kaderini paylaşacağını haber verirler. Gerçekten de kötü ruh, rakibinin belkemiğini kırar ve onu kambur hale getirir. Zavallı, paçavralar içinde, elinde bir havan tokmağı ve bir torba mısır tanesiyle birlikte zorla çalışmaya başlar.

Kırmızı-çorap'a gelince, o da kuzeninin daha önce evliliği lanetlemesi ve kendisinin de güzel yabancıyla evlenerek bir tür fedakarlık yapması üzerinde düşünüp durmakta, olup bitenleri kafasında evirip çevirmektedir. Tüm felaketlerin buradan kaynaklandığına inanmaktadır. Ve güzel bir kadın ona evlilik teklif ettiğinde onu yıldırır ve kaybolanların peşine düşer.

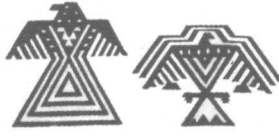
Kırmızı-çorap, kötü ruhun evine gelir, kavgada onu yener, belkemiğini kırar ve suratını asar. Sonra onu yeraltı dünyasına sürer. Daha sonra kamburların sırtını düzeltir, kadınları serbest bırakır, çiftleri kavuşturur ve hepsini geldikleri yere gönderir.

Bu mit, birçok açıdan oldukça ilginçtir (...) Güney Amerika yerlilerinin yabani balla ilgili mitleriyle birçok ortaklık taşımaktadır. Ancak buradan mitlerin şeker ve balı aynı şekilde ele aldıkları sonucuna varılabilir mi? Eğer cevap olumlu olsa idi yalnızca Güney Amerika'daki olgulardan yola çıkarak, sonuçları balın semantik işlevi üzerine yapılan varsayımları doğrulayacak gerçek bir deneyin koşullarını oluşturmuş olurduk.

Daha önceki bir çalışmamızda (2) bu doğal ürünle adet kanı arasında bir analogi kurmuştuk. bunların her ikisi de bir tür alt-mutfaktan çıkarak hazırlanmış maddelerdir; biri bitkisel (çünkü Güney Amerika yerlileri balı bitkiler arasında sayarlar), diğeri hayvansaldır. Üstelik bal sağlığa yararlı da olabilir, zehirli de: tıpkı kadının normal halinde bir "bal" olması ama aybaşı olduğunda bir zehir salgılaması gibi. ve nihayet, yerlilerin düşüncesinde bal aramak, cinselliğe dahil olup yeme-içme duyarlılığına yansıtılmış erotik bir özellikle süslenmiş, bir tür doğaya dönüştür ve eğer çok fazla yapılırsa kültürün temellerini oyar. Aynı şekilde eşlere birbirlerinden sınırsız zevk alma izni verilirse topluma karşı ödevlerini aksatacaklarından balayı da kamu düzenine zarar verebilir.

Peki ağacın şekeri konusunda durum nedir? Önce üretilme biçimine bakalım. Akağaçta (acer saccharum, acer saccharinum) ve kullanılan diğer özlerde (acer negundo, hicorio ovata, tilia americana, Betula vs.) usare, ilkbahar başında, henüz toprak karla kaplıken yükselir. Göçmen kuzgunların dönüşüyle başlayan bu dönemde Büyük Göl çevresinde yaşayan kızılderililer köylerini terkederler; her aile, sahibi olduğu akağaçlığa yerleşirdi. Erkekler avlanırken akağaç şekerinin hazırlanması da kadınlara düşerdi. Kadınlar barınaklarla ilgilenir, kayın ağacı kabuğundan yapılma 1200-1500 kabın sağlamlığını kontrol ederlerdi. İlkbaharın başında kayın ağaçlarının kabuklarını gövdelerinden ayırmak, kesmek, katlamak ve dikmek daha kolay olurdu. Dikiş yerleri belsemli çam reçinesine batırılarak su geçirmez hale getirilirdi. Şekerin rengi ve niteliği kapların beyazlığına ve temizliğine bağlıydı. Belsemli çamın reçinesi acı, akağacınki ise tatlı bir usare olduğundan ve niteliğini arttırmak için şuruba yağ katıldığından, Güneş'in mitte saçları dökülen kadın için hazırladığı losyonla aynı tekniğin kullanıldığı söylenebilir.

Akağaç şekerinin hazırlanması çok dikkat ve gece gündüz çalışma gerektiren bir işti. Ağaç gövdeleri yarılr ve akan usare toplanırdı. Farklı kaplarda bir çok kez kaynatılarak önce yoğun bir şurup, daha sonra da pütürlü bir öz elde edilirdi. Kızılderililer böylece demir kazanlar olmadan da şeker elde edebiliyorlardı çünkü ağaç kabuğundan yaptıkları kapları yakmadan sıvıları kaynatabiliyorlardı. Geçmişte, çok miktarda hazırladıkları şekerin bir kısmını açlık dönemlerinde ürünü idareli kullanmak için saklıyor, diğer kısmını da yiyecekleri tatlandırmak için kullanıyorlardı. Aynı zamanda kaynar şurubu karların içine dökerek elde ettikleri yumuşak hamur şeklindeki tatlıyı da çok seviyorlardı.

Menomini Yıldırımları

Akağaç şekeri gibi yabani bir ürünü elde etme süreci, diğer bir yabani ürünü, balı elde etmeye çok benzemektedir. Her ikisi de geçici bir doğaya dönüş gerektirir; yılın az yiyecek bulunan bir döneminde ormanda göçebe ya da yarı göçebe bir hayat sürülür; her ikisi de cinsel haz çağrıştıran lezzetlerdir, ancak ne denli lezzetli olurlarsa olsunlar uzun bir süre sırf bunlarla beslenmek hem bıkınlık hem de zarar verebilir.

Bu sosyolojik ve besinsel paradoks karşısında Güney ve Kuzey Amerika yerlileri aynı şekilde tepki veriyorlardı. Leziz besinlerin tüketilmesi için iki yöntem uyguluyorlardı: ya hemen ve kuralsız ya da sonradan ve doğal maddeyle doğaüstü düzen arasında gizli bir anlaşmanın gerektirdiği tüm formalitelere uygun bir şekilde. Bu anlaşma, maddenin toplanması sırasında kültürün ve doğanın gerekleri arasında ortaya çıkan çelişkiyi de aşmaya yarlıyordu.

Güney Amerika yerlileri taze balı istedikleri gibi, mayalanmış olanı ise belli kurallar dahilinde tüketirken Kuzey Amerika'daki soydaşları da akağacın usaresi için benzer bir ayırım uyguluyorlardı. Tazeyken su gibi istedikleri kadar içiyorlardı: "XVII. yüzyılın başında kızilderililer (Micmac) susuzluklarını gidermek için usareyi ağaçtan bile içerlerdi" (Wallis 2, s.67). Ancak usare hazırlanmaya başlayınca yasaklar da başlıyordu. Sauklar'da "tamamen hazır hale gelmeden şekerin tadına bakmak bile yasaktı". Bir köpek kurban ediliyor ve sekiz kişi, bir damla bile su içmeden şurup dolu kabı bitirmeye davet ediliyordu. Sonuçta usare tazeyken su gibi içilmesine rağmen işlendiğinde suyu dışlıyordu. Huronlar'ın ve Wyandotlar'ın ünlü bir miti akağacın ruhunun, ağaçtan akan usareyi nasıl şeker hamuru haline getirdiğini anlatır. Ürünü toplayan bir kızilderili bunu yemek ister ama ağacın ruhu ona görünüp bunu tılsım olarak bir kutuda saklamasını söyler. Kanadalı Fransızlar'ın "şeker zamanı" dedikleri, ormanda geçirilen dönemde törenler ve ayinler yapılır.

Aslında balla akağaç şekeri arasında ikinci bir analogi daha vardır. Yapan arının türüne, toplanma mevsimine göre balın zehirli ya da yararlı, acı ya da tatlı olabileceği bilinir. Kuzey Amerikan yerlileri ağaç şekeri için de aynı ayrımları belirtirler. Öncelikle türüne göre: akağaç şekeri İrokua dilinde "şekerli su" anlamına gelir, buna karşın kuşkirazı ağacının şekerinin buruk olduğu söylenir.

Ama toplanması için geçen süreye ve hazırlanması için gösterilen özene bağlı olarak akağaç şekerinin de tatlı ya da buruk olarak nitelenebileceğini gördük. Teknoloji anlamında bir çift oluşturan ama biri tatlı diğeri acı olan akağaç usaresi ile çam reçinesi arasındaki karşıtlığı da gördük. bunun yanısıra usarenin yükselişinin yılın belli bir döneminde olduğunu ve Kanada'daki, kuşkusuz kızilderililerden kaynaklanan inanışa göre reçinenin de dolunay sırasında yükseldiğini de eklemek gerekir. Usare ve reçine hem tadları hem de dönemsellikleri itibarıyla karşıttır.

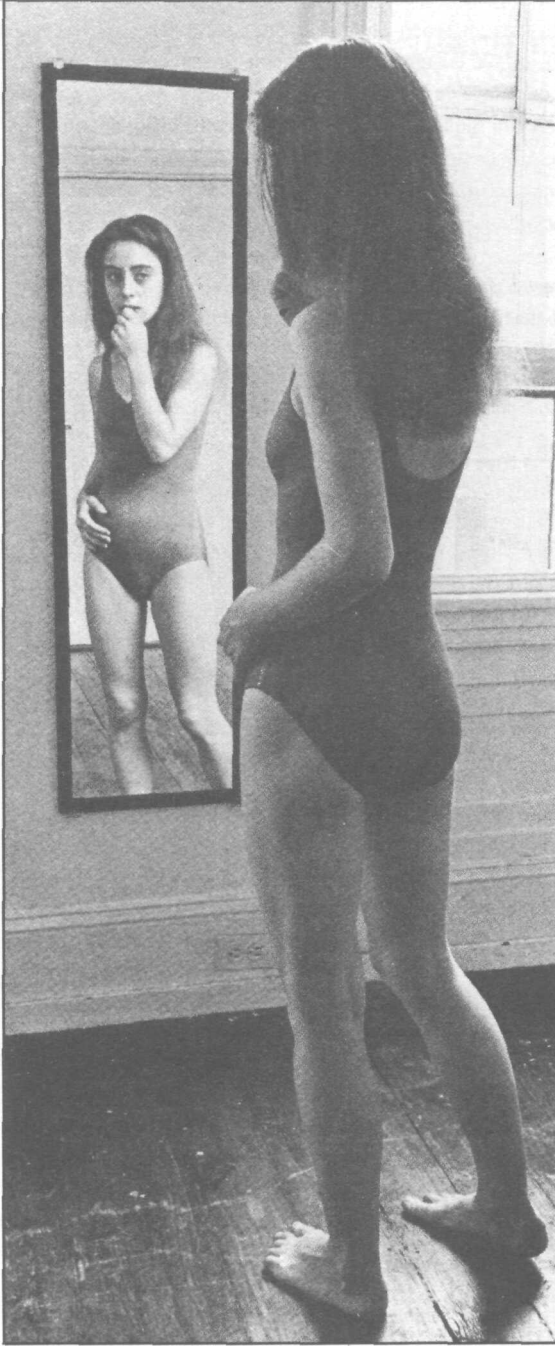

Aynalar Hep Yalan Söyler... mi?

Yeşim Altuncu

yaltuncu@hotmail.com

karagöründü

İnsanı büyüyen, gelişen bir canlı olarak kabul ettiğimiz sürece, yeme ihtiyacının karşılanması kaçınılmazdır. Beslenme bir anlamda bireyin iç ve dış dünyası arasındaki fizyolojik köprüyü kurar. İnsanın gelişimine bakıldığında, ilk beslenme ihtiyacının karşılanması anneye iletişimi sağlarken, aynı zamanda bebeğin psikolojik ihtiyaçlarını da giderdiği gözlenir. Çocuğun anneye karşı gösterdiği ilk eylem, genelde yemek yememektir. Benlik kavramının gelişimi ve beslenme ilişkisine bakıldığında, benlik oluşumunda meydana gelecek aksamaların yeme bozukluklarına dönüşmesi bazı kişilerde beklenen bir tepkidir. Bu tepkinin tedavisi, bazı yaklaşımlarda beslenmenin sembolik işlevini yerine getirebilecek sağaltıcı araçların aranması yönündedir. Bu noktada, yeme bozukluklarından biri olan anoreksiya nervosada beslenmenin işlevine ve kullanılabilir tedavi yöntemlerinden biri olan sanat terapisiyle ilişkisine bakalım.

Genellikle ergenlik dönemiyle uyarılan anoreksiya; kendini iştahsızlık, kilo kaybı, kilo almaktan duyulan aşırı kaygı olarak ortaya koyar. Hastalık %95 oranında kadınlarda rastlandığından bir kadın hastalığı olarak algılanabilmektedir. Kavramın Latince kökenleri incelendiğinde anoreksiya, aşırı iştahsızlık, nervosa ise coşkusuz sebepler anlamına gelmektedir. Morton (1689) ise sinirlerin tüketimi (consumption of nerves) olarak tanımlayarak veremden ayırmıştır.

Anoreksik bireyde kilo kaybindan çok şişmanlamaktan dolayı duyulan korku ve endişe hakimdir (1). Bu tespitten anlaşılacağı gibi kişinin kendini nasıl tanımladığı, hastalığın gelişimi açısından önemli bir etmendir. Bundan dolayı, anoreksik bireyin benlik yapısının yeterince sağlam olmaması kendine yabancılaştığı şeklinde yorumlanabilir (2).

Yabancılaşma beraberinde bir anlamda dışa bağımlı bir yaşam biçimini de getirir. Başka bir deyişle, benliğin algısı ne kadar kişisel etmenlere endeksliyse, benlik tanımı da aynı oranda toplumsal yargıya bağlıdır. Başka bir deyişle toplumda yaratılan kodlar, örneğin fiziksel güzellik anlayışını belirli bir çerçeveye oturtur. Benlik tanımı ve algısı arasında oluşan bu ikilem bağlamında ortaya çıkan senaryoya göre; özellikle medya tarafından temsil edilen toplumsal yargı, kişinin kendini tanımlamasında önemli rol oynarken, aynı zamanda kilo ne kadar normal olursa olsun 'aynalar hep yalan söyler' duygusunu yaratır. Bu senaryoda gerçek görüntü, çocukluk ve ergenlik döneminin içselleştirilmiş aynasında gizlidir. Freud, hastalığın oluşmasında bireyin yüksek ahlaki yapıya sahip

Beden ve benlik ilişkisinin henüz çok yakın olarak tanımlandığı anoreksiyada birey çözümü, psikolojik çatışmalarını beden üzerinde somutlaştırmakta bulur. Bir anlamda beslenme, bireyin dışa dönük, tatmin edilemeyen bütün arzularını simgeler. Yemek yeme ile yememe arasındaki çizgi, dış dünyayla iletişimde önemli bir kesişim noktası yaratır. Kısaca birey, benlik üzerindeki denetimini sağlamış ve değişimi engellemiştir. Görev tamamlanmış, geleceğin yetişkin kadını çocuk bedenine hapsedilmiştir. Başka bir deyişle, Beslenmeye karşı gösterilen bu direnç, gelişimin ya da büyümenin getireceği her türlü olumsuzluğa karşı güvenli bir savunma mekanizması işlevi görmüştür.

olmasının, id'in temsil ettiği bedensel dürtülere karşı daha sert bir tepki yaratacağından sözeder.

Benlik yapısının zayıf ve çevresel etmenlerin değişime açık olduğu ortamlarda, zaten stabil olmayan benlik organizasyonu tehdit altındadır. Bu nedenle ergenlik döneminin kritik bir önemi vardır. Aynadaki görüntünün hızla değiştiği bu süreçte ruhsal yapı olumsuz yönde etkilenir (3). Ruhsal dengenin korunması amacıyla benlik organizasyonuna da uygun olan bir yöntem aranır. Beden ve benlik ilişkisinin henüz çok yakın olarak tanımlandığı anoreksiyada birey çözümü, psikolojik çatışmalarını beden üzerinde somutlaştırmakta bulur. Bir anlamda beslenme, bireyin dışa dönük, tatmin edilemeyen bütün arzularını simgeler (4). Yemek yeme ile yememe arasındaki çizgi, dış dünyayla iletişimde önemli bir kesişim noktası yaratır. Kısaca birey, benlik üzerindeki denetimini sağlamış ve değişimi engellemiştir. Görev tamamlanmış, geleceğin yetişkin kadını çocuk bedenine hapsedilmiştir. Başka bir deyişle, Beslenmeye karşı gösterilen bu direnç, gelişimin ya da büyümenin getireceği her türlü olumsuzluğa karşı güvenli bir savunma mekanizması işlevi görmüştür.

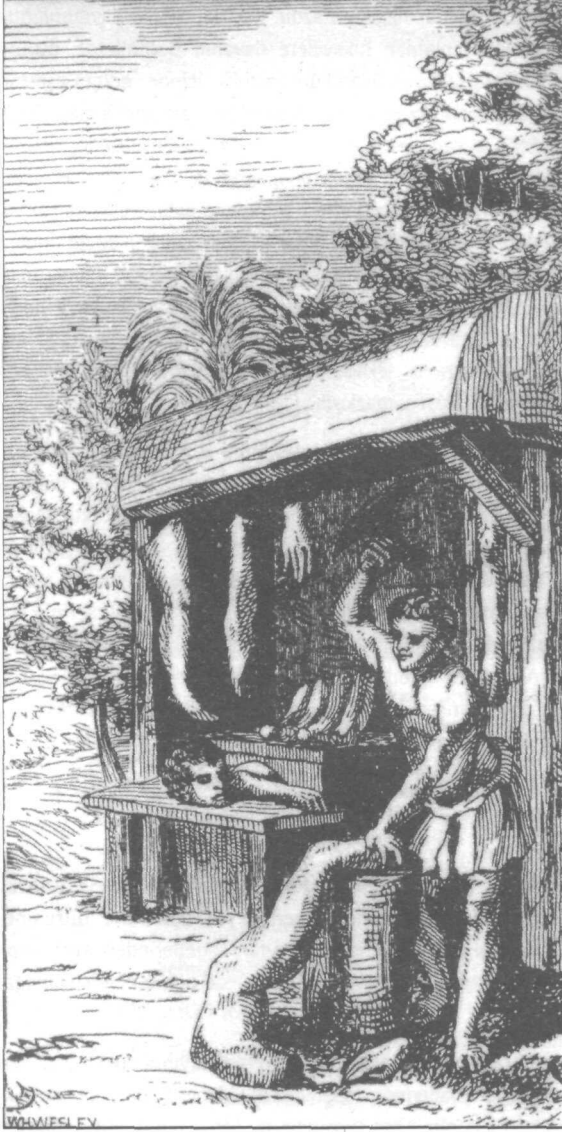
Dış dünyayla güçlü bir denetim ilişkisi içinde bulunan anoreksik bireyin tedavisi de aynı oranda güçtür. Çünkü sembolik anlamda meydana gelen içe almama, sağaltıcı iç görünün de kazanılmasını zorlaştırır. Bu tür bireylerde sözel terapilerin yanında, sanat terapilerinin kullanılması çeşitli açılardan uygun görülmüştür. Sanat terapisi kısaca, resim, heykel ve müzik gibi alanların sağaltıcı etkileşimde kullanılmasıdır. Anoreksik bireylerde resim ve heykel gibi elle tutulur obje kullanımının bireyin dışavurumunu sağlaması ve denetim arzusunun tatmini açısından etkili olduğu görülür. Resimle yaratılan görsel ifadenin bireysel süreçlere bağlı olarak zaman içinde değişmesi, bir anlamda anoreksik bireyin değişim karşısında gösterdiği direncin kırılması yönünde pozitif bir itki yaratır.

Resmin iç çatışmaların dışavurumu ve somutlaştırma işlevi ile hastanın arzularını beden aracılığıyla yansıtmaya benzerlik gösterir. Bu noktada, yapılan resmin kalıcı olması ve bireyin hazır olduğu zaman geçmişte yaratılan objeye geri dönebilme olanağı, koruyucu ve güvenli bir ortamın oluşmasını sağlar (5). Dolayısıyla anoreksik birey, hem bir dışavurum nesnesine hem de hazır olduğunda içselleştirebileceği bir materyale sahip olur. Sağlıklı bir benlik organizasyonunun ilk temelleri, kişinin beslenme ile kurduğu ilişkinin resimle yer değiştirmesine atılır. Bu yer değişimi, iç aynadaki görüntünün resmin üzerine yansımaya ve yansıyan görüntünün gerçek bir görüntü haline dönüşmesidir.

Kaynaklar:

- 1) Davison, G.C. Neale, J.M. (1986) Abnormal Psychology: An experimental clinical approach. New York: John Wiley & Sons; 391
- 2) Erikson, (1959) Psychological Issues: Identity and the life cycle. New York: International Universities Press.
- 3) Murphy, J. (1984) The use of Art Therapy in the treatment of anorexia nervosa. Edit. Tessa Dalley. Art as Therapy: An introduction to the use of art as a therapeutic technique. London: Tavistock Publications.
- 4) Ogden, T.H. (1989) The Primitive Edge of Experience. London: Maresfield Library.
- 5) Schaverien, J. (1998) Desire and the Female Therapist: Entered gazes in Psychotherapy and art therapy. London: Routledge.

Batılı hayalgücünün oyunları: Afrikalıları Hristiyanlığa döndürmek için yamyamlık üzerine bu tür grafik 'kanıtlar' ondokuzuncu yüzyılda ıslahatçılar tarafından kullanılırdı.

*First Catch Your Man, Consuming Culture (Chapmans, 1992) adlı kitaptan Şeyda Odabaş tarafından Türkçeleştirildi.

Bir insan kesildiği zaman bu, bir boğanın, koyunun, domuzun, ya da keçinin kesilmesinden daha farklı biçimde olur. Önce göbeği, sonra bütün eklemlerdeki parmakları, sonra bilekleri, dirseği, omuzu, tüm ayak parmaklarını ve ayak eklemlerini ve dizi kesin, midneyi çıkarın, sonra boynu ve bacakları kesin. Sonra her şeyi parçalara ayırın. Bacakları reise verin (ikisini birden alıp almamak ona kalmış). Bedenin geri kalanı namllar (köydeki küçük evler) arasında dağıtılır.

İnsanı pişirdiğiniz zaman, eti çok sarı, yağlı ve tatlıdır. Normal et gibi pişirilemez. Eğer bir iki gün asılıp bekletilirse tadı daha lezzetli olur. Eti lap-lapa (uzun, düz bir paket gibi, muz yapraklarına sarılmış ve toprak fırında pişirilmiş, rendelenmiş kök pudingi) koyun.

İnsan eti yerken çok dikkatli olmalısınız çünkü eğer etin bir parçası dişinizin arasına yapışırsa ve siz onu çıkarmak için kürdan kullanırsanız, bir başka köyden biri sizi vuracaktır (başka deyişle, bu tabunun yıkılmasına, sonradan gelen bir uğursuzluk atfedilecektir). Eğer et yapışıp kalırsa, ağızınızı temizlemek için nesudan (özel bir tür şeker kamışı) yapacağınız içeceği kullanın. Bu, kırıntılardan kurtulabilmenin tek yoludur. Nesu bir kez içildiğinde, sizi genel olarak temizler, böylece artık karınızın yanına veya bahçenize gidebilirsiniz. Eğer nesu içmezseniz, karınız ve bahçeniz size tabudur.

Bedenin bu özel şekilde kesilmesi bir saygı göstergesidir. Eğer beden hayvanın kesildiği gibi kesilirse, o et yasaktır. Yendiği takdirde, ölümlerin ruhları, diğer köylerden insanlar tarafından öldürülebilecekleri yerlere göndermek suretiyle o köyün insanlarını ve köyü yok edeceklerdir.

Bana, Vanatu'daki Malakula Adasının Büyük Nambas şeflerinden biri olan John Peter Anahapat tarafından, 11 Aralık 1978'de yazdırıldı.

Yamyamlık dünya çapında bir olgu olabilir, fakat her şeyden önce bir Batı takıntısıdır ve uygar Beyazlar için müthiş büyüleyici bir olaydır. Anne babalar çocuklarını, insan-yiycilerin efsane ve hikayeleriyle korkuturlar; gazeteciler okurlarını yamyamlık hakkındaki en son haberlerle heyecandan titretirler; durmadan dünyayı dolaşanlar, şaşırtıcı biçimde tanıdık gelen egzotik kızartma hikayeleriyle arkadaşlarının içlerini gıcıklaırlar. Nelson Rockefeller'in oğlunun, Irian Jaya sahilinde boğularak öldüğü kesin olarak kanıtlandığı halde, yanlarında kaldığı köylülerce yendiği yolundaki söylentiler ısrarla devam ediyor. Ölümünün üstünden yirmi yıldan fazla geçtiği halde, annesi olayla ilgili o kadar çok mektup almaya devam ediyor ki, sekreterlerinden biri zamanının tümünü sadece yazışmalara ayırmak zorunda kalıyor.

Ne tür insanlar
günlük öğünlerinin
bir parçası olarak
insan yer? Onları
kendimiz gibi insan
kabul edebilir miyiz?
Vatikan kabul
etmiyordu. 1503'te
Papa VI. Alexander
(Rodrigo Borgia)
yalnızca insan
yiycilerin
köleleştirilmesine izin
verildiğini açıklayan
bir bildiri yayınladı.
Birçok Batılının
kafasında, Orta
Afrika Cumhuriyeti
diktatörü Bokassa'nın
canavarlığı,
buzdolabında
bulunan kanıt-
acıktağında yemesi
için en alâ lokma
olarak insan
uzuvları- sayesinde
iktidardan
düşürüldüğünde
kesinleşmişti.

Yamyamlıkla ilgili hikayeler ağızdan ağıza dolaşıp durmaya devam ediyor. Bu hikayelerin zihinlerimizde daimi bir egemenlikleri var. Güney Pasifik'teki bir ziraatçı bana, ormanda gezi yapan ve bir ziyafet sırasında, kendisine pişmiş insan eli ikram edilen jeoloğun hikayesini anlattı. Gergin ve ne yapacağını bilmez haldeki jeolog, kabalık yapmamak için, istemeden de olsa parmakları ayırıp eli yüzüne yaklaştırdı ve sinirlerden azar azar kemirir.

Dünyanın her köşesinden yamyamlık haberleri geldiği halde, yamyamları iş üstünde gören güvenilir görgü şahitlerince tutulmuş kayıtlar nispeten azdır. Kayıtların büyük çoğunluğu, gözlemlenmiş olaylara değil, Batılılara anlatılan hikayelere dayanır. Bugünlerde, bütün sömürge rejimleri yasadışı saydıkları için, yamyamlığın gizlilik içinde gerçekleşmesi gerekiyor. Dolayısıyla göçmenler/sürgünler, her esrarengiz kayboluşu yamyamlık olasılığına dayandırıyorlar ve böylece, 'çalılıktaki o kanlı insan-yiyciler' düşüncesinin ebedileşmesine yardım etmiş oluyorlar. Amerikalı antropolog Bill Arens'in ispat ettiği gibi, gezginler veya yabancı sakinler tarafından verilen yamyamlık 'haberlerinin' çoğu fena halde abartılmıştır ve kanıtlanamamıştır. Bu haberlerin popüleritesi bize, Avrupalı olmayan insanların adetlerinden çok, Batı duyumculuğu hakkında bilgi verir. Kurnaz misyonerlerin bildiği gibi, kitaplarının başlıklarına 'yamyam' sözcüğünü koymaları piyasalarını genişletti, ayrıca satışları veya ateşli Hristiyanlardan gelen bağışları arttırdı. **Kahverengi İnsanlık Üzerine** veya **Siyah Düşünmek** gibi ağır ciltler, başlıkları ayırımcı şekilde **Yamyamlar ve Mahkumlar** veya **Yamyamlar Adasında** olarak konulanlarla yarışamazlardı.

Başkalarına yamyam demek, masum bir taktik olmasa da, birini yükseltmek diğerlerini düşürmek için eski zamanlardan beri uygulanan bir politik stratejidir. Sierra Leone'de bugün, antisosyal, bencil bir insan yiyci suçlaması, birini işten çıkarmak için etkili bir taktiktir. Daha genel şekilde, başkalarına yamyamlık atfetmek, Onlar ve Biz arasındaki kültürel uçurumu abartmanın harikulade etkili bir yoludur: ortak olan yönleri görmezden gelip, sıradışı olana dikkat çekmekle, **Öteki İnsanlar** çok farklı görülebilir. Ne tür insanlar günlük öğünlerinin bir parçası olarak insan yer? Onları kendimiz gibi insan kabul edebilir miyiz? Vatikan kabul etmiyordu. 1503'te Papa VI. Alexander (Rodrigo Borgia) yalnızca insan yiycilerin köleleştirilmesine izin verildiğini açıklayan bir bildiri yayınladı. Birçok Batılının kafasında, Orta Afrika Cumhuriyeti diktatörü Bokassa'nın canavarlığı, buzdolabında bulunan kanıt-acıktağında yemesi için en alâ lokma olarak insan uzuvları- sayesinde iktidardan düşürüldüğünde kesinleşmişti.

Tekrar tekrar, Avrupalı koloni memurları ve misyonerleri, yamyamlığı ahlaksal üstünlük öne sürmek için bir bahane olarak kullanarak egemenlik kurdular. Beyazları tencereye atmak, ahlaksal pisliklerini ve Hristiyan ahlâk sistemine, hijyenine ve beslenme düzenine döndürülme ihtiyaçlarını gösteriyordu. Bu putperestler, şeytani adetlerinden kurtarılıp, insan eti yemekten vazgeçirilip, Efendimizin etinin ve kanının kutsal olduğu Hristiyanlığa döndürülmeliydiler.

Yamyamlık evrensel bir konu olduğu halde, adet olarak insan yeme olayının dünya çapında olmadığı görülmektedir. Kayda değer haberlerin çoğu Kuzey Amerika'dan ve Pasifik Adalarından gelir; bu tüyler ürpertici listenin ikinci sırasındaysa, Afrika'nın Büyük Sahranın aşağısında kalan bölümüyle Güney Amerika yer alır. Akdeniz civarından sadece iki tane kayda değer olay anlatılmıştır, ve Doğu Avrasya'nın herhangi bir yerinden hiç iyi hikaye yoktur. Öyle görünüyor ki ne Ruslar, ne Çin, ne de onların komşuları yamyamlık yapmıyorlardı.

İngilizce'de 'yamyam', 'kana susamış vahşi', yani, vampirle aynı zevklere sahip, yasak tanımayan karakteri simgeleyen, küçük düşürücü bir terimdir. Ve birçok Batılı hala, yamyam ziyafetlerini, çıldırmış yerlilerin midelerini etlerin en nadir bulunaniyle doldurdukları vahşi ve belirgin bir düzeni olmayan toplantılar olarak görür. Fakat, gerçekte, kendi türünü yemenin görünürde dramatik olması, yamyamlığın, sosyal olarak açıklanabilir bir olaydan veya

Kuzey Vanatu'lu
dışyamyam olan
Büyük Nambaslar
sadece düşmanlarını,
diğer köylerdeki
akınlarda
öldürülenleri, veya
barış için yakaran
savaş halindeki bir
köyün kurban olarak
önerdikleri insanları
yerlerdi. Güney
Venezuela'lı
içyamyam
Yanomamiler
ölülerini yakarlar,
kömürleşmiş
kemikleri toz haline
getirirler, ve külleri
haşlanmış bir çeşit
muz çorbasıyla
karıştırırlardı.
Yaşayanlar bu
karışımı, öte
dünyadaki arkadaş ve
akrabalarını
görebilmek için
içerlerdi. Bu iki
kulplu büyük içki
kasesini paylaşmak,
en içten
davranışlardan
biriydi.

diğerleri gibi bir adetten başka bir şey olmadığı yolundaki sıradan antropolojik gerçeği maskeler. Farklı insanların insan eti tüketmek için farklı sebepleri olabilir, fakat hepsi bunu organize bir biçimde yaparlar. Bazı toplumlarda yamyamlık, ayrı bir olay değil, yaşam biçiminin bir parçasıdır. Tören bazı yerlerde ayrıntılı ve uzun, diğerlerinde basit ve formalite icabı olduğu halde, daima belli kurallar çerçevesinde gerçekleştirilir. Bir insan eti ziyafeti, herkesin istediği kadar yiyebileceği gürültülü bir kargaşalık değil, hisım akraba tarafından paylaşılan ortak bir yemektir. Yamyamlar için de, düzensiz insan-yeme -herhangi birini, herhangi bir yerde, zamanda ve şekilde yemek- bizim için olduğu gibi korkunçtur. Eğer biri, insan eti yiyecekse bunu adetin gerektirdiği biçimde yapmalıdır.

Yeni Gine'nin dağlık bölgelerindeki Hualar istedikleri için değil, yaşamlarını sürdürebilmek için gerekli olduğunu düşündüklerinden dolayı yamyamdılar. Onlar, yaşamın 'gerekli öz', bereket ve büyüme kaynağı **nuya** dayandığına inanırlardı. Zinde ve aktif olmak için Hualar devamlı olarak bu değerli maddenin kendilerindeki seviyesini yükseltmeye çalışırlardı. İnsanlarda **nu** vardı, ve bu sınırlı olduğu için Hualar ölümlerini yemeye mecburdular: bir adam babasının, ve bir kadın da annesinin cesedini yedi. Yetişkinler anne babalarının etini yemedikleri taktirde, kendileri, çocukları, hayvanları ve ürünleri küçük ve zayıf kalırlardı. Bu kurallar düzenli şekilde izlenmeliydi: bir kadının bedenini yiyen bir adam, **nunun** yanlış türüyle kirletilirdi ve dolayısıyla zayıf düşerdi.

Gezi yazarları, yamyamların, insan anatomisinin belli bir kısmını özellikle lezzetli bulduklarını ısrarla iddia etmektedirler. Bazıları bu bölümün uyluk, bazıları but/kıç, diğerleri de kolun üst kısmı olduğunu söyler. Hangi bölümün en iyi olduğu konusunda anlaşmaya varamasalar da, hepsi etin tatlı ve maymun etinin ona en yakın et olduğunu söyler (karşılaştırmayı nasıl yaptıklarını bilmek isterdim). Bazı 'beslenmeyle ilgili' antropologlar bir süre önce, toplumların yamyamlığa, yüksek proteinli besin sıkıntısı çektikleri için başvurdıklarını savundular. Fakat insanlar bununla baş edemezler: kırk insanın, layıkıyla yemek için, ayda sekiz semiz yetişkin tüketmesi gerekir. Ve bu denli küçük bir erkek, kadın ve çocuk grubu düzenli olarak her otuz günde bir bu sayıda insanı nasıl bulup öldürebilir?

Bazı antropologlar içyamyamlık, kendi grubundan birini yeme ve dışyamyamlık, grup dışından birinin pişmiş cesedini yeme arasında ayırım yaparlar. Kuzey Vanatu'lu dışyamyam olan Büyük Nambaslar sadece düşmanlarını, diğer köylerdeki akınlarda öldürülenleri, veya barış için yakaran savaş halindeki bir köyün kurban olarak önerdikleri insanları yerlerdi. Güney Venezuela'lı içyamyam Yanomamiler ölümlerini yakarlar, kömürleşmiş kemikleri toz haline getirirler, ve külleri haşlanmış bir çeşit muz çorbasıyla karıştırırlardı. Yaşayanlar bu karışımı, öte dünyadaki arkadaş ve akrabalarını görebilmek için içerlerdi. Bu iki kulplu büyük içki kasesini paylaşmak, en içten davranışlardan biriydi. Yanomami için, arkadaşlığı göstermenin ve ittifakı korumanın en iyi yoluordu. (Koyu bir bezelye çorbasına daldırılmış kül tablası muhteviyatı tadında olduğunu tahmin edebiliyorum.)

Çok sıklıkla, Batılıların hayalindeki Siyah yamyam görüntüsü aşırı şövendir. Bir çok Viktorya gravüründe, kadınları çalılığın uzak bir köşesinde sabırla yemeğin sonunu beklerken, eğilmiş, arzularını tatmin etmeye çalışan erkek insan-yiyciler ön planı kuşatır. Tabii ki, yamyam kültürlerdeki kadınların Batılı önyargıları taşımaları için hiçbir sebep yoktu. Neden ziyafetten mahrum bırakılsınlardı?

Yeni Gine'nin dağlık bölgelerinde yaşayan Gimiler, yamyamlığın kadınların özel ayrıcalığı olduğuna inanırlardı, ne de olsa onu aslında kadınlar keşfetmişti. Cesetten yiyen yetişkin erkekler 'hiç adam', düşük statü insanı ve az güçlü olarak görülüyorlardı. Gimili bir adam öldüğü zaman bedeni, kendi sebze bahçesindeki bambu platformun üstüne, çürümesi/ayırışması için bırakılırdı. Mahrum bırakılmış kadın akrabaları, merhum hisımlarının etrafına toplanır, dudaklarını okşar, cesedini öper, kendi göğüslerini yumruklar ve saatlerce feryat edip yas tutarlardı. En sonunda, üzüntülerini kontrol edemez duruma geldiklerinde, cesedi gizlice çalıp yerlerdi.

Bir mahkum genellikle,
savaşta yakınlarını
kaybedenlere verilirdi,
ve yaşlı akrabalar onu
ışkence edip yiyerek,
intikam almaya ve
acılarını yatıştırmaya
çalışırlardı.
İşkencecileri, kurbanı
yaktıkça
hiddetlenmelerine
rağmen ona kızgın
değildirler, aksine
endişeli ve ilgilidirler.
O, ölen akrabayı temsil
etmesi için alınmıştır
bu yüzden onu 'amca'
diye çağırırlar ve
bedenini yakmaya
devam ederken onunla
arkadaşça bir üslupla
konuşurlardı.
Mahkumun kayıp bir
yaşamın yerine
geçmesi beklendiği
için, onu törensel
biçimde öldürmek,
bedeni düşmanlarca
çalınan merhum
akraba için cenaze
töreni düzenlemekle
eşdeğerti. Ona işkence
etmekle, işkenceciler
şiddet duygularını
dışarı çıkarırlar, onu
yemekle de onları yok
ederlerdi.

Bu, erkeğin kadınlar tarafından fiziksel içe alınması, kadının erkeğin üretken gücünü içine almasına eşdeğer kabul edilebilir. Bu kültürel mantığı izleyerek, bahsi geçen kadınlar artık erkeğe ihtiyaç duymaz; seksin yardımı olmadan da üreyebilirlerdi. Cinsler arasındaki bulanıklaşan çizgiyi/sınırı düzeltmek ve egemen pozisyonlarını yeniden kazanmak için erkekler, kadın yamyamlara yedikleri cesedin belli bölümlerine tekabül eden domuz parçaları verirdi. Domuz, boşalma sırasında dışarı çıkan erkek bedeninin yerinin tutardı. Böylece, kadın bedenindeki esaretinden kurtulan erkek ruhu, artık ileriye gidebilecek ve Gimmi arazisinin toprağının, bitkilerinin ve hayvanlarının kuvvet ve bereketini arttırabilecekti. Yamyamlık adetinin, kadınlar tarafından uygulanan, fakat erkekler tarafından kontrol edilen bu özel türü, cinsiyetler arasındaki farkın geçici olarak karıştırılması ve sonra kategorik olarak yeniden ispat ve ilan edilmesiydi. Böylece kadınlar ve erkekler nerede olduklarını bilirlerdi- cinsiyet ayırımının her iki tarafında.

Yamyamlık, farklı toplumlarda farklı roller oynar. Ona verilen anlamlar kesinlikle, belli bir zamana ve belli toplumların her birine göre değişir. Kanada'nın güneyinde XVII.yy'da yaşayan Huronlar için, yamyamlık adeti çeşitli görevler yerine getirirdi: toplumca onaylanmış bir kendilerini kuvvetlendirme, barışı koruma, kabilesel gücü gösterme ve tehlikeli duyguları açığa vurma yöntemi. Tutsak bir Cizvit rahibinin tanık olduğu hikayeye göre, Huronlular savaş mahkumlarından birini sıradaki kurbanları olarak bir kere seçtikleri zaman, ona saygıdeğer bir misafirmiş gibi davranmaya başlardı. Şef alındaki teri silerken ve kanattan yelpazeyle onu serinletirken, yemek ve pipo verirdi. Yaklaşan ölümü önceden haber verilen adam, onuruna verilen veda ziyafetine katılırdı. Yemek başlamadan önce, seyircilerine seslenerek, korkmadığını söylerdi. Sonra şarkı söylerdi ve diğerleriyle dans ederdi. İşkence o akşam, mahkumun, ellerinde kızgın demirler taşıyan, iki sıra heyecanlı genç erkeğin arasında sıra dayacağı yemeye zorlanmasıyla başlardı. O bir aşağı bir yukarı koşarken, gençler sürekli olarak onu yakarlar, ve kalabalık çığlıklarını taklit ederdi. Ölmenin eşğine geldiğinde, saldırganlar gevşerler ve onu, biraz su vererek canlandırırldı. Şafakla birlikte bir ağaca bağlanır, biraz daha yakılır, ve sonra başı kesilirdi. İnsanlar günün ilerleyen vakitlerinde bedenini yemek için ziyafet verirdi.

Huronlar, rüyalarda açığa çıkan arzuların doyurulması gerektiğine inanırlardı. Bu dürtüler bir kere ortaya çıktığında onları hayal kırıklığına uğratmak çok tehlikeliydi. Bu yüzden Huronlar, kendi iyilikleri için, simgesel biçimde bile olsa arzularını açığa vurmaları gerektiğini düşünürlerdi. Bir mahkum genellikle, savaşta yakınlarını kaybedenlere verilirdi, ve yaşlı akrabalar onu işkence edip yiyerek, intikam almaya ve acılarını yatıştırmaya çalışırlardı. İşkencecileri, kurbanı yaktıkça hiddetlenmelerine rağmen ona kızgın değildiler, aksine endişeli ve ilgilidirler. O, ölen akrabayı temsil etmesi için alınmıştır bu yüzden onu 'amca' diye çağırırlar ve bedenini yakmaya devam ederken onunla arkadaşça bir üslupla konuşurlardı. Mahkumun kayıp bir yaşamın yerine geçmesi beklendiği için, onu törensel biçimde öldürmek, bedeni düşmanlarca çalınan merhum akraba için cenaze töreni düzenlemekle eşdeğerti. Ona işkence etmekle, işkenceciler şiddet duygularını dışarı çıkarırlar, onu yemekle de onları yok ederlerdi.

Mahkumun açısından bakarsak o, işkencesine sabırla katlanırdı ve katillerini bir kez olsun hor görmezdi. Onun acıya, örnek teşkil eden dayanıklılığı Huronların ve komşularının gücünü kanıtlardı. Bir zamanlar yaşam biçimleri Avrupa akınlarıyla tehdit edildiğinde, böyle kurbanların acıya karşı kayıtsızlıkları, yerlilerin bükülmez gücünü -ölümün karşısında bile kazanılabilecek o gücü- gösterirdi. Ve bu hayran olunacak mahkumların etini yiyerek Huronlar kendilerini kuvvetlendirirlerdi. Et onlara zindelik verirdi. İki doğaüstü güç, Güneş ve Savaş Tanrısı bu işkence törenlerine şahit olurdu, ve sürekli fiziksel işkenceye yüreklice göğüs geren kurban, onlardan biri olurdu. Yerel panteonun içine çekilirdi. Ve gerçekten iyi bir biçimde ölmüş olurdu.

Modern Doğulu
grupların
yamyamlık yapan
tek örneği, İkinci
Dünya
Savaşı'ndaki
Japon ordusudur.
Subayların hep
birlikte yediği
yemekte,
özellikle
akşamları insan
eti verilmesine
festival
niteliğinde bir
olay olarak
bakılıyor, diğer
sınıflaraysa
sadece etin
suyundan yapılan
çorba veriliyordu.
Bu adet o kadar
geniş çaplı oldu
ki, ordu bir
'Amerikalı
Pilotların Etini
Yeme Emri'
çıkarmak
zorunda kaldı.
Askerlere
düşmanı
yemeleri için izin
veriliyordu, fakat
yurttaşlarını
yiyenler idam
ediliyordu.

Hualar, Gimiler ve Huronların üçünün de yamyamlık için zorlayıcı nedenleri vardı. Törenselleşmiş şekilde insan yemek onları güçlü tutardı, onlara duygularını açığa vurdururdu, ve gelişen Beyazların hesabı görülecek bir düşman olduklarını hatırlatırdı. Fakat yamyamlar hareketlerini ille de haklı çıkarmak zorunda değillerdir. Kendilerini her zaman besinsel, psikolojik, veya askeri bir anlam çıkarmaya zorunlu hissetmezler. Önceki yüzyılda, savaş halindeki Fijililer düşmanlarını törenselleşmiş şekilde yedi. Fakat onları bunu yapmaya iten özel, itici bir güç yoktu. Bu onların, iyi Fijililer olarak yaptıkları basit bir şeyin ötesinde değildi.

Batılılar için yamyamlık akıllamazdır. Neredeyse insanlık için bir tanımlama olmuştur; kim bir insan-yiyiciden daha ilkel olabilir? Beyaz yamyamlar canicesine aklını yitirmiş (ve bu yüzden hapsedilmiş) veya hayatta kalabilmek uğruna ağır koşullara zorlanmış umutsuz (dolayısıyla acınası) olarak görüldüler. Patates bile bulamayan İrlanda, kuşatılmış Leningrad, savaş sonrası Berlin, ya da Nazi imha kampları gibi, açlığın olduğu durumlar, olağan kuralların yıkıldığı uçlar olarak düşünülür. Bütün bu gibi hallerde, yamyamlık utanç verici fakat kabul edilebilir bir davranıştı.

Bazı Ortaçağ Katolikleri Aşai Rabbaniyi yamyamlık çerçevesinde ele aldılar ve ondan öğrendiler. On yedinci yüzyıl Hristiyanları, aksine, Tanrının etini yemenin, sıradan yamyamlıkla karşılaştırılamayacak kadar olağanüstü bir olay olduğunu savundular. Aşai Rabbaniden önce oruç tutmanın sebebi, okunmuş Ekmeği yemeden önce mideyi ve bağırsakları temizlemektir. İnandırıldığına göre bu tanrısal, ruhani gıda o denli güçlü ve lütufla doluydu ki, onu kim yerse bedeni ve ruhu güçlenip arınırdı. Bu ilahi madde, acı dindirici işlevi görerek ve, çektikleri işkenceler dayanılmaz hale geldiği anda şehitleri bedenlerinden ayırarak, cennetsel mutluluğun önceden tadına varmayı sağlardı. Hristiyanlara göre bu 'yaşayan ekmeği' yemek, uzak diyarlardaki yabancıların iğrenç alışkanlıklarıyla bir tutulamazdı. Onlar, inançlarına göre hareket eden, ilahi ilham almış Hristiyanlar, ötekilerse içgüdüleri tarafından yönlendirilen değersiz yamyamlardı.

Yamyamlığı gerekli olduğu için, ama sevmeden yapan tek Batılı grup İngiliz denizcilerdi. Gezinin sonuna kadar Viktorya denizcileri, küçük bir kayıkta sürüklenirken hayatta kalabilmenin tek yolunun, geleneksel kura çekme yöntemine başvurmamak olduğunu kabul ettiler. Kısa sapı çeken kazazedenin, sonunun mümkün olduğu kadar acısız olmasının dilemekten başka umudu kalmazdı. Oysa 1884'te, Mignonette'den kurtulanların o meşhur davasında, denizciler kurallarının İngiliz kanun sisteminin değerleriyle çatıştığını kabul ettiler. Küçük gemi bir fırtına yüzünden Atlantik ortalarında batınca, tayfalarından dördü küçük bir kayıkla kaçmayı başardılar. Fakat ne yiyecek, ne içecek, ne de görünürde onları kurtarabilecek bir geminin olmaması, kötü durumlarını hızla umutsuzluğa çevirdi. Aralarında en genç olanı, bir delikanlı, ateşlendi ve sayıklamalara başladı. Kısılmış kayıkta, sadece kaplumbağayla beslenen on dokuz günden sonra, hepsi saygıdeğer denizciler olan diğer üçü, genç çocuğu öldürmeye karar verdiler. Bıçakladıktan sonra, kanını içtiler, kalbiyle karaciğerini kesip dışarı çıkardılar, cesedi parçaladılar. Kendilerini ansızın canlanmış hissettiler ve beş gün sonra bir gemi görene kadar oğlanın etiyile beslendiler. İngiliz yüksek mahkemesi bunlardan ikisini cinayetten yargıladı. Kamuoyu güçlü bir şekilde onların arkasında olduğu için, iki denizci affedilmeyi umdular. Fakat bunun yerine, korkuları ve ümitsizlikleri göz önüne alınarak, idam cezaları altı ay hapse çevrildi. Saygıdeğer yargıçlar için, yılların deneyimiyle meşrulaştırılmış da olsa denizcilik ahlakı, kanuni ahlak sisteminin üzerine geçmezdi.

Modern Doğulu grupların yamyamlık yapan tek örneği, İkinci Dünya Savaşı'ndaki Japon ordusudur. Subayların hep birlikte yediği yemekte, özellikle akşamları insan eti verilmesine festival niteliğinde bir olay olarak bakılıyor, diğer sınıflaraysa sadece etin suyundan yapılan çorba veriliyordu. Bu adet o kadar geniş çaplı oldu ki, ordu bir 'Amerikalı Pilotların Etini Yeme Emri' çıkarmak zorunda kaldı. Askerlere düşmanı yemeleri için izin veriliyordu, fakat yurttaşlarını yiyenler idam ediliyordu. Buna rağmen güç durumda kalındığında birliklere

Dağda mahsur
kaldıkları haftalar
boyunca, yeni tatlara
ve maddelere
duydukları özlem
onları ilik, karaciğer,
beyin, kan pıhtıları,
küçük bağırsak, ve
hatta çürümüş
akciğer yemeye kadar
götürdü. Fakat,
hiçbiri cinsel
organlara dokunmadı,
ve bir tanesi dil
yemeyi denediğinde,
gırtlığına yapıştı.
Kızartılmış etin
peynir tadında
olduğunu keşfettiler.
Her gün herkese bir
avuç et verdikleri
yemeğin sonunda,
puding/tatlı olarak
herkese bir damla diş
macunu dağıtıldı.
Yetmiş iki gün sonra
eve döndüklerinde,
düşünülemez olanı
yapan ve en yasak
olaylardan birini
gündelik yaşam
biçimine dönüştüren
bu adamlar,
yaptıklarının anısıyla
yaşamak zorunda
kaldılar.

herhangi birini yiyebilecekleri söyleniyordu. Umutsuz generaller uzun, şiddetli konuşmalarında, 'yiyeceksiz ve cephanesiz kalındığı taktirde birliklerin taşlarla savaşmak zorunda olacaklarını, ve düşmaninkinden başka, savaşta ölen yoldaşlarının etini bile yemeye mecbur kalabileceklerini' vurguladılar. Zor zamanlar için tatlı et?

Yamyamlık, fiziksel olarak, tahmin edebileceğimiz en iğrenç olaylardan biridir Uçakları düştükten sonra, And dağlarında kalakalan Uruguaylı Amerikan futbolu oyuncuları sadece takım arkadaşlarını yediler çünkü aralarındaki iradesi kuvvetli bir tıp öğrencisi, ölü arkadaşlarını yemedikleri taktirde, bedenlerinin kendi kendini tüketmeye ve aç kalan -umutsuzca enerji arayan- kalplerinin kendi kalp kaslarıyla beslenmeye başlayacağını söyledi. Hayatta kalanlar, insan eti yığınlarını ince uzun parçalara bölmeyi, etin nereden geldiğini unutmalarını kolaylaştıracağını düşündüler. Eti ateşte hafif hafif kızartmak lezzetini büyük ölçüde arttırıyordu; tadı biftek gibi, fakat çiğnerken daha yumuşaktı. Dağda mahsur kaldıkları haftalar boyunca, yeni tatlara ve maddelere duydukları özlem onları ilik, karaciğer, beyin, kan pıhtıları, küçük bağırsak, ve hatta çürümüş akciğer yemeye kadar götürdü. Fakat, hiçbiri cinsel organlara dokunmadı, ve bir tanesi dil yemeyi denediğinde, gırtlığına yapıştı. Kızartılmış etin peynir tadında olduğunu keşfettiler. Her gün herkese bir avuç et verdikleri yemeğin sonunda, puding/tatlı olarak herkese bir damla diş macunu dağıtıldı. Yetmiş iki gün sonra eve döndüklerinde, düşünülemez olanı yapan ve en yasak olaylardan birini gündelik yaşam biçimine dönüştüren bu adamlar, yaptıklarının anısıyla yaşamak zorunda kaldılar.

Uruguaylılar, insan etini yenmesi zor bulan tek grup değildi. Bir çok gezi yazarı, bazı insan-yiycilerin lezzet için, ağzının tadını bilen bir merakları olduğunu iddia ederken, adetlerin onlara yapmalarını söylediği şeyler her yamyamın hoşuna gitmez. Gimilerle yaşayan antropolog Gillian Gillison, uygulamaya karşı hâlâ varolan derin ve karmaşık hisleri yüzünden Gimilerin, koloni yönetiminin yamyamlığı yasaklamasına çok da karşı olmadıklarını öne sürdü. Bimin Kuskusmin Üyeleri onlarla yaşayan antropolog Fitz John Peter Poole'e kendi yaptıklarından duydukları korku ve tiksinişini anlattılar. Bir çoğu, insan eti yiyemediğini, fırlatıp attığını, bayıldığını, veya kendilerine verilen parçayı gizlice sakladıklarını söyledi. Cenaze yamyamlığının on bir adımında Poole, katılımcıların yaptıkları şeyle ilgili aşırı suskunluğunu ve karmaşık hislerini çok sık gözlemlediğine tanık oldu.

İnsan-yiycilerin torunları, bu olay konusunda çok alingandırılar. Farklı gelenekleriyle genellikle gurur duyan Vanatu'nun Hristiyanlaştırılmış insanları, büyükbabalarının yamyamlık gerçeğini büyük utanç içinde kabul etmeyi öğrenmişlerdir. Bana bu bölümün başındaki tarifi veren adam, merhum babası düşmanlarından bazılarını yemiş olduğu halde, kendisinin insan etine asla dokunmadığını ve bunu yapmayı düşünmediğini vurgulamayı da unutmadı.

Eğer yamyamlık bir kültürel uç nokta, Batı ahlaki değerlerinin çirkin şekilde yıkılması olarak görülürse, şakalar için de ucuz malzeme olur. Irksal ayırımı arttırıcı amaçlarla kullanılır. Siyahların iyi yemek yemeye ilgili ahlaksızlıklarına gülmek, Beyazların irksal bütünlük anlayışını besler. Benim için türünün en iyi örneği (çünkü kendimize geri yansır), Güney Denizi Adalısı'nın Randolph Churchill'in önlenemez sorusuna verdiği karşılıktır. "Hayır", dedi, "hiç beyaz adam yemedim, sadece Amerikalı yedim".

Yamyamlık, Avrupa'nın, Batının araçlarından nasibini almamış, şeytani olarak farklı insanlar kavramına örnek teşkil ettiği için, günümüzün gelişim programları ve uluslararası yardımlar dünyasında modası geçmiş bir kavram olarak görülmektedir. Çok az sayıda yalıtılmış yer haricinde, insan-yiycilik gezegenimizden defedilmiştir. Bugün, eski yamyamların oğulları ve torunları Batı eğitimi alıyor, ve sömürge yönetimlerinin müdahalesi olmadan kendi ülkelerini yönetiyorlar. Artık insan yeme adetine gereksinimleri yok. Bizim içinse, yamyamlık hakkındaki anekdotları, Birinci ve Üçüncü Dünya arasındaki kültürel farklılık artık eskisi kadar uçlarda olmadığı için, modası geçmiş gibi görünüyor. Yamyam fıkraları artık bu olayın

ugün yamyamlık,
kendi geçmişlerine
gülmekten kendilerini
alamayan Batılılarca
bir kara mizah kaynağı
haline gelmiştir. Bizim
için, sömürgeci
büyükbabalarımızın
cehaletine ve ırkçı
önyargılarına
kahkahalarla gülme
yoludur. (İma edilen
şey, bizim artık onlar
gibi olmayıp, daha çok
şey bildiğimizdir.)
Biggles ve onun gibi
düşünen çağdaşlarının
yamyamlık hikayeleri
gerçek hayatta artık
sadece şaka
malzemesidirler.
Popüler dergiler artık,
fokurdayan tencerenin
içinde ter döken
maceraperest
karikatürlerine yer
vermiyorlar.
Veriyorlarsa da,
Siyahlara değil, modası
geçmiş Beyazlara
gülünüyor.

geçmişte, gezginlerin çekmiş oldukları sepya fotoğraflarda kalmış olduğunu söylemektedir. 1950'lerde, Batılı bir yönetmen hala İspanyol köylülerin Amerikalı baş aktörü yemelerini konu alan bir film yapabiliyordu. Fakat bugünlerde bunun gibi bir son seyircilere gülünç gelecektir. Yamyamlık hakkında sinemada gösterilen son film **Raoul'u Yemek**, eleştirmenlerce ancak basit eserlerin iyi bir örneği olarak görüldü.

Bugün yamyamlık, kendi geçmişlerine gülmekten kendilerini alamayan Batılılarca bir kara mizah kaynağı haline gelmiştir. Bizim için, sömürgeci büyükbabalarımızın cehaletine ve ırkçı önyargılarına kahkahalarla gülme yoludur. (İma edilen şey, bizim artık onlar gibi olmayıp, daha çok şey bildiğimizdir.) Biggles ve onun gibi düşünen çağdaşlarının yamyamlık hikayeleri gerçek hayatta artık sadece şaka malzemesidirler. Popüler dergiler artık, fokurdayan tencerenin içinde ter döken maceraperest karikatürlerine yer vermiyorlar. Veriyorlarsa da, Siyahlara değil, modası geçmiş Beyazlara gülünüyor.

Yamyamlık üzerine çalışmalar, diğer insanların olduğu kadar, bizim kendi adetlerimize ve davranışlarımız hakkında da bilgi veriyorlar. Ve açığa çıkardıkları şey ümit verici değil:

Herhangi bir köye ait bir işarete rastlamadan yaklaşık üç saat boyunca yürüdük. Sonra uzaklardan bir tamtam sesi duyduk. Çok geçmeden, monoton bir şarkı duymaya başladık. Köyün kenarına yaklaşıp kadar tedbiri elden bırakmadık. Bir çalılığın arkasından, orada dans eden yerlileri seyredebiliyorduk. Dans, şeytanın etrafında yapılan, sıradan yerli dansıydı- köy meydanının ortasındaki, önce yavaş olan şeytanlar, tempoyu, koşuya dönüşüne kadar hızla arttırıyorlardı.

Benim ilgimi çeken şey, hazırlanmakta olan ziyafetti. Ateşin üzerindeki uzun bir çubukta bir düzine et parçası vardı. Bir başka ateşin közleri üstünde de daha çok miktarda et ızgara yapılıyordu. Yakındaki yaprakların üstündeyse pişirilmekte olan hayvanın iç uzuvları duruyordu. Beni bu etin cinsi hakkında merakla sürükleyen ne olduğunu bilmiyorum. Görünüşte domuz etinden pek farkı yoktu. Fakat altıncı hissim bana bunun domuz eti olmadığını fısıldadı.

Vahşiler bizim yakınlarında olduğumuzdan şüphelenmemişlerdi...

(Bir saatlik bekleyişten sonra, bir hamala, ateşe radyum fişek atması emredildi.)

Ateşe ne fırlatıldığını görmek için eğildiklerinde, fişek alevlendi ve beyaz ışığını onların suratlarına gönderdi. Bir feryatla geri çekildiler ve dehşet içinde bize doğru koşmaya başladılar. Bizi gördüklerinde, o kadar çabuk durdular ki, neredeyse arkaya yuvarlanacaklardı. Sonra dönüp aksi yöne koşmaya başladılar. Yarım dakikalık fişek söndü, dolayısıyla eti ateşten aldılar ve çalılığa taşıdılar.

Oğullarım yay gibi meydana atıldılar. Ben, fotoğraf makinem omuzumda, onların tam arkasındaydım. Yanlarına geldiğimde, ateşin başında dikilmiş, közlerin üzerinde ziyafetten kalan tek artığa bakıyorlardı. Bu artık, göz yuvalarına dürülmüş yaprakların sokulduğu, kömürleşmiş bir insan kafasıydı.

Ben kanıtlamak istediğimi - yamyamlığın Güney Denizlerinde hala uygulandığını- kanıtlamıştım.

Martin Johnson, 1922

Bu *Yankee* gazetecilik görevini yerine getirmişti. Yerlileri ve koloniye ait mecazları fotoğraf makinesiyle görüntüleyerek, Vanuatunun Melanezya takımadalarında, köylülerin menüsünde hâlâ uzun-domuz/insan eti yendiğini gösterdi. Artık, okurlarının ilkel insanların vahşi adetlerinin en alçağıyla- insan beyninde hemen dehşet uyandıran adet: yamyamlıkla- ilgili meraklarını dindirebilecekti.

Kısaca yiyememe
sorunum
olduğunu anlatıp
benden bir
tuzlama içmesini
rica ettim.
Yüzüne şaşkınlık
yakışmayan tek
bir insan
görmedim bu
güne dek.
Ölümden bile
güçlü şaşkınlığın
eşitliği. Çubuklu
hazır
dondurmalara
şaşırdığımızdan
beri, bir türlü
kışımızı
toparlayamıyoruz.
Pimizdeki ezan
izi yok oldu,
henüz hiç bir
askerin elinde
patlamadık. Bu
ülkesiz
hâllerimiz, bu
kendimizi doya
doya düzmek
eğilimi, geri geri
ilerleyen bir
hayat armağan
etti.

Yoğun yağmurlar başladı. Gök gürültüsü kedileri salaklaştırıyor. Rastlantıyı ya da hissi kable vukumu biraz fazla zorladım. Düşünsene, kentin dibinde küçükbaş hayvan bağırsağı pişiren bir lokantada karşılaşmamız mümkün değil. Evet kentin dibi, bütün sular burada birikiyor. Köşede onluk fişekler halinde roş satan şopar kızlarına sorsam, cehennem derler. Burada boğulmaya hakkım yok. İçten metinler arasında boğulmam gerekirken, kendi içtenliğimde boğuluyorum. Garson, yalnızca su içerek oturamayacağımı söylemekten sürekli vazgeçiyor. Ortalıkta yoksun. Kendimi kaptırmışım, salak gibi ara sıra saatime bakıyorum. Saat; takmazdım.

Midem, doksanikide bir belgesel çekimi sırasında büyümüşü. Kallavi porsiyonlu sulu yemekçi seanslarından sonra, iri dişli güney mısırlarına içeride yeni dehlizler açmışım. Sonra mapusane işi kısa kalın sigaralıklar, lezzet içeren her şeyi ömrümde ilk kez yiyormuşum gibi ballandırdı. Dehlizlerden ve acıkmaktan tiksindim. Kan şekerim bir düşüp bir yükselmekten orospu mangalına döndü. Yalnızca dürüst yazarların sahafta bulabilecekleri, rica üzerine bir kaç yüz adet basılmış abur cubur kitabıydım. Gırtlak histerileri tarihim zihnimin tarihini aştı. Bir gün, riyakar oyuncular açlıktan ölme eyleminin onurunu zedelediler. Varolmayışının videosunun çekimleri sırasında midem küçüldü.

İstesem de acıkamıyorum. Meteoroloji uzmanlarının, artık şehre kar yağmayacağı varsayımları ülser başlangıcımı körüklüyor. Eyüp Sultan'a gidip toprak dümbeikle halka mı alsam? Hani karşılaşacaktık, neredesin? Kör topal da olsa, hâlâ akıp giden bir racon var mı? Yiyemiyorum, payımı sinyalcilere ulaştırırlar mı? En çok beyin hücresi öldüren uyusturucu, açlık; sakın irice bir sanrı olmayasın? Şehir hatları sahlebi tiksinti orucunu bozar mı? Çünkü, vapur sevgisi diye adlandırdığım şey, kaydedilme cesareti bulamamış bir şarkıdan çok, yüzerlik hissinden fazla, kadınların erkeği olmaktan artık, mekanik tungsten bir makine dairesi esrarıdır. Aynı esrarın lezzeti, Adıyaman tütünlu bir çiftkâğıtlıda, çarkçıbaşların çiçekbozuğu iri burunlarıyla ögüle rakılarını koklarkenki senden gözlerini kaçırmalarında meydana çıkar. Gözlerin, çarkçıbaşların gözleridir. Anahtarı suya atılmış, şifresi çözilememiş ya da beddua okunmuş matlığından dolayı, aynı aynada birlikte bakamayız onlara. Yiyemediğimden ve bileklerimde kalın sicim izleri var diye, çarkçıbaşlar gelip beni bulmazlar. Gelmeyince, hislerim boka battı.

Akşam yemeği ritüeli, bir çeşit İtalyan filmi klasiği gibi yalnızca tebensümle anılan bir şey halini alınca, senin çocuk kadın imgen ve kardeşimin yalan söyleme ihtiyacı duymadığım arkadaşlar tarafından Fred Astaire'e benzetildiği günler geçmişte kaldı. Birbirine yaslanmak dayanılmaz bir güçlük, cama çarpıp sersemleyen florya aşk, su kuşunun battı mı hiç çıkmayanı makbûl şimdi. Bunlar korkumun delikleri, sanki küpeşteye sıkıca tutunmayı bırakıp harbiden yüzmek istersen kırılmaçlar yuva yapacaklar. Zaten her şeyi anladığını bilmek korku dolu bir avantaj, çünkü aptallara karşı duyulan merak canın acıyana kadar günlerini oyalar. O merakı da atlara acıdığımız günlerde, sağır Ateş'in faytonunun masa örtüsünden bozma muşamba oturaklarının arasında bulmuştum. Kendi vesternimin ilk icat edilen tekerlekli ve tozlu dekorunda, annemin anjelik saçları meşin kırbacın sesiyle ürperirdi. Kudurmuşçasına iştah açıcı kumsal yolculuğu, iptidai çocukluk, hayalperest ilk gençlik, o fotoğrafı anneme Gölcük'de haki renk bir balkonda çekirtti. Yokuşta hep indiğimiz halde, at öldü. O zamandır hiç mırmır görmedim.

Sakatatçı yerine balıkçı seçseydim, dayanamayıp altınbaşın yanına bir porsiyon fener balığı söyler miydin? Garson cesaret edip "Abi bişeyler yeseydin" dedi. Kısaca yiyememe sorunum olduğunu anlatıp benden bir tuzlama içmesini rica ettim. Yüzüne şaşkınlık yakışmayan tek bir insan görmedim bu güne dek. Ölümden bile güçlü şaşkınlığın eşitliği. Çubuklu hazır

Güçsüz düşünüyorum;
protein ıssız bir
maktül, eşeyi yitmiş
kavkılı çöl memelisi,
kendi vahamın
dolabında
dönüyorum. Köşedeki
papikçide,
görünmezlik hapi da
bulunur mu?
Suretimin aslı gibi
görünmüyorum ki,
eski bakışlara
yeşilçam
zindanlarında mil
çektiler. Ünü yüksek
sosyete sarsmış bir
estetik cerrah, sanki
herkese ufak
düzeltmeler yapmış,
kimsenin çehresi
çocukluk
vesikalıklarını
çağrıştırmıyor.
Birlikte gasilhanenin
arkasında karpit
patlattığım bir nesil
sır oldu, pişmanlık
yasasıyla fazlaca
ilgilendiler. Ben sana
yeni bir yüz
yapamam, neşter
akıbetim için gerekli
bana.

dondurmalarla şaşırdığımızdan beri, bir türlü kicimizi toparlayamıyoruz. Pimimizdeki ezan izi yok oldu, henüz hiç bir askerin elinde patlamadık. Bu ülkesiz hâllerimiz, bu kendimizi doya doya düzmek eğilimi, geri geri ilerleyen bir hayat armağan etti. Dün bütün günüm örneğin, aynı top sakallı cellâta atlıkarınca ve hokkabaz kandırmalı bir gözbağcılıkla, modern tarzda sünnet olmuş, sıcak suda çükleri yanan çocuklarla geçti. Hep birlikte, kendi etimizden yapılmış pilavı yemeyi reddettik.

Garson, tuzlamayı hızla yedi. Çelik kâseyi yan yatırıp dibini kaşığına döktü, ekmek kabuğuyla tamamladığı ıssız ada motifini yuttu. Sürekli olarak varıl olduğu iddia edilen metropolün, binlerce iri sıçanın su balesi eşliğindeki bedbaht haline üşüşen canlı yayın araçları, uzun konçlu plastik çizmeli meydanda toplandılar. Aralarında olamayacağını biliyorum; bütün dumanı içimi kıyıyor. Yemek üzerine sigara yakmak nasıl bir şeydi? Artık bol baharatlı midyedolma tezgâhlarının başındaki ihtirasi uzaktan izlemeliyim, gemi fikrine doğru sürükleyip, kafalarını karıştırarak ağılattığım kadınlar yok şimdi. Bu kabullenilmiş gerçeğin fay hattı üzerinde doğsak da, farklı depremlerin çocuklarıyız. Sivil savunma birimlerine güvenimiz yok. Yine de bu voltaji oynak ruhunla, hayatta kalma şansın benimkinden daha fazla. Kazanmayı istemediğim bir işlevsellik, su kabağı gibi tohumları boşaltılarak abajurlaştırılmak. Bu yüzden, beni ara sıra dövmek istiyorsun. Balkonun yan duvarındaki bayram temizliği penceresini farkedemedin. Kendinden emin bir pike alışkanlığıyla çarptın cama, boyunun kırıldı. Göz ferlerindeki arnavut bostanı sisi bir anlık dağıldı. Şimdiye dek, tekliğinin toplum polisleri seni plastik mermilerle vurdular. Kan çıkmamasını efsununun bir hikmeti sandın, tertüriyot tedavi edebildi bu arı yuvalarını. Şimdi çeşitli çap ve markada soğuk demirlerle doldurulmuş bir mühimmat deposundan seçilme, sedef kabza tam otomatik bir dokuz milimle, yakın mesafeden ateş açtım memelerinin birleşim yerine. Dairesel bir barut haresi var, pekmez fişkırın deliğin etrafında. Hadi düş çayirlara. Düş; çayirlara.

Yandaki masa topluca zerde söyledi. Safran; babaannemin ölene kadar yan bahçede yetiştirdiği, sarılığın ve eşsiz aromanın kaynağı. Sağanak biraz yavaşlar gibi oldu, bir kaç hayali bulut kıpırdandı, ışık değişti, camdaki enkazla karşılaşabildim; kendine bir şey ifade etmeyen boş bakışlar. Zaten peçeteye yazmak tavukkarası eder insanı, gazete kâğıdıyla sigara sarmak gibidir. En düşük bütçeli pornoğun, estetikten yoksun en biçimsiz penisimişim gibi hissetsem de, yaşama sevinci düşlerinden bir gecede saçlarım siyahlaştı. Bu sanal Leyla'ya ihtimam göstermezsem asla yeniden kumrallaşamam. Olgun meyvelerin vitaminlerine yüklenip erbezlerini çalıştırmak iştahlı zamanların etkinliğiydi. Güçsüz düşünüyorum; protein ıssız bir maktül, eşeyi yitmiş kavkılı çöl memelisi, kendi vahamın dolabında dönüyorum. Köşedeki papikçide, görünmezlik hapi da bulunur mu? Suretimin aslı gibi görünmüyorum ki, eski bakışlara yeşilçam zindanlarında mil çektiler. Ünü yüksek sosyete sarsmış bir estetik cerrah, sanki herkese ufak düzeltmeler yapmış, kimsenin çehresi çocukluk vesikalıklarını çağrıştırmıyor. Birlikte gasilhanenin arkasında karpit patlattığım bir nesil sır oldu, pişmanlık yasasıyla fazlaca ilgilendiler. Ben sana yeni bir yüz yapamam, neşter akıbetim için gerekli bana. Serbest vezne geçmem darağaçları kurdurtuyorsa, hececilerin hiç mi suçu yok? Otuzikinci ilkokulda okudum, modern matematik öğrendim, buharlaşabilsem bile vicdanım hep iki parça; fazilet, hafta ortası geç saat televizyon oyununda eczane. Sanki ben kan kusarsam, doğal denge yenilenecek. Anımsamayı engelleyen güvenlik şemsiyesi çalışmaz hale gelecek.

Bir şişe su daha söyledim, garsonla "Bir de zerdemi yeseydin" şeklinde şakalaştım. Kasada oturan katır dişli kaknem kadın, kumanda cihazını laser tabancasıymışcasına ciddiye almış, yemek salonunu bir cadı tilsimiyle biçer gibi, tepemdeki otuzyed ekranda kanal kaydırıyor. Medya istediğini alıp ülkesine döndü, midemin istem dışı çalışan kasları kasılıyor. Boşlukta yer kaplama kokum, sinüzit için hazırlanıp unutulmuş içi çürük tuzlusu dolu bir kanyak şişesi gibi. Ultra uydu kentlerin haftasonu etkinliği çiçek mezarlarında tam olarak ayırına varılır çürük kokusunun. Varsillar hıçkırıklar içerisinde erezyona karşı gövdelerini siper ederek ruhlarını huzura kavuşturmaya çalışırlar. Sıradan açıkbufe manzaraları, tabaklara alınıp ziyan edilen tulum peynirlerinin hüznüdür. Tat farkları keşfedildiği gün doymak öldürülmüştü. Pier Paolo'nun,

Sürüler halinde
yağmurun altından
geçen haplanmış
çocuklar, jiletli
bağırklarının sızısını
dindirebilmek için
rüzgâra karşı üstten üç
düğmelerini açmışlar.
Tiner, varoşların kokaini
olmuş. Duman isinden
göz yuvalarım çürümüş.
Her aşk, birer tasarım
harikası olarak
anımsanır. Çürük,
çürükler. Çürük kelimesi
burada "Karşına bir gün
çürükler içerisinde
çıkma" deyiminde
kullanılmıştır. Etim
koptu. Çingene
maşaları, ayakta
durabilen ikizimden
parçalar kopardı.
Acıtmak, geçmiş
hedefli bir zaman
yolculuğu, nüks denilen
durum yani yaranın
sulanması derinlik
sarhoşluğuna benzer.
Aslında tasvip
etmediğimiz bir çeşit
neo-vegetaryenlikle,
etyemez rolü oynuyoruz.
Çünkü guguk
devletinde, gözlerin
buğulanmasından
fazlasına engel koyan
kanunlar var.

akşam yemeklerinde gündüzden biriktirdikleri insan dışkılarını yiyen bütün faşist karakterleri ulusal televizyon kanallarında. Sürüler halinde yağmurun altından geçen haplanmış çocuklar, jiletli bağırklarının sızısını dindirebilmek için rüzgâra karşı üstten üç düğmelerini açmışlar. Tiner, varoşların kokaini olmuş. Duman isinden göz yuvalarım çürümüş. Her aşk, birer tasarım harikası olarak anımsanır. Çürük, çürükler. Çürük kelimesi burada "Karşına bir gün çürükler içerisinde çıkma" deyiminde kullanılmıştır. Etim koptu. Çingene maşaları, ayakta durabilen ikizimden parçalar kopardı. Acıtmak, geçmiş hedefli bir zaman yolculuğu, nüks denilen durum yani yaranın sulanması derinlik sarhoşluğuna benzer. Aslında tasvip etmediğimiz bir çeşit neo-vegetaryenlikle, etyemez rolü oynuyoruz. Çünkü guguk devletinde, gözlerin buğulanmasından fazlasına engel koyan kanunlar var. Bedava tanıtım ürünü olarak, geceleri yataкта yalnız ağlama otuzbiri serbest. Bedenimin dışarı açılan delikleri şiddetle yanıyor, birileri beni bir uyumama savaşının ortasında mendireğe bağlı mavnanın zincirine takılı askeri botta unutmuş, biriktirdiğim en güzel pembe meme ucunu seçmeye çalışıyorum. Rüyalarımın kronolojisinde, kilometrelerce uzun araba konvoyları akın akın şiire dönüyorlar. Beklentili güzel günlerde şehirle şiiri hep karıştırdım. Buharlaşmak; sentetik tiner, sentetik değer. Uçucu bir şeymişsin gibi davranma. Tekrar gaz halime dönmek istiyorum, davranma.

İhlamur deresi bitirimhanelerinde, büyükçe bir cigara çevirip, Abdullah Yüce'yle Kazancidis'e içlenip, bir bastı tezgâhının üzerine devrilip veremden ölmenin çaresiz fukara onuru yetiştirilemedi bize. Her gün yeni bir koza örmek, çıkınca hemen ölmek. Kimyaları tam tepkimeye girememiş, normal şartlar altında denememiş, içi vajinâl sıvı dolu bir sıcak su torbası bacaklarımın arasında. Akli dengem bozuk öngörüsü, çok fazla gelmeye başladı kulağıma. Düpedüz içmiş edildim, güpegündüz sokak ortasında. Çoğalabilirliğimi burdular. Kırdıkları siyah beyaz görüntü tüpleri, güçsüzlüğümün görüngüleri oldular. Anımsadıkça geribesleme yaptırıyorum, eski bir çeşme muamelesi yapıyorum video cihazlarına. Avım, bir yumuşakçanın götü kadar iştah açıcı, uzakdoğu için planlanmış paket tuzlu su mahsülüydüm. Çiğ severim yenilgiyi. Sürekli başkalarının da belleği olmak bencilliğinden dolayı içliyim, çünkü bir silahlı çatışmayı izlemek cesetlerle aynı odayı paylaşmaktan daha berbat bir iştir. İçreyim; henüz onikindeyken, ekmeklere yağ sürülerek denize bırakılmış poyrazlı temmuz sabahı, gece çalınmasın diye baş ucuna koyduğum ithal lastik papuçlarını giyerek limana indiğinde, ellerinin nasıl durduğunu ve yüzündeki pembe alev izini, o günün iklimiyle sana anlatabilirim. İçliyim; Marmara'daki son ayıbalığını ben gördüm, yaşlı ve yıpranmıştı.

Hızlı düşünmek tokat gibi, baygınlık geçiriyor insana. Düşmemek için, başımı mermer yapıştırılmış kolona yaslamışım. Gün gidiyor, her eşyanın tonu aynı. Bristol'ü düşleyemiyorum şehri seyretmekten. Kim bilir, nerede, kiminle karşılaştın? Ben baygınken vardiya değişmiş, aynı garsonun bir numara ufağından getirip koymuşlar. Kanal kaydırmada ışık hızına ulaşan kasa kadını durumumu açıklamalı ona, aynı mücadeleyi bir garsonla daha yaşayamam. Paltomun bitleri, dokuzuncu canımın kanı için pusuda. Her şeyi kapsayan, bilinçli cızırtılı müziklerle birlikte harekete geçecekler. Televizyon antenlerini suçlamak kolay, dolandığım her mahalle biraz çukurda kalmış. Kablolü yayına geçememişim, görüntümün ardında hep üç gölge. Bir uyku sohbetinin içinde, bilmeyerek bilmenin kuyusundayım. Bu yağmur durmayacak, nisan yağmurlarıyla birleşecek. Milli şef dönemi çevirisi, o kalın ciltli arınma kitabını ıslak çimenlerde okuyacaksın. Kan kusacaksam herkes için kusmalıyım. Bak, katır dişli kadın aile kanalında Rita Hayworth filmi yakaladı, rastlantının krokisi tamamlandı. Rita, Jack Lemmon'la Robert Mitchum'u cankuş etmiş, iki denizci kanka durup dururken birbirlerine girmiş. Rita, içinde kötülük olmasa da, en sade duruşu bile kendiliğinden entrika. Acılar üstü bir huzur var suratında. Gilda olsaydı, tokat sahnesine dayanamazdım, hem boş mideyle içimi bulandırır Glenn Ford'un yüzündeki kıl dipleri fazlalığı. Televizyondasın, ben biraz daha zayıfladım, senin yeni bir yüzün oldu. Çingiraklı kapıdan dışarı çıktım, botlarımın kauçuk tabanını fareler kemiriyor. Keskin bir şimşek, caddeyi enine yaladı. Birikintideki damlacıklı aksimi beğendim, su içmek bir saydamlık getirmiş avurtlarıma. Kulak arkaları solungaçlaşmış değnekçiye arabanın anahtarlarını bıraktım, haliçin kıyısına kadar yürüyebilirim. Son nokta, Kasımpaşa askeri deniz hastanesi, doğduğum eski bina. Hiç bir şey yiyemiyorum. Yokluğunun son şekliyle karşılaşmak için gidiyorum oraya. Sıkıcı güneş Rita.

Sinemada Yemek Üzerine Bağlantısız Notlar

Selim Ergun

başkabirdünya

İşin doğrusu, sinemada yemek sahnesi çekmek kolay değildir. Çünkü bir sahne en az 3 kez tekrar edilir ve bazen bu tekrarların sayısı 20'ye kadar çıkar. Yani herkesin erkek - kadın diyet yaptığı Hollywood'da hiçbir yönetmen hiçbir oyuncudan 20 kez aynı lokmayı yutmasını isteyemez. Böyle bir sahnede oyuncuların önünde duran tabağın devamlılığını sağlamak da zordur. Dolayısıyla bu sahneler, oyuncularını iştahsız, yemek yemeyen insanlar olarak gösterir. Hatta bazı filmlerde dikkat edilirse, kahramanların neredeyse hiçbir şey yemeden, tuvalete girmeden yaşayıp gittikleri görülür. Gündelik hayat aktiviteleri duş almak, kahve ve viski içmekten ibarettir...

1.

"Uzay Yolu"nda yemek yemezler, hap içerlerdi. İçinde yaşadığımız dünyaya oradan baktığımızda yemek ilkel bir faaliyetti. Sahi, siz gemi mürettebatında göbekli birini hatırlıyor musunuz? Ben hatırlamıyorum...

80'ler bilimkurgu sinemasının öncü filmlerinden Ridley Scott'ın yönettiği "Alien"de kahramanlar uzun bir uykudan uyandıktan sonra hep beraber yemek sofrasına otururlar.

Uzayda bir akşam yemeği... Bu, çok az insan farketse de, Scott'ın bilimkurguda yaptığı ihtilallerden sadece biridir... "Uzay Yolu"nun rengarenk haplarıyla dayatılan sterilizasyon bitmiş, yemek geri gelmiştir. Ne yazık ki yaratık da bu son akşam yemeği sırasında doğar.

Herkes John Hurt'ün kusacağını düşünürken, midesini delen bebek dışarı fırlar. Bir ihtilal daha...

2.

Ünlü yıldızların oynadığı, büyük bütçeli görkemli Hollywood prodüksiyonlarında eğer bir yemek sahnesi varsa, bilin ki bu sahnede kimse bir şey yemeyecektir. Yemekler önlerinde dururken, bu iştahsız ve zevksiz insanlar nedense yemekten daha önemli olan başka şeyler üzerine konuşacaktır. Gerçek dışı bir şey bu... Sağlıklı ve midesi boş bir insan, kim olursa olsun güzel bir sofrada leziz yemekler karşısında tepkisiz kalmaz, konuşacağı her neyse, onu sonraya bırakıp önce karnını doyurmaya çalışır ve yemek yer. Bu filmlerde ise insanlar, güzel bir sofraya dizilmiş leziz yemekler önlerinde dururken, sanki hiç aç değillermiş gibi başka şeylerle uğraşırlar. Eğer bir şey yerlerse de çatallarıyla aldıkları küçük bir parçayı iştahsızca sakız gibi çiğnerler...

İşin doğrusu, sinemada yemek sahnesi çekmek kolay değildir. Çünkü bir sahne en az 3 kez tekrar edilir ve bazen bu tekrarların sayısı 20'ye kadar çıkar. Yani herkesin erkek - kadın diyet yaptığı Hollywood'da hiçbir yönetmen hiçbir oyuncudan 20 kez aynı lokmayı yutmasını isteyemez. Böyle bir sahnede oyuncuların önünde duran tabağın devamlılığını sağlamak da zordur. Dolayısıyla bu sahneler, oyuncuları iştahsız, yemek yemeyen insanlar olarak gösterir. Hatta bazı filmlerde dikkat edilirse, kahramanların neredeyse hiçbir şey yemeden, tuvalete girmeden yaşayıp gittikleri görülür. Gündelik hayat aktiviteleri duş almak, kahve ve viski içmekten ibarettir...

Bu konuya hassasiyet gösteren yönetmenlerin yönettiği filmlerde ise oyuncular sofraya oturdular mı, normal insanlar gibi iştahla yemek yer ve yemek üzerine birkaç lakırdı etmeyi de ihmal etmezler.

İşin çekim sırasındaki zorlukları ne olursa olsun, bu dünyada güzel bir sofrada leziz yemekler önlerinde dururken iştahsız iştahsız birbirine bakan insanların sayısının çok fazla olduğunu sanmıyorum.

3.

Türk filmleri ve dizilerinde yemek sahnelerinde kullanılan ve hiç vazgeçilmeyen klişeler vardır. Bu filmleri yazıp yönetenler Türkiye'deki bütün ailelerin sabah ne pahasına olursa olsun kahvaltıya oturduğunu, beyaz peynir, zeytin, reçel ve beyaz ekmek yiyip ince belli küçük cam bardakta çay içtiklerini düşünürler. Evet bu belki, folklorik anlamda bir şey ifade edebilir ama Türkiye'de her ailenin böyle kahvaltı ettiğini sanmıyorum. Alt orta sınıf Türk

* İlk seyrettiğimde açıkcası bu sahneyi çözememişim. Cevaplayamadığım soru şuydu: Mozart'ın karısı şekerlemeler karşısında neden büyülenmişti? Diğer bir deyişle, yetişkin bir insan basit bir şekerleme karşısında nasıl birden obur bir çocuğa dönüşebiliyordu? Küçük bir araştırma gerçeği açığa çıkardı. Şeker bir zamanlar şimdiki gibi yaygın bir şey değil, bir lükstü... Şekerin lüks bir madde olmaktan çıkıp alt sınıflara kadar yayılması insanlık tarihinin en önemli sayfalarından biri, kimse farkında olmasa da... Kaldı ki şimdi alt sınıflarda diyet uygulaması çok da yaygın değil ve şeker serbest. Oysa üst sınıflar zayıf ve formda olabilmek için şekerle bir tür sevgi-nefret ilişkisi yaşıyorlar. İnce, biçimli kadınlar pastalara bakıp iç geçiriyorlar. Çoğunlukla da başka temel gıdalardan feragat edip, kalori hesabı yapıp şeker yiyorlar. Şeker öyle bir şey ki et dahil birçok temel gıda maddesine tercih ediliyor. Şeker her yerde size karşı saldırıya geçiyor. Bakkala girdiğinizde kasanın hemen önünde parayı uzatırken gofretler, küçük çikolatalar size bakıyor, diğer çikolatalar ise yine hemen görülebilecek bir yerde. Süpermarketlerde ise tam da mekanı terkedeceğiniz anda çıkıyorlar karşınıza. Hatta bir kısmında öyle bir yerde duruyorlar ki kasada dururken fırlayıp alabiliyor ve sepetin içine atabiliyorsunuz. Şeker bir tuzak gibi... Şişmanlatıyor... Şeker bir günah gibi... Zevk alıyorsunuz ama suçluluk da hissediyorsunuz. Şeker dilediği miktarda dilediği kadar tüketen insanlara kıskançlıkla bakılıyor. Şeker tüketemeyen kilolu insanlara ise acınıyor. Zayıf ve sağlıklı olduğu halde şeker yemeyen insanlara ise aptal gözüyle bakılıyor... Diyet yapanlar belirli bir noktadan sonra açlığı değil şekersizliği takmaya başlıyorlar. Şekere izin veren tek bir diyet yok... Diyet yapanlar şeker karşısında fazla dayanamayacaklarını bildiklerinden evlerinde çikolata, tatlı gibi yiyeceklerin bulunmasına bile tahammül edemiyorlar. Çikolata, pasta ve tatlı gibi yiyecekleri tüketebilmek için insanlar çaylarını ve kahvelerini şekersiz içmeyi öğreniyorlar. Şeker tutkusu ve sonuçları, hiç kimse farkında olmasa da, çağdaş dünyanın kanayan yaralarından biri...

ailelerinin her türlü yemeğe çorbayla başladığı saplantısına da katılmıyorum. Evin annesi dumanı tüten büyük bir tencereden tabaklara çorbayı doldurur ve yemeğe oturulur. Kimsenin aklına başka yemek gelmez...

Diğer klişeler: Sevgililer lüks bir restoranda yemeğe gittiklerinde garsonlar onlara anlamadıkları fransızca yemeklerden bahseder... Bu tür yemekleri telaffuz edenlere de, yiyenlere de züppe gözüyle bakılır...

Şüphesiz iyi yönetmenler bu klişeleri kullanmaz ve gündelik hayatın olağan ayrıntılarına saygı gösterirler. Yıllar önce seyrettiğim bir filmde -sanırım "Kurşun Ata Ata Biter"-de doğuda evin misafirlerine ikram edilen yemeği gördüğümde yönetmeni gerçekten takdir etmişim. Bu belli ki o yöreye özgü bir yemektir. Ortada duran ve ağızına kadar pilav dolu bir tepsinin üstüne tepelime parça et dolu bir tas boşaltılıyor ve misafirler önlerindeki yufka ekmeklerle bu yemekten yiyorlar, yanında da ayran içiyorlardı.

"Sen Türkülerini Söyle"-de Kadir İnanır'ın tek çekim tek planda en az 9-10 tane zeytinyağı sarma yediği sahneyi de burada anmak istiyorum. Bu filmin yönetmeni Şerif Gören'in "Kan" filminde de güzel bir şölen sahnesi çektiğini söylemeliyim. Yemek gibi gündelik hayatın en önemli aktivitelerinden birinde göstereceğiniz ayrıntı titizliği filmin dünyasını inandırıcı kılmakta çok büyük bir önem taşır.

4.

İtalyan yönetmen Pier-Paolo Pasolini "Salo"-da oyuncularına insan pisliği yedirir. Bir tür çikolata olduğunu bilirsiniz ama mideniz yine de bulanır.

İktidarın son noktalarından biri işkencedir; işkencenin bir çeşidi de birine zorla insan pisliği yedirmektir. Günümüzde görülen ve uygulanan bir yöntem... Yani, Pasolini'nin aşırıya kaçtığını söylemek çok da anlamlı değil.

5.

Türkiye'de "Gözler ve Sözler" adıyla oynayan "Truth About Cats And Dogs" filminin bir sahnesinde sürekli rejim yapan fotomodel-oyuncu kıza (Uma Thurman), yeni tanıştığı bir erkek tarafından bir pasta yedirilir. Bu, düpedüz bir sevişme sahnesidir. Kız herşeyi unuttur ve ağızına aldığı ilk lokmalarla birlikte kendinden geçerek pastayı iştahla bitirir. Günah işlemiştir ama aldığı zevk kısa süreli de olsa çok derindir...

6.

"Bir Zamanlar Amerika" filminde 9-10 yaşlarında bir çocuk, mahallenin küçük fahişesine orasını göstermesi karşılığında bir pasta götürür. Kız kapı önünde elinde pastayla duran çocuğa "Dur biraz bekle!" der ve kapıyı kapatır. Çocuk pastayla baş başa kalır, önce parmağıyla kremasından biraz alır, sonra biraz daha, biraz daha... Derken kendini kaptırıp pastaya girer ve mideye indirir. Burada pasta çocuk için en az kadın vücudu kadar karşı konulamaz bir şeydir.

7.

"Amadeus" filminde Salieri Mozart'ın genç karısının ağızından laf almak için yanında getirdiği şekerlemeleri sunar ona. Genç kadın Salieri'yle konuşmasının doğru olmadığını hissetmekte ama şekerlemelere dayanamamaktadır, Salieri sanki onu baştan çıkarmaktadır.*

8.

Yemek hafife alınmayacak kadar önemli bir sosyal aktivitedir. Ve sinemaçıların sırf çekimler daha basit ve problemsiz geçsin diye gerçek hayatta olmayan bir yemek kültürü yaratmaya hakkı olduğunu sanmıyorum.

Amerikalı film yönetmeni John Waters bir filminde, yüz kiloluk travesti oyuncusu Divine'a köpek pisliği yedirir; film hilesi yok, tek plan tek çekim... Stüdyo yönetmenleri oyuncularına bir parça bifteği bile yediremezken o köpek pisliği yedirir: Radikal ve sağlam bir tavır.

↓

Bir anlamda
bedeninizle
"tanırsınız" yemeği,
onunla arzularınız
üzerinden bir bağ
kurarsınız. Tıpkı
John Berger'in bize
anlattığı köylüler
gibi: "Köylü için
tüm yiyecekler,
halledilmiş bir işi
temsil ederler. (...)
Yiyecek, bedensel
çalışmayı temsil
ettiğinden yiyenin
gövdesi ta başından
yiyeceği yemeği
"tanır". (Köylünün,
"yabancı" bir
yiyeceği ilk kez
yemeğe karşı
şiddetle direnmesi,
kısmen o yiyeceğin
iş sürecindeki
kaynağını
bilmemesindendir.)"

Üzerine düşünülme ve yazılmayı bekleyen şeylerin öncelikler sıralamasında -en azından benim için- ön saflarda bir yer tutmadığına inandığım şu "yiyenler ve yenenler" dünyası, kısacası "Yemek" üzerine bir yazı yazmaya söz verdiğim için, kendime ne kadar öfkelensem azdır. Yeni bir yazının başına oturduğum her seferinde üzerime çöken o tanıdık tutukluk, bu kez zihinsel bir felç biçimini alıyor. Bilgisayarın soğuk ekranından uzaklaşarak, kalem ve kağıdın neredeyse büyümlü bir imgeye dönüşen mahrem sıcaklığında "ilham" aramak beyhüde. Ben üzerine düşünmeye çabaladıkça, "yeme edimi" kendini bana bir dürtü olarak hissettirmek için gitgide artan bir direnç gösteriyor sanki. Evdeki tüm dolaplar tamtakir olduğu için, çaresiz köşedeki esnaf lokantasının yolunu tutuyorum. Önce bir nohutlu pilav, ardından bir "fırın köfte"si (bu lokantalardeki bazı yemek isimlerinde, tamlanan sözcüğün son hecesi anlaşılmasa da bir nedenle düşüyor). Herhangi bir zamanda bu yemek beni bütün gün tok tutmaya yetebilir. Ancak bu kez öyle olmuyor ve öğlen yemeğinin üzerinden ancak iki saat geçmişken kendimi dışarıya dar atıyor ve polislin yakındaki meydandan kovalayarak, neredeyse kapımın eşliğine kadar sürdüğü seyyar kokoreç satıcısının cazibesine kapılıyorum. Nihayet karanlık çökerken manavdan aldığım, havuç, turp ve kırmızı lahanayı zar gibi doğrayarak yaptığım "kış" salatasının limonunu, yani asitini bol tutuyor ve bu kez de daha önce yediklerimi "sindirmek" üzere yemeye başlıyorum. Yakınlarda bir Japon ya da Çin lokantası olmadığı için şanslı sayılırım. Yoksa yemeği somonlu bir sushi ya da limonlu ördekle de sürdürebilirdim. Az çok "rafine" saydığım damak zevkim, ansızın zincirlerinden boşalan, sapkın bir iştahın, bir tür oburluğun karşısında çaresiz ve korunmasız kalıyor.

Bu durumun psikolojik bir açıklaması vardır mutlaka. İnsan gönülsüzce üstlendiği bir iş karşısında, bu gönülsüzlüğünü dayandırabileceği akılcı gerekçelerden mahrumsa, geliştirdiği bilinçdışı bir direnç mekanizmasının yardımıyla uzun zamandır ihmal ettiği pek çok başka işin sırada beklediğini hatırlar sözcülemi: Yıllardır elini sürmediği kütüphanesinin tozlarını alırken ya da gelişigüzel doldurulmuş çekmecelerini düzenlerken buluverir kendini. Ancak söz konusu iş (görev!) yemek üzerine bir yazı yazmaksa eğer, bilinçdışının da kütüphanenin tozundan önce birtakım gıdalarla meşgul olması "doğaldır" herhalde. Bu bazı filmlerden çıkarken duyulan karşı konulmaz açlık hissi ve yeme arzusundan pek de farklı bir şey değil. Bu arzuyu, biraz önce seyrettiğiniz filmdeki bazı yemek sahnelerinin üzerinizdeki uyarıcı etkisine bağlamak için öyle uzun boylu düşünmeniz gerekmez. Oysa üzerine düşünülmesi gereken canılcı sorun tam da bu noktada gösterir kendini: İzlediğiniz film (ya da okuduğunuz bir kitap, vs.) kurduğu çetrefil yapıyla, geliştirdiği karmaşık sorunsal ya da inceliş üslubuyla entelektüel birikimlerinize seslendiğinde bile, perdede gördüğünüz bir kap yemek zihninizin tüm çalışmasını ansızın dumura uğratabilir. Bir anlamda bedeninizle "tanırsınız" yemeği, onunla arzularınız üzerinden bir bağ kurarsınız. Tıpkı John Berger'in bize anlattığı köylüler gibi: "Köylü için tüm yiyecekler, halledilmiş bir işi temsil ederler. (...) Yiyecek, bedensel çalışmayı temsil ettiğinden yiyenin gövdesi ta başından yiyeceği yemeği "tanır". (Köylünün, "yabancı" bir yiyeceği ilk kez yemeğe karşı şiddetle direnmesi, kısmen o yiyeceğin iş sürecindeki kaynağını bilmemesindendir.)" (J. Berger, O Ana Adanmış içinde Yiyenler ve Yenenler, s.157, çev. Müge Gürsoy, İstanbul 1988)

Doğayla kültürün bu içiçeliği, dahası özdeşliği (agriculture), yeterince "uygar" saymadığımız bir köylünün bilincinde sorun teşkil etmeyebilir. Oysa doğumunu bir anlamda doğayla kültür arasındaki kırılmaya borçlu olan burjuvazi için, durum bunun tam tersidir. Burjuvazinin yeme pratiğinde "Yiyenler ve yenenler soyutlanmış, çerçevenilmiş, yalıtılmış olarak ayrı bir an yaratırlar. Bu anın, kendi içeriğini hiç yoktan yaratması gerekir." (J. Berger, a.g.e., s.157)

Masanın "doğal" tahtası üzerine serilen beyaz bir örtüyle açılır sahne ve sofra donanımına ve adabına, ışıklandırma ve kostüme yönelik, kılı kırk yaran bir titizlikle yemek oyunu oynanır. Pişirme sürecinin de bu doğadan kaçış sürecini desteklemesi beklenir haliyle. Yemek yenilen mekan (sahne) mutfaktan koparılmıştır ve sofraya gelen yiyeceğin olabildiğince dönüştürülmüş; doğadaki halinden uzaklaştırılmış olması gerekir. Bugün bile, sayfalarından "kültür" damlayan, pahallı ve zarif yemek kitaplarında verilen yemek tariflerinin dilindeki o ezoterik büyü, bakırı altına dönüştürmeye çalışan ortaçağ simyacısının modern izdüşümünden başka bir şey değildir.

Gerçekten de bu pratik, yeme ediminde doğal saydığı (doğayı çağrıştıran) herşeyin üzerini örtmeye yönelik teatral bir çaba vardır: Masanın "doğal" tahtası üzerine serilen beyaz bir örtüyle açılır sahne ve sofra donanımına ve adabına, ışıklandırma ve kostüme yönelik, kılı kırk yaran bir titizlikle yemek oyunu oynanır. Pişirme sürecinin de bu doğadan kaçış sürecini desteklemesi beklenir haliyle. Yemek yenilen mekan (sahne) mutfaktan koparılmıştır ve sofraya gelen yiyeceğin olabildiğince dönüştürülmüş; doğadaki halinden uzaklaştırılmış olması gerekir. Bugün bile, sayfalarından "kültür" damlayan, pahallı ve zarif yemek kitaplarında verilen yemek tariflerinin dilindeki o ezoterik büyü, bakırı altına dönüştürmeye çalışan ortaçağ simyacısının modern izdüşümünden başka bir şey değildir. Sözgelimi pırasayı bir yemeğe nasıl dönüştüreceğinizi size anlatmak üzere kullanılan bu dil "kültive" edilmeye çalışıldıkça, yeme zorunluluğunun "çiğ" gerçeğinden uzaklaşır ve gözlerden gizlemeye çabaladığı bu doğal zorunluluğu çırılçıplak ortada bırakır. Gastronomik söylemlerin "yüksek" dilinde insanı neredeyse utandıran o müstehcenlik biraz da bu noktadan kaynaklanır.

Yemek söz konusu olduğunda, John Berger'in "burjuva görüşündeki bir çelişki" olarak işaret ettiği kararsızlık (ya da rahatsızlık) da bu müstehcenliğin sezgisıyla bağlantılı olmalıdır. "Bir yandan, öğünler burjuva hayatında değişmez ve simgesel bir önem taşır. Öte yandan burjuva, yemek yemeyi tartışma konusu yapmayı saçma bulur. Örneğin bu makale, doğası gereği ciddi olamaz; kendini ciddiye alıyorsa da ancak gösterişçi olarak nitelendirilebilir. (...) Burjuvazi, yeme edimine temel bir edim olarak bakmaz." (J. Berger, a.g.e., s.156) Doğal ve kültürel arasına yerleştirilen karşıtlık ilişkisi ve bu doğrultuda yürütülen, doğal'ın kültür tarafından massedilmesi projesinin asla nihayetine erdirilemeyeceği, belki de hiçbir alanda yemek konusunda olduğu kadar çıplak bir biçimde serilmez gözler önüne. Burjuva, yeme ediminin çevresinde ördüğü tüm gizemli ritüellere, yani tüm yüceltici yatırımlarına karşın nihai yenilgisinin bilinciyle, yemek konusunu "yüksek" kültürün tapınağından kovmak zorunda kalır. Bu, onun görüşüne içkin bir çelişki olmaktan çok, varlığına özgü bir paradokstur.

Bu paradoksu en iyi betimleyen kavram, şu "çiğ" sözcüğüyle dile getirilen pişmemişlik, yani dirilik ve doğallık tasarımıdır. Çiğ olanın, hem gıdayla, hem de dille ilişkilendirildiğini vurgular Roland Barthes. Kavramın bu çifte anlamlılığından, daha doğrusu çifte işlevliliğinden, dil alanında önemli bir görev beklenir: Dilin (yani kültürün) doğasını hayal edebilmemizi sağlamalı; yani doğanın yerine geçerek, onu massederek bizzat "doğa -oluş"unu tasarlayabilmemize yardımcı olmalıdır çiğ kavramı. (Sözgelimi Herder gibi bazı Alman idealistleri, dilin kökeninde onomatopik sözcükleri bulurlar.) Bu "doğal" dilin besin alanındaki karşılığı ise sebzenin ve etin pişmemiş durumlarıdır. Oysa besinlerin ve sözcüklerin kökenindeki durumları, yani "çiğlikleri" üzerine geliştirilen bu tasarım çökmeye mahkumdur, çünkü "çiğ" olan, dolaysız bir biçimde bizzat kendi göstergesine dönüşür: Çiğ dil, (şehveti, histerik bir biçimde taklit eden) pornografik bir dildir ve çiğ gıdalar, ancak uygar bir öğünün mitik değerleri ya da bir Japon yemeğinin estetik bezemeleri olabilirler. Yani çiğlik tasarımı, o tiksilen sözde-doğallık kategorisine dönüşür: Dilin ve etin çiğ haline karşı duyulan güçlü ikrah buradan gelir." (R. Barthes, Über Mich Selbst, s. 69, Münih 1978.)

Bununla birlikte, yeme ediminin "çiğ" gerçeğiyle; yani yediklerimizle "tözdeş" olduğumuz gerçeğiyle yüzleşmekten kaçınmayan hınzır bir alaycılık, hayat deneyimimize ilişkin temel bir boyutu hiç de pornografik olmadan da dile getirebilir. Nasıl mı? Tıpkı Vladimir Nabokov'un Amerika deneyimini özetlerken yaptığı gibi:

"Amerika'ya 1940 yılında geldim ve Amerikan vatandaşı olmaya; Amerika'yı yurt edinmeye karar verdim. Rastlantı sonucu, geldiğim andan itibaren Amerika'nın sunduğu herşeyin en iyisiyle karşılaştım; ülkenin zengin entelektüel hayatıyla ve gerginlikten uzak, iyi huylu atmosferiyle. Büyük kütüphanelerine ve Grand Canyon'una daldım. Zooloji müzelerinin laboratuvarlarında çalıştım. Avrupa'da bulduklarımın çok daha fazla dostlar edindim. Kitaplarım -eskileri de, yenileri de- hayranlık uyandıran bazı okurlar buldu. Cortez gibi semirdim - özellikle de sigara içmeyi bıraktığım ve onun yerine melas bonbonları çiğnemeye başladığım için; bunun sonucunda ağırlığım, alışageldiğim 63 kilodan, 90 kiloya fırladı. Yani üçte birim Amerikalı benim - beni ısıtan ve güven içinde sarmalayan, iyi bir Amerikan eti." ↓

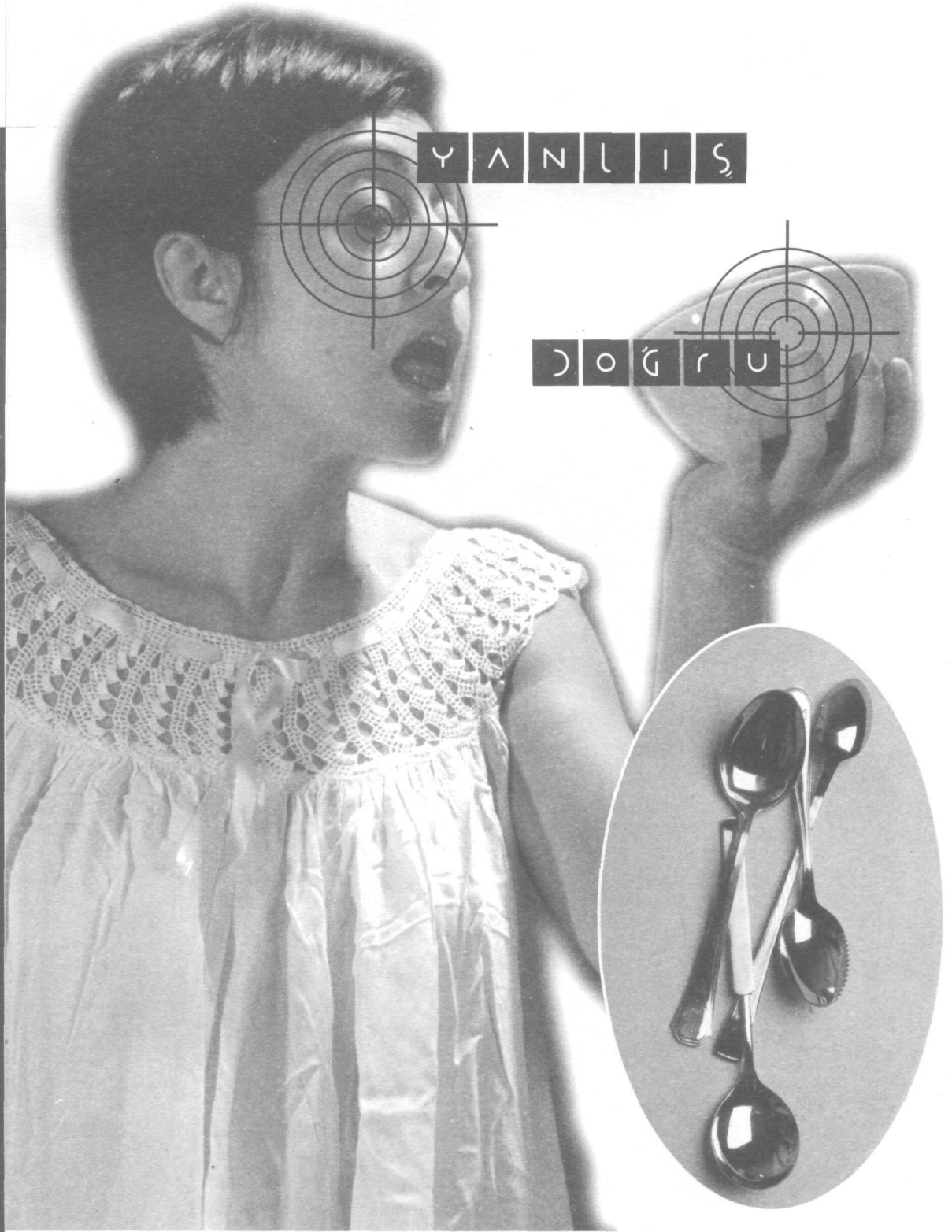
Denemekten Ne Çıkar

Orhan Cem Çetin

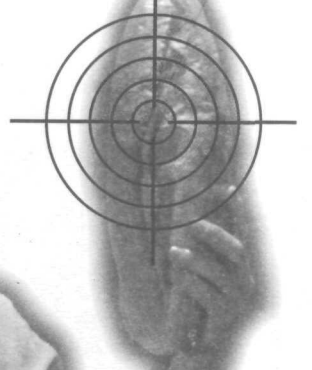
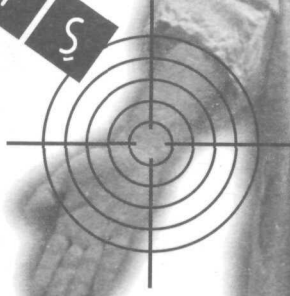
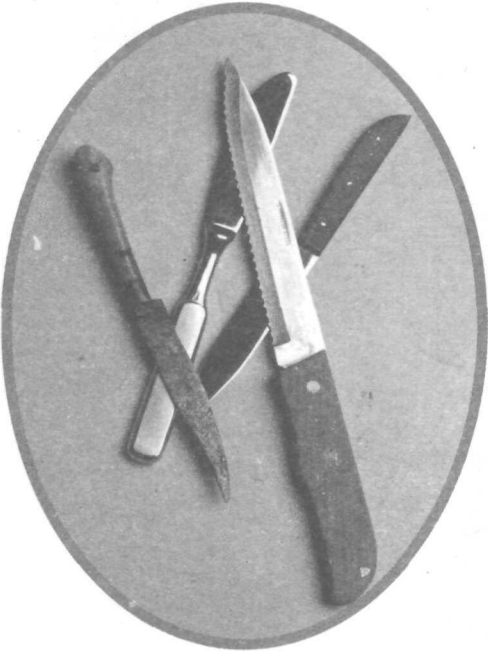
Oynayanlar: Figen Evren, Orhan Cem Çetin
Çekim Asistanı: Tolga Ünsün

ocet@superonline.com

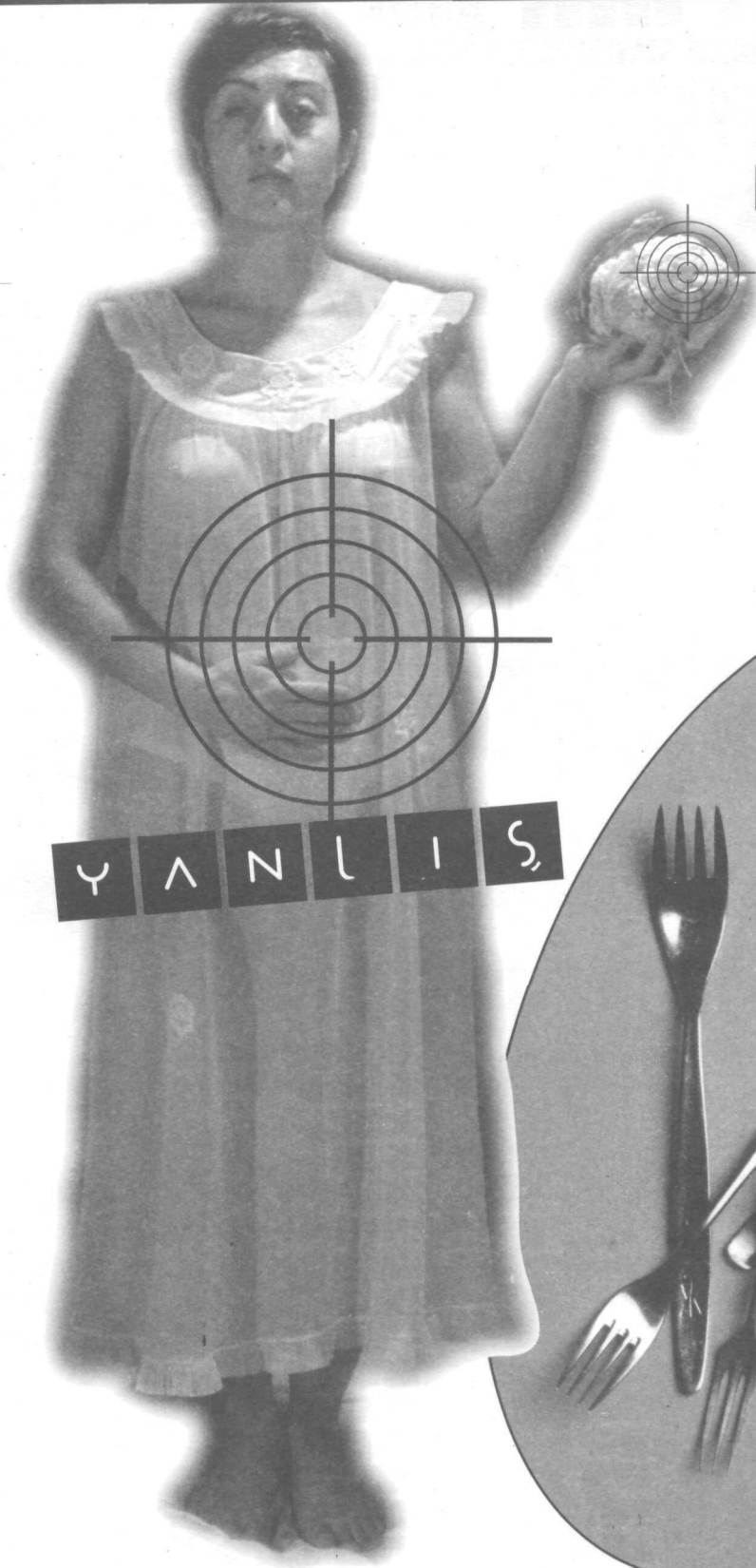
düşüğünü

YANLIŞ

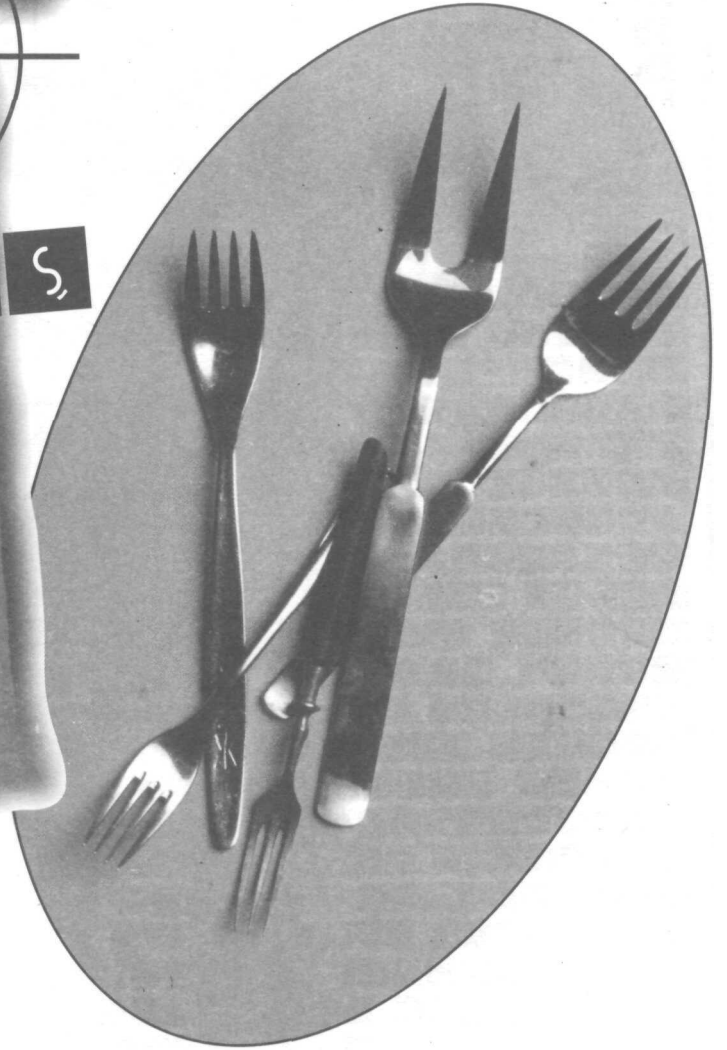

düşdeğirmeni

DOĞRU

YANLIŞ

[Havariler tan ağarırken Hocanın çevresinde toplandılar. Konuşmuyordu, sanki onları ilk ya da son kez görüyormuş gibi hepsine ayrı ayrı bakıyordu. Öğleye doğru ağzını açtı: "Dostlarım, kutsal Fışık bayramını sizlerle kutlamak istiyorum. Böyle bir günde atalarımız yola çıkmış, kölelik ülkesini arkalarında bırakıp çölün özgürlüğüne girmişti. Biz de bu Fışık günü başka bir kölelikten çıkıp başka bir özgürlüğe girmiş bulunuyoruz. Kulakları olan işitsin!"]

Kimse ağzını açmıyordu. Karanlık geliyordu bu sözler. Neydi bu yeni kölelik ve yeni özgürlük? Anlamıyorlardı. Biraz sonra Petrus konuştu: "Anladığım tek bir şey var Efendimiz. Fışık koyunsuz olmaz. Koyunu nedere bulacağız?"

İsa acı acı gülümsedi. "Koyun hazır Petrus. Şu anda kendi kendine kesilmeye gidiyor, yoksullar yeni Fışığı kutlayabilsin diye. Bu yüzden, koyun için kaygılanma sen." (Kazancakis 1995: 472)

[... İsa havarilere eğilmiş, göreceklere şeyin onları korkutup dağılmalarına sebep olmaması için zihinlerini aydınlatmaya çalışıyordu.

"Ben yolum," dedi onlara, "aynı zamanda insanın yöneldiği evim. Hem klavuzum, hem de kişinin karşı gittiği kimseyim. Hepinizin bana inanması gerek. Göreceğiniz şeyden, ne olusa olsun, korkmayın, çünkü ben ölmedim. İşitiyor musunuz, ben ölemem."

Yahuda kendi başına avluda duruyordu. Koca ayak parmaklarıyla çakılları değişiyordu. İsa ikide bir dönüp ona bakıyor, yüzünü dile getirilmez bir hüznün kaplıyordu.

"Efendimiz," diye yakınıyordu Yuhanna, "niçin hep yanında kalması için onu çağırıp duruyorsun? Gözbebeklerine bakacak olsan bıçak görürsün içinde."

"Hayır, sevgili Yuhanna," diye cevap verdi İsa, "bıçak değil, çarmıh."

Havariler tedirginlik içinde bakıştılar.

"Çarmıh mı?" diye bağırdı Yuhanna, İsa'nın göğsünün üstüne düşerek. "Efendimiz, kimdir çarmıha gerilecek olan?"

"O gözlere kim eğilir de bakarsa çarmıhta yüzünü görür. Ben baktım, kendi yüzümü gördüm."

Ama havariler anlamamıştı. Çoğu güldü. "İyi ki söyledin Efendimiz," diye araya girdi Tomas. "Bana sorarsan, ben, ömrüm boyunca Kızılşakal'ın gözlerine

Gerrit Hanenburg (ghanenbu@inter.nl.tr)

19 Ağustos 1995 Cumartesi 19:35:50 GMT

Mektupların tasnifi: [tarih] [sıra] [konu] [yazar]

Sonraki mektup: Gerrit Hanenburg: "İlgi: Son Yemek Varsayımı"

Önceki mektup: Lloyd Jacobs: "İlgi: Beyin büyüklüğü"

Belki yanıtı olduğu: Dr. Marion: "Son Yemek Varsayımı"

Sıradaki: Gerrit Hanenburg: "İlgi: Son Yemek Varsayımı"

"Dr. Marion" <lrmarion@email.unc.edu> şöyle yazmış:

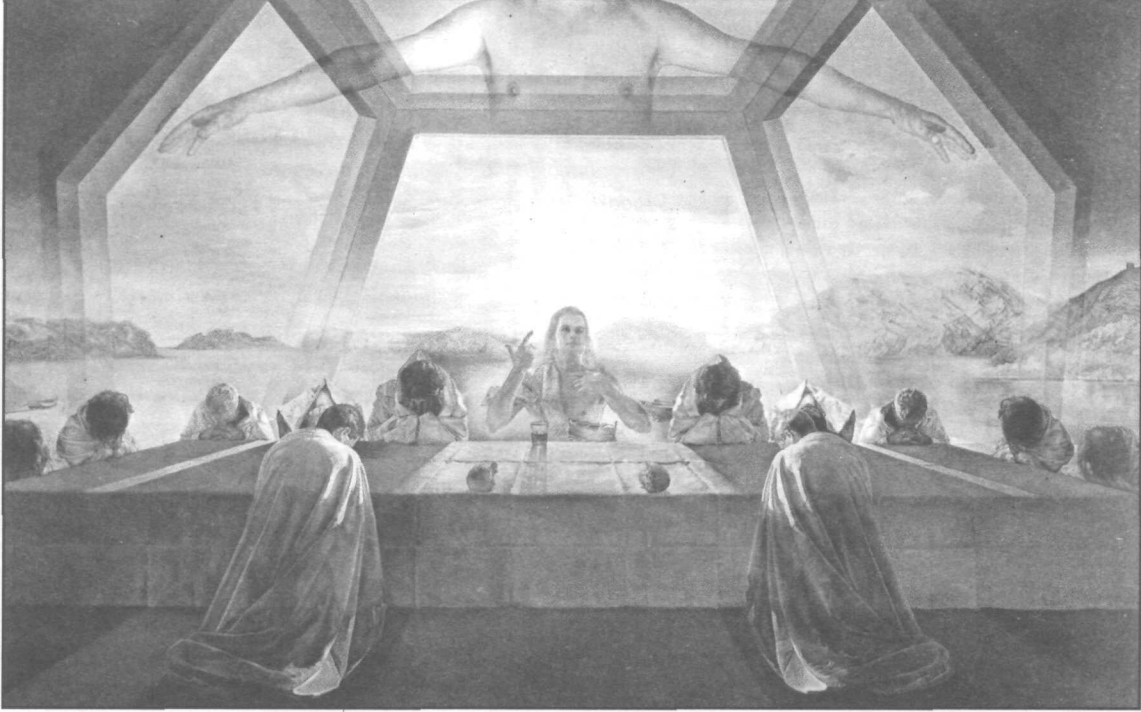
>Benim mektubum dişlerin küçük ölçekte aşınmaları üzerine araştırmalarla >ilgili. Genel olarak küçük ölçekte diş aşınmalarını farklı türlerde >karşılaştırmanın en az iki yolu var. Bunlardan ilki, elektro-mikroskop altında >gözlemlenen girintiler ve birbirine koşut oyuklar gibi özellikleri yöneliş ve >yoğunluk bakımından karşılaştırmak. Böylesi bir yaklaşımda yinelenen, >aşınmanın önceki aşınma desenlerinin ayrıntılarını silmesi sorun oluyor. Bu >durum sıklıkla "Son Yemek Varsayımı" olarak adlandırılıyor. Bu varsayımın >destekleyicileri, bir dişin üzerinde gözlemlenen aşınmanın yalnızca o dişin >çiğnenmesine katıldığı son yemeğin berrak belirtilerini içereceğini >düşünüyorlar.

>Sizin bu konu üzerine düşünceleriniz nelerdir?

Benim düşüncelerim:

Son yemek daha öncekilerin neden olduğu aşınma desenlerinin bir kısmını silecektir. Sonuç, bir dizi ardışık yemeğin neden olduğu desenlerin karmaşık bir karışımına giden üstüste bir izdüşüm olacaktır (etobur dişlerinin ve taş aletlerin kemik üzerinde neden olduğu, insansıların leş yiyici oldukları sonucuna götüren yontu izlerin üstüste izdüşümü gibi). Önceki yemeklerin bilgisinin tümünden kaybolduğunu düşünmüyorum (kuşkusuz bir yere kadar) ama yorumlaması çok daha güç olabilir. Türün görelisi olarak sabit bir günlük besiyeye sahip olması durumunda, farklı desenler birbirine benzeyecek ve böylelikle önceki desenlerin bilgisinin bir kısmının kayboluşu daha az sorun olacaktır. Ancak günlük beslenmenin çeşitliliği durumunda, katı kumlu maddelerin neden olduğu aşınmaya yönelik bir yargı sorun oluşturacak ve, Paranthropus için söz konusu olabileceği gibi, büyük miktarlarda daha yumuşak madde tüketmiş olması da bir olasılık iken, katı kumlu besin tükettiği sonucuna gidecektir. Çözümün kısmen aynı türün farklı bireylerinin dişleri üzerindeki aşınma desenini karşılaştırmak olduğunu düşünüyorum. (Son yemeğin her bireyde aynı olması olasılığının düşük olduğu varsayımından hareketle) Bu size türün ayrıntılı günlük besininin kabul edilebilir incelikte bir imgesini verebilmeli.

Gerrit.

bakmam!"

"Çocukların, torunların bakacaktır, Tomas," dedi İsa. Pencereden Yahuda'ya baktı, Yahuda şimdi kapının basamağı üzerinde durmuş, Kudüs'e bakıyordu.

"Sözlerin karanlık Efendimiz," diye yakındı Matta. "Nasıl yazayım ben şimdi defterime?" Deminden beri kalemmini havada tutuyordu, bir şey anlamıyor, yazamıyordu.

"Sen yazasın diye konuşmuyorum Matta," dedi İsa acı acı. "Tevekkeli değil katiplere horoz demişler. Kalemni kağıdı alıp ateşe atasım geliyor."

Matta yazdıklarını çabucak toparlayıp sıvıştı oradan.

İsa'nın öfkesi yatışmamıştı. "Ben bir şey diyorum, sen başka şey yazıyorsun, seni okuyanlar da bambaşka türlü anlıyorlar. Ben çarımhtan, gökler hakimiyetinden, Tanrı'dan söz ediyorum... Siz ne anlıyorsunuz? Her biriniz kendi acınızı, çıkarınızı ve isteklerinizi kutsal sözlerle ekliyorsunuz, sözlerim kayboluyor, ruhum da yok oluyor. Buna dayanamam artık." (Kazancakis 1995: 474-476)

[Petrus ağzını açtı: "Birçok şey söyledik, ama en önemlisini unuttuk. Kudüs'de nerede geçireceğiz Fışih'i, Efendimiz? Bana sorarsan Kireneli Simun'un meyhanesine gidelim."

"Tanrı başka türlü buyurdu," dedi İsa. "Kalk Petrus. Yuhanna'yı al ve Kudüs'e

Bayram

Fışih, Mısır boyunduruğundan kurtuluşun kutandığı Yahudi festivalinin adı. "Üzerinden geçmek" anlamını taşıyan "Fışih" veya İbranice'deki "Pesach" sözcükleri, Kitabı Mukaddes'deki bir öyküden alınma; Museviler'in Mısır'dan çıkışlarından önceki gece Tanrı'nın İsrail'in çocuklarının yuvaları üzerinden geçişine göndermede bulunuyor.

Bildik bir öykü bu: Tanrı, o ülkenin hakimi Firavun tarafından köle olarak tutulan Yahudi halkını özgür kılması için Musa'yı Mısır'a gönderdi. On yıl boyunca Firavun Yahudiler'i özgür bırakmayı reddetti. Tanrı, Firavun'u cezalandırmak için, o on yılın her birinde Mısır'a felaket üstüne felaket yolladı—bir yıl ırmakları kana dönüştü, bir başkasında topraklarını kurbağalar istila etti, derken Tanrı sokan böcekler yolladı... Musa Firavun'un Yahudi halkını hiçbir zaman özgür bırakmayacağından korkuyor, Tanrı ise Firavun'un onları hâlâ özgür bırakmamış olmasına köpürüyordu. Onuncu yılda Tanrı Musa'ya dedi ki: "Yahudi halkına bu gece Ölüm Meleği'ni Mısırlıların ilk doğan erkek çocuklarını öldürmek üzere Mısır'a gödereceğimi söyle. Yahudiler'e yapraklı bir dalı bir kuzunun kanına batırmalarını ve kanı tentelerinin duvarına sürmelerini söyle. Ölüm Meleği işareti görecektir ve tentelerini atlayacaktır." Kitabı Mukaddes'e göre, tüm diğer ilk doğan Mısırlı erkek çocukların arasında, Firavun'un oğlu da o gece öldü ve Yahudi çocukların canı bağışlandı. Bu onuncu felaketin üzerine Firavun, sonunda, Musa'ya Yahudiler'e Mısır'dan dışarı yol göstermesi

için yalvardı.

Fısıh Bayramı'nın iki anlamından biri, erken dönem Yahudi tarihindeki ilk ve en can alıcı olay olarak kabul edildiği şekliyle, Museviler'in böylece kölelikten kurtularak Mısır'dan çıkışlarının anısını canlı tutuyor olması. Bayram boyunca matzoth (tekil haliyle matzah) adı verilen mayasız ekmeklerin yenmesi, Çıkış'daki telaşın anısına. Mısır'da acı çekenlerin anısına matzaha "elem ekmeği" adı da veriliyor. Bu nedenlerle Fısıh aynı zamanda da

Zeman Herutenu olarak biliniyor, yani Özgürlüğümüzün Mevsimi ve Hag ha-Matzoth olarak kutlanıyor, yani Mayasız Ekmek Festivali.

Fısıh, ikinci olarak, Kitabı Mukaddes'de anlatılan, tarlanın ilk meyvalarının Kudüs'deki Tapınak'da sunulduğu bir doğa bayramı anlamına geliyor. Tüm erkekler Kudüs'de toplanmalarının emredildiği üç haç festivalinden biri bu. Bu nedenle, Fısıh'ın bizim takvimlerin Mart-Nisan aylarına denk gelen Museviler'in Nisan ayının onbeşinci günü, önceki günbatımından başlayarak sekiz gün sürmesine şaşmamalı. Özgününde bayram yedi günmüş—ilk ve son gün çalışmanın yasak olduğu tam tatil, aradaki beş gün ise yarı-tatil günleri. Sonradan bayrama bir gün daha eklenerek, ilk iki ve son iki gün tam tatil yapılmış; böylece yarı-tatil günlerin sayısı da dörde inmiş. Bayrama hazırlık olarak, evler baştan aşağı temizleniyor. Ortodoks ve

git. Orada, sırtında testi taşıyan birini göreceksin. Onun peşi sıra git. Bir eve girecektir. Sen de gir, sahibine de ki: 'Efendimizin selamı var, Fısıh yemeğini havarileriyle yemek üzere sofrasını nereye kurdunuz' diye sor. O, 'Benden selam söyle Efendisine. Her şey hazırdır. Onu bekliyoruz,' diyecektir." Havariler bakıştılar, bebekler gibi hayretler içindeydiler. "Ciddi mi söylüyorsun?" diye sordu Petrus şaşı gözlerle. "Her şey hazır mı? Koyun, kebab şişleri, şarap, her şey?" "Her şey," dedi İsa. "Haydi gidin, inanın. Burada biz oturup konuşuyoruz, ama Tanrı oturup konuşmuyor. İnsanlar için çalışıyor." (Kazancakis 1995: 478)

Muhafazakar Yahudiler "mayalı" kabul edilen tüm yemekleri ortadan kaldırıyor ve evdeki tüm yemek takımlarını yalnızca bayramda kullanılmaya ayrılmış olanlarla değiştiriyorlar.

Tüm bu hazırlıklar, bayramın ilk iki gününün akşamı yapılan Seder töreni için. "Düzen" anlamına gelen Seder, bayram boyunca birbiri ardından yapılacak törenlerin önceden belirlenmiş sırasını ifade ediyor—çoğu Musevi'ye daha çocuk yaştan öğretilen törenler bunlar. Seder'in ana izlencesi, Haggadah adında, takdis duaları, Mezmurlar, şarkılar ve

İsa öne geçti, topluluk da Kudüs'e doğru yola çıktı. Moab Dağları'ndan dolunay yükseldi. Güneş Yahudiye Dağları ardından battı. Bir süre, göğün iki mücevheri birbirlerine baktılar. Derken biri yükseldi, öteki battı.

İsa, yanında yürüyen Yahuda'ya başıyla işaret etti. Aralarında bir sır olmalıydı, sessiz sessiz konuşuyorlardı. Bazen İsa bazen Yahuda, başını öge eğiyordu; her biri de sanki her bir kelime bir altın parçasıymış gibi cevabını tartarak veriyordu.

"Üzülüyorum Yahuda kardeşim," dedi İsa, "ama gerekli".

"Sana önce de sordum Efendimiz. Başka yolu yok mu bunun?"

"Hayır Yahuda kardeşim. Keşke olsaydı, istemez miydım? Ben de aradım durdum, bekledim şimdiye dek ama boşuna. Hayır, yok başka yolu. Dünyanın sonu geldi. Bu dünya, bu şeytan hakimiyeti yok edilecek, gökler hakimiyeti inecek. Ben getireceğim onu. Nasıl mı? Ölerек. Başka çaresi yok. Titreme öyle Yahuda, kardeşim. Üç gün sonra dirileceğim."

"Bunu beni avutmak için söylüyorsun, yüreğim parçalanmadı. Beni ele vereyim diye. Dayanıklılığımın söz ediyorsun. Beni cesaretlendirmek için söylüyorsun böyle. Hayır, o müthiş an'a yaklaştıkça... Hayır, efendimiz, hayır, dayanamayacağım!"

"Dayanacaksın Yahuda, kardeşim. Tanrı sana gücünü verir, ne kadar gerekse, o kadarını verecektir, çünkü benim öldürülmem, senin de beni ele vermem gerek. İkimiz dünyayı kurtarmalıyız. Yardım et bana."

Yahuda başını eğdi. Bir süre sonra sordu, "Efendine ihanet etmem gerekseydi, eder miydin?"

İsa uzun uzun düşündü. Sonunda, "hayır, yazık ki, edemezdim. Bu yüzden Tanrı bana acıdı da daha kolay ödev verdi: Çarmıha gerilmeyi!"

İsa kolundan tuttu ve yavaş, etkileyici bir sesle konuştu. "Beni yalnız bırakma. Yardım et bana. Yüksek rahip Kayfa'ya söylemedin mi? Tapınak köleleri, beni yakalayacak olanlar silahlanmış, hazır değiller mi? Her şey düşündüğümüz gibi olmadı mı Yahuda? Haydi bu gece hep birlikte Fısh bayramını kutlayalım. Ben sana işaret verdiğimde gider alıp gelirsın onları. Karanlık gün sayısı sadece üç. Şimşek gibi gelip geçecektir, üçüncü gün de, vecd içinde raksedeceğiz hep birlikte, ben dirildiğimde!"

kurtuluş üzerine yorumlarla birlikte Çıkış öyküsünü içeren kitabın okunması. Tüm diğer gecelerden farklı olan bu gecenin bir diğer önemli parçası da bir tabak üzerine hazırlanan beş çeşit simgesel anlam yüklü yiyecek: Çıkış'ın arifesinde kurban edilen Fısh veya paskalya kuzusu yerine fırında kızarmış bir kuzu kemiği, tüm kutsal bayramlarda yapılan Tapınak adakları yerine kızarmış bir yumurta, Mısır'daki köleliğin acısı için maror adı verilen acı otlar, kölelerin tuğla yaptığı harç için yer elması ile kabuklu yemişlerin şarap ile charoset adı verilen bir karışımı ve baharın bir işareti olarak maydanoz. Yanında üç matzoth. Yunanca "tatlı" anlamına gelen Afikommon adı verilen ortadaki matzahın yarısı, onu bulacak çocuğa karşılığında fidiye olarak bir hediye verilmek üzere saklanıyor. Seder okuması sırasında herkes belirli zamanlarda dörder kase şarap içiyor. Bir kase şarap da efsanevi konuk İlyas peygamber için bir kenara ayrılıyor. Okumayı çeşitli kaplardan oluşan geleneksel bir yemek izliyor.

Bu geleneksel yemeklerin nasıl hazırlandığını merak ediyorsanız eğer, ve de bilgisayar ağına da bağlıysanız, http://www.europeans.com/last_supper adresine bakmanızı öneririm. Şarap olarak kırmızı şarabı, başlangıç olarak da mayasız ekmek ile birlikte üç aşağı beş yukarı Fısh'ın beş kutsal yiyeceğini öneren menüsüyle bu sayfa, çorbadan tatlıya, çeşitli kuzu tariflerinden pilav, havuç ve zeytin garnitürlerine kadar, bugün Orta Doğu'nun geleneksel mutfağında yaşayan yemeklerin tariflerini, nasıl pişirileceklerinin görüntü kayıtlarını içeren bir video ile pazarlamaya çalışan bir sayfa aslında. Sayfanın adı "Son Yemek". Neden dersiniz?

Yemek

Fısh törenlerini bilen Musevi çocuklardan bir tanesi var ki onun arkadaşlarıyla yediği yemek, dünyanın belki de en ünlü yemeği oldu ve en çok tartışılan yemeği.

Tartışmalar yemeğin zamanından başlıyor. Aziz Matta, İsa'nın arkadaşlarına "mayasız ekmeğin ilk gününde" üst odayı bulmalarını söylediğini aktarıyor. Aziz Markos ve Aziz Luka bu günü kuzunun kurban edildiği günle eşliyorlar. Mayasız ekmeğin ilk günü, Nisan 15, yani Fısh; kuzu ise bir gün önce, Nisan 14'de kurban ediliyor. Ancak Musevi takviminde Nisan 15'in başlangıcı Nisan 14'ün günbatımı olarak kabul edildiğinden ve yemek güneş battıktan sonra yendiğinden, sonradan dünyanın en ünlü yemeği olacak bu yemeğin bir Fısh yemeği olduğu nedereyse kuşku götürmez gibi. Zaten menü de Fısh menüsünü andırıyor—bazı yorumlara göre bunun nedeni İsa'nın izleyicileriyle o kutsal töreni bir kez daha paylaşmak üzere sağ kalmayacağını biliyor olması.

İsa, Museviler'in kölelikten kurtularak Mısır'dan çıkışı anlamına gelen bu özgürlük ayinini kendi tutuklanmasından ve dünyevi yaşamını yitirmesinden bir gün önce, bir Yahudi'nin ev sahipliğiyle, en yakınındaki izleyenleriyle birlikte son kez tekrarladı. Katolik anlatılarına göre, adet olduğu üzere şarap ve su karıştırıldıktan sonra kaseyi İsa'ya getirdiler. İsa kaseyi elinde tutarak şükranlarını sundu. Ayin boyunca içilmesi gereken dört kase şaraptan ilkinin içtikten sonra ev sahibinin masadan kalkarak ellerini yıkaması adetti. Daha sonra yemek sırasında ve ikinci kaseden sonra da tüm konukların benzeri şekilde ayağa kalkarak ellerini yıkaması gerekiyordu. Havariler İsa'nın bu törensel el yıkama ayinlerine hiç uymadığını bildiklerinden, İsa ilk kaseden sonra ayağa kalktığında ne yapacağını çok merak ettiler. Yavaşça kapının yanına, ibriklerin, leğenlerin, havluların durduğu yere doğru ilerledi. Dışlık kıyafetini çıkarıp kendisini bir havluya sararak ayak leğenlerinden birine su boşalttı. Sonra, masanın etrafında dolaşarak masadaki, İsa'nın tanrısallığına ilk inanan ve bu inancı kamu önünde ilk itiraf eden kişi olan Galileli balıkçı Petros'un oturduğu en alçak

"Ötekiler bunu bilecek mi?" diye sordu Yahuda başparmağıyla arkasındaki havarileri göstererek.

"Bu gece söyleyeceğim. Muhafızlarla Levililer beni yakaladıklarında herhangi bir karşı koyma olmasın diye."

Yahuda horgörür bir davranışla dudak büktü. "Onlar mı karşı koyacaklar? Nereden buldun onları Efendimiz, biri ötekiden beter."

İsa başını öne eğdi, bir şey söylemedi. [Kazancakis 1995: 481-482]

[Petrus ile Yuhanna kalenin doğuya açılan kapısında bekliyordular. Yüzleri parlak ay altında parlıyordu, sevinç içinde onları karşıladılar. "Her şey dediğin gibi oldu Efendimiz. Sofra kurulu. Her şey hazır."

"Evin sahibini soracak olursanız," diye ekledi Yuhanna, "her şeyi hazırladıktan sonra yok oldu."

İsa gülümsedi. "Ev sahibinin ortadan kaybolması konukseverliğin en yüksek noktası." [Kazancakis 1995: 483]

[Sokaktan geçerken havariler de Fısıh mezmurunu okumaya başlamışlardı. Petrus ile Yuhanna önde gidiyor, onlara kılavuzluk ediyordu. İsa ile Yahuda'dan başka herkes kaygısını unutmuş, kendilerini bekleyen masaya doğru koşuyorlardı.

Petrus ile Yuhanna durdular, kesilmiş koyunun kanına batırılarak parmakla iz yapılmış olan bir kapıyı açtılar ve aç sürü içeri daldı. Avludan geçip taş bir merdivenden üst kata çıktılar. Sofra kurulmuştu. Üç tane yedi-kollu avize, koyunu, şarabı, mayasız ekmeği, çerezleri aydınlatıyor, uzun bir yolculuğa çıkacaklarmış gibi, yerken ellerinde tutmaları gereken asaları da ısıtıyordu.

"Sizinle karşılaşmak bizleri pek sevindirdi!" dedi İsa ve elini kaldırarak görünmeyen ev sahibini kutsadı. Havariler güldüler. "Kimi selamlıyorsun efendimiz?" diye sordular.

"Görünmeyeni," dedi İsa onlara sert bir bakış fırlatarak.

Beline koca bir havlu bağladı; su alıp diz çökerek, havarilerinin ayaklarını yıkamaya başladı.

"Efendimiz, hiçbir zaman ayaklarımı yıkamana müsaade edemem!" diye bağırды Petrus.

"Petrus, ayaklarını yıkamazsam, göklerin hakimiyetinde katılamazsın bana."

"O halde, Efendimiz, sadece ayaklarımı değil, ellerimi, başımı da yıka."

sandalyeye doğru ilerledi; bir hizmetkar edasıyla diz çökerek balığın ayaklarını yıkamaya hazırlandı.

Bir süre büyük utanç içinde bocalayan Petros, sonunda "Efendimiz, gerçekten ayaklarımı yıkayacak mısınız?" diyebilirdi. Petros'un yüzüne bakan İsa "Yapmak üzere olduğumu tam olarak anlamayabilirsiniz ama bundan sonra tüm bunların ne anlama geldiğini bileceksiniz." dedi. Ayağa fırlayan diğer havarilerin şaşkın itirazları arasında Petros yine "O halde, Efendimiz, yalnızca ayaklarımı yıkamayın; ellerimi ve başımı da yıkayın." diyebilirdi, güçlüğü ve yanıtı geldi: "Zaten temiz olanın yalnızca ayaklarının yıkanmasına ihtiyacı vardır. Bugün benimle oturun sizler temizsiniz—ama bütünüyle değil. Benimle eti yemeğe oturmadan ayaklarınızın tozu yıkanmalı. Ayrıca bu hizmeti sizin için birazdan vereceğim yeni bir emrin anlamını açıklamak için bir mesel olarak gerçekleştireceğim." Mesel, odaya girer girmez ibrikleri, leğenleri ve havluları görüp, ortalıkta hizmetli göremeyince, kafasından diğerlerine hizmet edenin kendisi olmayacağını geçiren ve masada İsa'nın oturacağı yere uzaklıklarına göre bir türlü yer beğenemeyen tüm Havariler içindi. Tüm Havariler'in ayaklarını teker teker yıkayan İsa'nın ardından yaptığı konuşmadan sonra, Havariler tarafından yemeğin bir sonraki aşaması için ekmek ve şarap ile acı otlar ve kurutulmuş meyve karışımı sofraya getirildi.

Bir süre Havariler yemeklerini sessizlik içinde yediler ancak İsa'nın neşeli tavırlarının etkisiyle yeniden sohbet başladı ve yemek olağandışı hiçbir şey olmamışçasına sürdü. Biraz zaman geçtikten sonra, bu ikinci kap yemeğin ortalarında, İsa onlara bakarak konuşmaya başladı: "Size bu yemeği sizinle yemeyi ne kadar istediğimi söyledim ve karanlığın kötü güçlerinin İnsanlığın Oğlu'nun ölümünü getirmek için nasıl bir gizli işbirliği içinde olduğunu bilerek, bu yemeği sizinle birlikte bu gizli odada ve Fısıh'dan bir gün önce yemeğe karar verdim çünkü yarın gece bu zamanda sizinle birlikte olmayacağım. Baba'ya dönem gerektiğini size tekrar tekrar söyledim. Artık vaktim doldu, ama aranızdan birinin beni düşmanlarıma ele vermesi gerekmiyordu." İşte, Hristiyan dünyasının İsa'nın son yemeği ile ilişkili olarak üzerinde yüzyıllardır tartıştığı belirsiz noktaların en önemlilerinin bir yorumunu sunan topu topu üç cümle. İsa'nın çarmıha gerileceğini bilip bilmediğinden, yemeğin bir Fısıh yemeği olup olmadığına, hatta Yahuda'nın kötü bir hain mi, yoksa kaçınılmaz zor bir yükümlülüğü gönlü istemese de üstlenme cesaretini göstermiş bir karşı-kahraman mı olduğu tartışmalarına kadar uzanan noktalar bunlar.

Dünyanın bu en ünlü yemeğini aynı zamanda da dünyanın en çok tartışılan yemeği yapan noktalar, gidip o en dramatik anda düğümleniyor, İsa'nın bu sözleri üzerine tüm Havariler'in kendi kendilerine "Ben miyim?" diye sordukları o anda. Aslında yanıt da belli: "Elini benimle birlikte yemeğe sokan adam beni ele verecek." İsa'nın solunda Yahuda oturmakta, sağında Yuhanna. Ah, şu sol!

Resim

Şimdi size on puanlık bir uzman sorusu: Şöyle gözlerinizi kapatsanız, İsa'nın sözlerini tekrar içinizden geçerseniz, o düğüm anını gözünüzün önünde canlandırabilir misiniz acaba? Saçma mı buldunuz sorumu? Ah, demek yazının daha başlığını okuduğunuzda o ünlü yemek sahnesi gözlerinizin önünde belirivermişti! Yoksa siz de mi oradaydınız? Kızmayın, kızmayın; şaka yapıyorum. Ben de bu yazıya başlarken tıpkı sizin gibi hissediyordum, sanki oradaymışım gibi, kemerler altına kurulmuş uzun masanın tam karşısında; sanki ben gönlümce izleyeyim diye kurulmuş bir sofranın. Gözümün önünde

Sofra başına oturdular. Açlıktan ölüyorlardı, ama kimse elini uzatmak istemiyordu. Hocanın yüz ifadesi haşindi, dudaklarında acı okunuyordu. Bakışlarını bir bir havariler üzerinde gezdiriyordu: Sağındaki Petrus ile solundaki Yuhanna'ya, karşıdaki, yardım etmekten hoşlanmayan suç ortağı, mezarı Kızılşakal'a bakıyordu.

"İkin," dedi, "atalarımızın kölelik ülkesinde döktüğü gözyaşlarını hatırlamamız için tuzlu su içeceğiz."

Tuzlu su dolu testi alıp Yahuda'nın bardağına taşarcasına doldurdu, sonra da başkalarının bardaklarına birer yudum koydu, derken kendine de ağzına kadar doldurdu.

"İnsanların özgürlük uğruna çektikleri acıları, kaygıları ve döktükleri gözyaşlarını hatırlayalım!" dedi ve ağzına kadar tuzlu suyla dolu bardağı bir dikeşte içti.

Ötekiler suratlarını buruşturarak içtiler. Yahuda da, İsa gibi bardağının içindekini bir dikeşte bitirdi. Efendisine göstererek bardağı başaşağı çevirdi. Tek bir damla bile kalmamıştı.

"Kahraman bir savaşçısın Yahuda," dedi İsa gülümseyerek. "En ağır acıya bile katlanabilirsin."

Mayasız ekmeği alıp bölüştürdü, Sonra koyunu kotardı. Herkes elini uzatıp, Yasanın çizdiği acı otlardan payına düşeni aldı: Defne yaprağı ve kekik. Esaretleri sırasında atalarının yapmış olduğu tuğlaların hatırası olarak etin üstüne kırmızı salça döktüler. Yasanın dediği gibi çabuk çabuk yediler. Her biri eline bir asa aldı ve bir ayağı havada, oradan ayrılmaya hazırlandı.

İsa yemiyor, onları seyreliyordu. Onun elinde de asa vardı, uzun bir yolculuğa çıkacakmış gibi bir ayağı havadaydı. Kimse konuşmuyordu. Bütün işitilen sesler, çenelerin çarpmasından, şarap bardaklarının şıkırtısından ve kemik yalayan dillerin çıkardığı seslerden ibaretti. Ay tepedeki pencereden girdi. Masanın yarısı aydınlandı, öteki yarısı kırmızı bir karanlığa garkoldu.

Derin bir sessizlikten sonra İsa ağzını açtı: "Fısıh demek yolculuk demektir yoldaşlarım. Karanlıktan aydınlığa, esaretten özgürlüğe olan yolculuk. Ama bu gece kutladığımız Fısıh, daha da ileri gidiyor. Bu akşamki Fısıh ölümsüzlüğe giden yolu ifade ediyor. Ben başta gidiyorum arkadaşlar, sizin için yolu açıyorum."

Petrus ürperdi. "Efendimiz," dedi, "yine ölümden söz etmeye başladın, yine iki

canlanan kişilerin hangisinin İsa olduğundan kuşku bile yoktu ve hangisinin Yahuda, hangisinin Petros, hangisinin Yuhanna. Zaten geriye kalan konukların adlarını say, deseniz sayamazdım; hâlâ da sayamam. Ama size bu imgeleri "ödünc" aldığımız kiliselerin bir-ikisinin adını hatırlatabilirim.

Ondördüncü yüzyıl boyunca son yemek sahnesine İsa'nın Yaşamını ve Çarmıh Acısını canlandıran göz alıcı duvar resmi gruplarında yer verildi. Sekizinci-dokuzuncu yüzyıllarda Hristiyan dininde dinsel konuların tavsirinin yasaklanması uğruna dökülen onca kanın sonunda, Kilise'nin onbirinci yüzyılda ikiye bölünmesiyle Katolik Kilisesi bu konu rahatlayalı epey olmuştu, hatta tavsir teknik ve kuralları çoktan gelişip olgunlaşmıştı bile. Onbeşinci yüzyılda resimde perspektif tekniğinin de geliştirilmesiyle, Son Yemek tek başına tüm bir duvar üzerine resmedilen bir konuya dönüştü—Giotto tarafından Padua'daki Scrovegni Şapeli'nde, Taddeo Gaddi tarafından Floransa'nın ünlü kilisesi Santa Croce'de, Andrea del Castagno tarafından Santa Apollonia'da. Son iki örnekte olduğu gibi, onbeşinci yüzyılda İsa'nın dramatik son yemek sahnesi, İtalyan Katolik Kilisesi için özellikle Floransa'daki büyük manastırların yemekhanelerin bezenmesi için özellikle uygun bir konu olarak değerlendirildi. Yemek amacıyla toplanmış manastır sakinlerine sunulmak için benzersiz bir tefekkür ve dua teması. Ve böylelikle İsa'nın en yakın arkadaşlarıyla yediği son yemek aynı zamanda da dünyanın en çok resmedilen yemeği haline geldi.

İsa'nın son yemeğini tasvir eden onbeşinci yüzyıl İtalyan resimlerden bir tanesi var ki günümüze kadar uzanan etkileriyle o da dünyanın en çok tasvir edilen Son Yemek tasviri olarak adlandırılmayı hakediyor. 1990lı yıllarda Andy Warhol bile bu resim üzerine resimlerinden geniş yankı uyandıran bir sergi açmıştı. Dolayısıyla ben, daha da ileri giderek, "Son Yemek" lafını duyar duymaz gözlerimizin önünde beliriveren o sahneden büyük ölçüde bu resmin sorumlu olduğunu bile öne sürebilirim, diye düşünüyorum. Evet, Leonardo da Vinci'nin 1495-1497 yılları arasında Milano'daki Santa Maria delle Grazie'nin bitişiğindeki Dominiken manastırının yemekhanesinin duvarına yaptığı ve geçtiğimiz yıl Mart ayında çok eleştiri toplayan bir restorasyondan sonra yeniden ziyarete açılan ünlü La Cena'sından söz ediyorum. Leonardo'nun Monna Lisa kadar ünlü resimlerinden biri bu. Batı sanatının adeta bir simgesi. La Cena tam da "Son Yemek" anlatısında kaldığımız o dramatik anı anlatıyor—İsa'nın "İçinizden biri beni ele verecek" dediği ve odadaki herkes kendi kendine "Ben miyim?" diye sorarken bir anda değişen ruh hali ile Yahuda'nın diğer havariler arasından kendisini sahneyi izleyen bizlere ele verdiği o anı—ve perspektifin kullanılışındaki başarı sayesinde, hepimiz adeta sahnenin parçası olduğumuz sanısına kapılıyoruz. Bizler için "Son Yemek"i La Cena'dan tümüyle arındırarak gözümüzde canlandırmak olanaksız. Kim kimin yanında oturuyordu, her bir Havarî'nin yüzünde nasıl bir ifade vardı, yakalandığını böylece öğrenen Yahuda ne hissediyordu, bunları anlamak için artık yalnızca tümü de üzerinden henüz pek az zaman geçtikten sonra ve birinci elden kaynaklardan yazılmış olan Luka, Matta, Markos ve Yuhanna İncilleri'nin çelişkili anlatıları üzerinde kafa yormaya mecbur değiliz. Katolik Kilisesi tüm soruların yanıtını bize sanatın herkesçe anlaşılabilen tasvir diliyle veriyor. Tek yapmamız gereken, gözümüzle gördüğümüze, kulağımızla duyduğumuza inanmak; ve böylece din göklerden yeniden dünyamıza iniyor.

Da Vinci'nin bizler için dondurduğu o anı izlerken, biraz önce İsa'nın Havariler'inin ayaklarını teker teker yıkadıktan sonra onlara nasihat ettiğini ve ardından, izlemekte olduğumuz o dramatik ana kadar, yemeğin hoş bir sohbetle sürdüğünü biliyoruz. Aynı şekilde, birazdan "şükran kasesi" adı verilen üçüncü kase şarabın geleceğini, İsa'nın oturduğu yerden kalkacağını, kaseyi eline alarak kutsayacağını ve "Bu kaseyi alın, hepimiz,

yüzü keskin bir bıçak gibi sözlerin. Başına büyük bir bela gelmek üzereyse açık konuş. Biz erkeğiz."

"Doğru, efendimiz," dedi Yuhanna. "Sözlerin şu acı otlardan daha acdı. Bize acı da, açık konuş."

İsa, dokunmadığı ekmek payını alıp lokma lokma havarileri arasında bölüştürdü.

"Alın, yiyin," dedi. "Bu benim vücudumdur."

Şarap bardağını da aldı, hala ağzına kadar dolu duruyordu; ağızdan ağıza geçirilmesini söyledi. Hepsı de içtiler.

"Alıp içtiniz," dedi. "Bu benim kanımdır."

Her bir havari kendi ekmek lokmasını yedi ve yudum yudum şarabını içti. Başları dönmeye başladı. Şarap onlara kan gibi koyu ve tuzlu geliyordu; ekmek lokması yanan bir kor gibi karınlarına indi. Birden, dehşet içinde hepsi de, İsa'nın içlerinde kök saldığını ve içlerini kemirmeye başladığını duydular. Petrus dirseklerini masaya dayayarak ağlamaya başladı. [Kazancakis 1995: 484-486]

[Titreyerek, hepsi de İsa'nın dudaklarına baktılar.

"Sevgili yoldaşlar," diye bağırdı, "elveda! Ben gidiyorum!"

Havariler çılgınlık atarak üstüne çullandılar, gitmesin diye tuttular. Çoğu ağlıyordu. [Kazancakis 1995: 487]

["Yeter," dedi İsa içini çekerek. Yoldaşlara döndü:

"İşaya peygamberin sözünü ettiği kişi benim," dedi sakince. "Kesilmeye götürülen koyun benim ve ağzımı açmayacağım." Bir süre durduktan sonra devam etti: "Doğduğum günden beri kesilmeye götürüldüm."

Şaşkın havariler, açık ağızlarla ona bakıyor, söylemiş olduğu sözleri anlamaya çalışıyorlardı; derken birden, hep birlikte, yüzlerini masanın üstüne saklayıp ağıt okumaya başladılar. [Kazancakis 1995: 488]

[Yakup efendisinin ölümüne alışmıştı ve yeryüzünde yalnız kaldıklarında, onsuz neler yapacaklarını düşünüp duruyordu. "Tanrı'nın ve Efendimizin buyruğuna karşı gelemeyiz. Peygamberlerin dediği gibi senin görevin ölmek, efendimiz; bizimkiyse yaşamak; yaşayalım ki, söyleyeceğin sözler kaybolup gitmesin. Onları kutsal Yazılara katacağız, yasalar yapacağız, kendi havralarımızı kuracağız, kendi yazıcılarımız ve

ve onu için. Bu kase benim hatıram olacak.", diyeceğini sonra da, benzeri şekilde, ekmeği bölüp en yakınlarına dağıtacağını; ertesi gün çarmıhta ölmeden önce.

Kase

Konu üzerindeki zengin Ortaçağ yazınından anlaşıldığı kadarıyla, peşine düştükleri bu kase de Kral Arthur'un efsanevi Yuvarlak Masa Şövalyeleri gözünde La Cena gibi kutsallığı somutluyordu. Ancak onların, onikinci yüzyılda, Arimathealı Joseph tarafından İngiltere'ye getirildiğini öne süren anlatılara dayanarak peşine düştükleri özel bir iyileştirme gücüne sahip Kutsal Kase ile ilgili, bakın, online Hristiyan'ın gazetesi Maranatha Christian Journal - News and Views for Today's Online Christian'ın 9 Şubat 1999 tarihli sayısının "kapak" haberinde neler anlatılıyor—"İncil Araştırmacısı Kutsal Kase'nin Kilden Bir Kap Olduğunu Öne Sürüyor" başlığı altında, 7 Mayıs 1998'de gönderilmiş bir haber bu.

Habere göre, Kutsal Kase, yani İsa'nın son yemeğinde kullandığı efsanevi şarap kabının Ortaçağ destanlarında tanımlandığı gibi gösterişli bir metal kadeh olmadığı neredeyse tümüyle kesinlik kazanmış. Kudüs'deki Erken Hristiyanlık Araştırmaları Merkezi'nin müdürü Stephen Pfann'a göre, Son Yemek'de kullanılan içecek tası büyük olasılıkla mütevazı bir kilden kapmış. Amerikalı bir İncil araştırmacısı olan Pfann bu sonuca, Ölü Deniz parşömenlerini yazan Qumran'daki bir Yahudi mezhebinin ayin yemeklerinde kullanılan çömlek parçaları inceledikten sonra varmış. Pfann Kudüs'deki haber ajansı ENI'ye (Ecumenical News International) yaptığı açıklamada, üzerinde çalıştığı çömleklerin büyük olasılıkla İsa ve Havarileri tarafından kullanılanların çağdaşı olduğunu, bugüne kadar bulunan en yakın örnekler olduklarını açıklamış. Qumran'da iki farklı kilerde bulunan çömlek türünün "ince-yanlı" olduğunu ve sıklıkla "metal işi" olarak anıldığını, metal olmadığını ancak parmakla vurulduğunda cınladığını anlatmış. Habere göre Pfann'ın bu açıklaması, Indiana Jones and the Last Crusade filminde Harrison Ford'a yaşamı pahasına raflar dolusu kadeh arasından "Bu, bir marangozun kabı" diyerek sade bir kabin seçtirilmesini haklı çıkarıyor.

Ancak yine de, böylelikle geri döndüğümüz madde dünyasında, kutsal nesne ve yerlerin arkeolojik buluntu olarak benimsenmesini sağlamak pek güç. Bunun iyi bir örneğini, Efes antik kenti yakınlarındaki Meryem Ana Evi olarak bilinen yer gibi, gerçekte adını aldığı dönemden çok daha yakın geçmişte inşa edilmiş olan, İsa'nın son yemeğinin mekanı olarak bilinen Üst Oda veriyor. Kudüs'e yolunuz düşerse, Sion Dağı'nda, Fransisken evinin hemen arkasında. Anlatıldığına göre, Oda'ya girince kendinizi geniş bir salonda buluyorsunuz. Odanın üst örtüsü, mekanı üçe bölen üç ayak tarafından taşınıyor. Ayaklar ve ayakları birbirine bağlayan kemerler, pencereler ve Gotik tarzındaki diğer mimari unsurlar odanın, Haçlılar tarafından, büyük olasılıkla Kudüs'de inşa edilen ilk kiliselerden bile daha eski bir yapının üzerine onördördüncü yüzyılın başlarında inşa edildiğinin açık bir göstergesi. Arkeolojik araştırma sonuçlarına göre, bu daha eski yapı, Kudüs'ün ilk Hristiyan halkının kilise-sinagoguymuş. Ziyaretçiler için hangisi baskın gelir sizce, arkeolojik araştırma sonuçlarının bilgisi mi, yoksa İsa'nın bulunduğu ve son yemeğini yediği yerde bulunuyor olmanın büyüğü mü?

Toprak

Bu seçeneklerin ilki bizi İtalya'nın Batı sanatının üstünlüğünün birer yaşayan kanıtı olarak izleyenleri adeta resmedilmiş sahnenin bir parçası oldukları duygusuna sürükleyen o sanat harikalarından toprağa geri indirir; Orta Doğu toprağına. Hatta belki de ilk bakışta niyeti

Ferisilerimiz olacak."

İsa dehşete kapılmıştı. "Sen ruhu çarpmıya geriyorsun, Yakup," diye bağırdı. "Hayır, hayır, böyle yapmanızı istemiyorum!"

"Ancak bu şekilde ruhun hava olup kaçmasını engelleyebiliriz," diye karşı çıktı Yakup.

"Ama o zaman özgürlüğünü yitirir; ruh olmaz!"

"Önemi yok. Ruh gibi durur. Bizim görevimiz için yeter."

Soğuk bir ter boşandı İsa'dan.]" (Kazancakis 1995: 489)

[Konuşmuyorlardı. Ay şimdi epey yükselmişti gökte, sofranın üstünde bir ölüm ışığı dolaşıyordu. İsa ellerini kavuşturdu.

"Günlük iş bitti," dedi. "Yapmam gereken şeyi yaptım; söylemem gerekeni söyledim. Ödevimi yaptım sanıyorum. Şimdi ellerimi kavuşturuyorum."

Yahuda'ya işaret etti, Yahuda kalktı, meşin kemerini sıktı, eğri asasını aldı. Allahaismarladık dermiş gibi ona el salladı.

"Bu gece," dedi, "Sedron Vadisi'nin ötesindeki Cetsemane'nin zeytinlikleri altında dua edeceğiz. Yahuda, kardeşim git, Tanrı yardımcın olsun. Tanrı yanından ayrılmasın!"

Yahuda dudaklarını araladı. Bir şey söylemek istiyordu, ama fikrini değiştirdi. Kapı açıldı. Dışarı fırladı, koca ayakları taş basamaklarda güm güm ses çıkardı.

Petrus tedirgindi. "Nereye gidiyor?" diye sordu. Arkasından gitmek üzere ayağa kalktı ama İsa tuttu.

"Petrus, Tanrı'nın çarkı dönmeye başladı. Yolu tıkama.]" (Kazancakis 1995: 490)

KAYNAK: Kazancakis, N., 1995. Günaha Son Çağrı. İstanbul: Cem Yayınevi.

"ticari" olmaktan ibaretmiş gibi görünen o biraz önce sözünü ettiğim, ağdaki "Son Yemek" sayfasına. O sayfayı hazırlamak için yapmış olmaları gereken yolculuk, Pasolini'nin Aziz Matta'ya Göre İncil için Orta Doğu'da yer arama yolculuğunu anlatan belgeseli çağrıştırıyor. Filmin kendisi ise Kazancakis'in Günaha Son Çağrı kitabını, kitaptan Martin Scorsese'nin çektiği filmi ve Peter Gabriel'in yaptığı müziği anımsatıyor bana, Passion'ı. Neden, dersiniz, belki de Pasolini'nin dediği gibi, gerçekten de kutsal olan gerçek olandır; insan varlığının kutsal olanla bağlantısı gündelik yaşamın içindedir, gündelik yaşam içindeki kutsallıktadır. Peki Orta Doğu'nu taşı toprağı daha mı "gerçek"tir tüm o çelişki dolu dinbilim anlatılarından ya da Da Vinci'nin La Cena'sından? Yanıtlanması güç bir soru.

Belki de aslında bunların tümü belleklerimizde birer oyuk bırakıyor, kimi birbirine koşut, aynı yöneliş ve yoğunlukta, birbirini güçlendirir nitelikte, kimi ise kapsayıcı bir yorumun tutarlılığına tümenden engel olacak derecede farklı diğerlerinden. Sonuç, karmaşık bir karışıma giden üstüste bir izdüşüm, tıpkı "Son Yemek Varsayımı"na neden olan gibi. Bu varsayımı bana uyarlırsak, benim "son yemek"im herhalde Günaha Son Çağrı, Passion ve The Last Temptation of Christ üçlemesi; gerçekten katı-kumlu, zor çiğnenir, zor yutulur, yutulduğunda mideye oturur, sonunda sindirildiğinde bile tüm dişlerde izi kalır bir menü—en azından benim için öyleydi. Ama Messiah ve Requiem de hep bu desenin parçası olarak kaldı.

Peki ne oldu bana zor gelen bu yemeğin sonunda? Giritli bir yazar Kilise tarafından aforoz edildi ama o hâlâ bazıları için dünyanın en iyi yazarlarından biri. İstanbul'da filmin gösterimini engellemek için bir sinema bombalandı ama meraklısı yine de gördü o filmi, etkilendi. Ama, tüm bunların da ötesinde, birileri hâlâ tüm bu izlerin altında dostlarıyla yediği yemek dünyanın en ünlü yemeği olan o Musevi doğan çocuğu arıyor.

Notl:

Eisenstein, I., 1980. 'Jewish History and Society - Religious Traditions and Customs', Encyclopedia Americana - Volume 16. Danbury, Connecticut: Americana Corporation, s.122-123.

Kocakarı kızı tek
bacaklı
sandalyelerden
birine buyur etmiş.
Sonra elini
şakırdatarak:
"Dabilçiizim ol!"
diye kükreymiş.
Kız daha ne olup
bittiğini
anlamadan, kat kat
sandviç ekmeğinin
arasına sıkışmış kat
kat peynirlerle kat
kat köfteler
masanın üzerine
gelivermiş.
Kocakarı tekrar
kükreymiş:
"Cipsim bol!"
Kalıptan çıkmış
kadar düzgün, çıtır
çıtır patates
kızartmaları
masanın üzerinde
belirirken
kocakarının sesi
tekrar duyulmuş:
"Mayonezim gel!"

Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde; deve tellâl, manda berber; anam kaşıktâ, babam beşikte iken... Ben babamın beşiğini tıngır mıngır sallâr iken, babam düşmez mi eşikten... Anam kaptı satırı, babam üstüme sürdü katırı, gösterdiler bana evin ardındaki yatırı... O öfke ile "tavırsentir"ı sokmayayım mı cebime, borudur diye... O öfke ile stres toplarını doldurmayayım mı cebime, darıdır diye... Orada buldum iki katlı bir otobüs. Çek otobüsçü çarşıya... Çarşının kızları haşarı... Bir şaplak vurdum enseme, gözlerim fırladı dışarı... Orada gördüm üç kız... Bir taraf tozluk dumanlık, bir taraf çayırılık çimenlik, bir taraf sazlık samanlık... Boyacılar boya boyuyor renk ile... Demirciler demir dövüyor denk ile... Şehir emini cenk ediyor şevk ile... Anan yahşi, baban yahşi ağalar; biz körüğü vuralım köze, tatlı tatlı başlatalım söze...

Memleketin birinde, yerin yetmiş yedi kat üstünde, dışarıdan içerisinin görünmediği ama içeriden dışarısının görüldüğü bir gök kafesin içinde, yüzlerce kişinin arasında, birbirinden güzel üç kız yaşarmış. Bu yetmiş yedi katlı gök kafesin oda kapılarının hepsi de kapalı dururmuş. Yetmiş yedi katı dolduranlar, boyunlarındaki kartı düğmelere dokundurup, sadece girmeleri gereken kapılardan ve tek tek girebilirlermiş. Gök kafesteki en büyük korku, bir gün boyunlarındaki kartın ana kapıyı açmamasıymış. İşten atıldıklarını o zaman anlarlarmış. Koridor girişleri ve hatta tuvaletler bile turnikeliymiş. Asansörlerde, kart karar verirmiş hangi kata çıkılacağına. Yasaklandığı için, yetmiş yedi katın dört bir yanında, kimse kimseyle özel konularda konuşmazmış. Sadece iş konuşulurmuş...

Öğlen vakti, yemek molası verildiğinde bu birbirinden güzel üç kız aynı kapıya kartlarını dokundururlarmış. Bir gün yine bir yemek molası verildiğinde birinci kız girmesi gereken kapıdan içeriye girmiş. Karşısında ne görsün? Üstü başı yırtık, ama ayın ondördü gibi bir peri kızı ile; iki büküm, dişsiz ağı sivri burnuyla sivri çenesi arasına sıkışmış ama pırl pırl giyinmiş bir kocakarı karşısında duruyor. Peri kızının ağzını bıçak açmıyormuş. Yalnızca eliyle, arkasında duran, eski mi eski bir tel dolabı işaret ediyormuş, kıza. Kocakarı ise: "Elmalarım var, ayvalarım var; mis kokulu narlarım var?" diyerek, yanbaşındaki bir kapıyı işaret ediyormuş.

Şişmanlayıp da çirkinleşeceği korkusuyla, genellikle suntaya benzeyen ince krakerlerle meyva yiyen kıza, kocakarının teklifi cazip gelmiş ve ona doğru yürümüş. Peri kızının üstünün başının yırtık olması da, çok iticiymiş. Kızın kendisine doğru geldiğini gören kocakarı şuh bir kahkaha atarken, peri kızı bir güvercin olup, gümüş kanatlarını çırparak duvarın içinde kaybolmuş... Peri kızının kanatlanmasıyla ürken kız, kocakarıya doğru iyice sokulmuş. Kocakarının arkasındaki kapıdan içeriye girince, birinci kızın neredeyse gözleri yerinden oynamış. Meğer içerisi koskocaman bir saraymış... Cam, çelik ve plastikten oluşan duvarlar, yanıp sönen ışıkların altında pırl pırl parlıyormuş. Küçük küçük masalarla tek bacaklı sandalyelerin arasında, ayın elemanı olabilmek için birbiriyle yarışan şapkalı bir sürü cüce koşuşturuyormuş. Kocakarı kızı tek bacaklı sandalyelerden birine buyur etmiş. Sonra elini şakırdatarak: "Dabilçiizim ol!" diye kükreymiş. Kız daha ne olup bittiğini anlamadan, kat kat sandviç ekmeğinin arasına sıkışmış kat kat peynirlerle kat kat köfteler masanın üzerine gelivermiş. Kocakarı tekrar kükreymiş: "Cipsim bol!" Kalıptan çıkmış kadar düzgün, çıtır çıtır patates kızartmaları masanın üzerinde belirirken kocakarının sesi tekrar duyulmuş: "Mayonezim gel!". İnsana benzeyen plastik bir şişe kat kat köftelerin, çıtır çıtır patateslerin

Kocakarı iki kızı
yeterince
şişmanlattığına
kanaat getirince, bir
gün birinci kızı bir
avuç hap vermiş. Kız
hapları reddedip,
"menü"yü istemiş.
Kocakarı: "Benim
güzel yavrum" diye
başlamış söze. O gün
adeta ağzından bal
akıyormuş: "Bunlar,
zayıflama hapı. Sen
çok kilo aldın.
Bunları yuttukça
incelemek,
zarifleşeceksin. Ay
baban, Güneş anan,
Yıldız kardeşlerinin
başı için yut!
Sözümü dinlersen,
seni fitnessentırıma
da götürürüm!" Kız
kocakarıya bir kez
daha inanmış...

üzerinde bir tur atıp, vicık vicık bir iz bırakmış. Kocakarı son bir kez daha kükremiş: "Kolam dol!" Koca bir saksıyı andıran kağıt bir bardak uçarak, içindeki buzları şıkırdatarak masanın üzerine konmuş. Kızın olan bitenler karşısında nutku tutulmuş. Kocakarı sivri çenesini sallayarak: "Ay baban, Güneş anan, Yıldız kardeşlerinin başı için ye!" diye kızın üzerine eğilmiş. Kız: "Ama, ama..." demeye kalmadan kocakarı kaşlarını çatarak bağırmaya başlamış: "Sus ve ye!" Kız, ağlamaya başlamış: "Ben bunları yiyemem. Yersem şişmanlarım." deyince de, kocakarı: "Bana bak!" demiş, "Boynundaki kartı ben yaptım. Yemeklerini bundan sonra burada yiyeceksin! O peri kızına yöneleyim dersen, gözlerini oyarım!" Birinci kız çaresizce masanın üzerindeki midesine indirmiş.

Derken efendim, ikinci kız da, kartını kapıya dokundurunca aynı kocakarıyla peri kızını karşısında görmüş. O da tercihini kocakarından yana kullanmış. Peri kızı yine güvercin olup kanatlanmış, duvarlardan birinden geçip gitmiş. İkinci kız, tıpkı birinci kız gibi kocakarının emirlerine boyun eğmiş.

Günler haftaları, haftalar ayları, aylar yılları kovalamış. Kocakarı sürekli olarak: "Dabıçizim ol, cipsim bol, mayonezim gel, kolam dol!" diyor, birinci ve ikinci kız da bu yiyecekleri yiyormuş. Gittikçe şişmanlayan kızlar, zaman zaman kocakarıya itiraz etmeye kalkıyor; kocakarı boynu tüysüz bir akbabaya dönüşerek kızların gözüne doğru gagasını sallıyormuş: "Ay baban, Güneş anan, Yıldız kardeşlerinin başı için ye!" deyince de, kızlar "menü"yü bitiriyorlarmış. Kızlar sonunda, bu yiyeceklerin müptelası olmuş.

Ya üçüncü kızı ne olmuş dersiniz? O da, tıpkı diğer kızlar gibi ana kapıdan girince, kocakarıya mı peri kızına mı gitsin tereddüt etmiş. Peri kızına acıyıp ona doğru yürümüş. Küplere binen kocakarı hıstan titremeye başlamış ve boynu tüysüz bir akbabaya dönüşmüş. Kıza doğru: "Senin gözünü oyacağım, piç kurusu!" diye bağırarak, duvarlardan birinden geçerek kaybolmuş.

Üçüncü kız, üstü başı yırtık olan peri kızına doğru yaklaşmış. Onun kendisine şoru soracağını anlayan peri kızı, eliyle "sus" işareti yapmış. Arkasında duran tel dolabı bir kez daha işaret etmiş. Kız, dolabın kapağını açınca karşısında ne görsün? Kat kat bir sefertası! Peri kızı, sefertasının kapaklarını açması için kızı işaret etmiş. Kız kapakları bir bir açmış. Yedinci katta mis gibi kokan bir tarhana çorbası... altıncı katta nar gibi kızarmış bir karnıyarık... beşinci katta dereotlu cacık... dördüncü katta zeytinyağlı enginar... üçüncü katta fıstıklı kadayıf... ikinci katta kiraz... en alt katta da su varmış. Kız ne yapacağını şaşırılmış. Yemeklerden odaya yayılan kokulardan yutkunmaya başlamış. Ama şişmanlama korkusuyla yemekleri yemeyi göze alamıyormuş. Geri dönmek istemiş, ama görünmez bir güç onu adeta yere çivilemiş. Peri kızı, yine hiç konuşmadan, el-kol hareketleriyle, yemeklerden yerse hareket edebileceğini kızı anlatmış. Çaresiz kalan kız, ufak ufak yemeklerden kaşıklamaya-çatallamaya başlamış. Sefertasının yedi katını da ziyaret ettikten sonra, hareket yeteneğinin geri geldiğini görüp sevinmeye başlamış.

Gel zaman git zaman, birinci ve ikinci kız şiştikçe şişmiş ama üçüncü kız bırakın şişmanlamayı, daha da güzelleşiyormuş. Birinci ve ikinci kız, en az şişmanlık kadar kıskançlıktan da çatlıyor, ama nasıl zayıf kalabildiğini ona bir türlü soramıyorlarmış. Oysa, üçüncü kız, onların bu haline acıyor, onlara yardım etmek istiyormuş. Ne zaman kızlarla konuşmaya kalksa, kızlar kocakarının kötülük yapmasından korktukları için ondan uzaklaşıyormuş.

Kocakarı iki kızı yeterince şişmanlattığına kanaat getirince, bir gün birinci kızı bir avuç hap vermiş. Kız hapları reddedip, "menü"yü istemiş. Kocakarı: "Benim güzel yavrum" diye başlamış söze. O gün adeta ağzından bal akıyormuş: "Bunlar, zayıflama hapı. Sen çok kilo

Ertesi gün olmuş.
Üçüncü kız yemek için kapıda bekleyen birinci ve ikinci kızın yanına tekrar yaklaşmış. Onlara bir kez daha: "Ağlarsak beraber ağlayalım, gülersek beraber gülelim. O kocakarının yemeklerinden yemeyin. O sizi şişmanlatan" dediyse de, kızlar yine korkup ondan uzaklaşmışlar.

Lakin üçüncü kız, onlara yardım etmeyi kafasına koymuş. Bu fikrini peri kızına açmış. Peri kızı da onun bu davranışını çok beğenmiş: "Kocakarının sihrini çözmek için, bir kere de olsa, onun yemeklerinden yemeli, sihrini çözmelisin" demiş.

aldın. Bunları yuttukça inceleyecek, zarıflaşıyorsun. Ay baban, Güneş anan, Yıldız kardeşlerinin başı için yut! Sözümlü dinlersen, seni fitnessentirime da götürürüm!" Kız kocakarıya bir kez daha inanmış... Tabii ki, ikinci kız da... Başlamışlar hapları yutmaya... Arada bir inceldikleri oluyormuş. Ama alışmış kudurmuştan beter olduğundan, "menü"ye de kaçamak yapıyorlarmış. Kocakarı da bu duruma göz yumuyormuş. Çünkü bu durumdan çok memnunmuş. Şişirip şişirip biraz inceltiyor, sonra yeniden şişiriyormuş kızları...

Arkadaşlarının gün be gün şişmanladığına üzülen üçüncü kız artık dayanamamış ve onlara yardım etmeye karar vermiş. Kızlara: "Ben sizin arkadaşınızım. Ağlarsak beraber ağlayalım, gülersek beraber gülelim." demiş, ancak kızlar korkup ondan uzaklaşmışlar.

Ertesi gün olmuş. Üçüncü kız yemek için kapıda bekleyen birinci ve ikinci kızın yanına tekrar yaklaşmış. Onlara bir kez daha: "Ağlarsak beraber ağlayalım, gülersek beraber gülelim. O kocakarının yemeklerinden yemeyin. O sizi şişmanlatan" dediyse de, kızlar yine korkup ondan uzaklaşmışlar.

Lakin üçüncü kız, onlara yardım etmeyi kafasına koymuş. Bu fikrini peri kızına açmış. Peri kızı da onun bu davranışını çok beğenmiş: "Kocakarının sihrini çözmek için, bir kere de olsa, onun yemeklerinden yemeli, sihrini çözmelisin" demiş.

Ertesi gün olmuş. Üçüncü kız her günkü gibi kartını düğmeye dokundurup, doğruca kocakarının yanına gitmiş. Kocakarı üçüncü kızın yanına geldiğini görünce sevincinden ne yapacağını şaşırmış. Kızı yemek odasından içeriye almış, bildik bağırtıları arasında masayı donatmış: "Ay baban, Güneş anan, Yıldız kardeşlerinin başı için ye!" demiş. Kız ona hiç bir şeyi belli etmeden masadaki yemekleri tek tek bitirmiş. Kocakarı bu kızı da dize getirdiği için çok mutluymuş. Kızın cebine ödül olarak kat kat çikolatalar koyarak, kızı kapıdan uğurlamış.

Ertesi gün üçüncü kız, "hak oyunu üçtür" diyerek kızlara bir kez daha yanaşmış: "Ay babanız, Güneş ananız, Yıldız kardeşlerinizin başı için, o cadı karının yiyeceklerini yemeyin. Ona da böyle söyleyin." diye yalvarmış. Kızlar, kocakarıdan hergün duydukları bu sözün kızın ağzından duyunca şaşırmışlar. O sırada duvardan çıkan bir güvercin yanlarına gelip durmuş. Anlayacağınız peri kızymış gelen. Yanında iki kat demir elbise ile iki de demir asa varmış. Elindekileri kızlara vererek, yine güvercin olup duvarda kaybolmuş.

Kızlar demir elbiseleri giyip, demir peçeleri yüzlerine takıp, demir asaları ellerine alarak kocakarının yanına varmışlar. Kocakarı neye uğradığını anlayamış; boynu tüysüz akbabaya dönüşerek kızların gözüne doğru gaga atmaya başlamış. Ama demir peçe kızların gözünü koruyormuş. Kızlar bir yandan ellerindeki demir asaları sallıyor, bir yandan da: "Ay babamız, Güneş annemiz, Yıldız kardeşlerimizin başı için, yemeyeceğiz yemeklerinden!" diye bağıriyorlarmış. Meğerse sihir bu sözde saklıymış... Kızlar daha "Ay babamız..." demeye kalmadan, kocakarı küçülmeye başlamış; küçülmüş küçülmüş bir buğday tanesine dönüşmüş... İki kız sevinç içinde dışarıya çıkmış. Bakmışlar ki, üçüncü kızla güvercin dönüşen peri kızı karşılarında duruyor. Onlara sarılmışlar. Kızlar da buğday tanesini güvercinin önüne atmışlar. Güvercin buğdayı bir gaga vuruşuyla kursağına indirmiş.

O günden sonra kızlar artık hep peri kızının kat kat sefertasına uğruyorlar, çeşit çeşit sulu yemekleri, fıstıklı-kaymaklı tatlıları, bal gibi meyvaları yiyorlar, ama yine de kilo almıyorlarmış. Giderek eski güzelliklerine kavuşmuşlar. Hatta güzellikleri yedi iklim dört bucakta dillere destan olmuş.

Kızlar ermişler muradına, darısı sizin katlarınıza...

Sonuçta ben
neydim? Herkes
kadar sıradan, herkes
kadar kendine özgü
bir insandım.
Hayatımın baharını
hafiften aşmaya
başlamış, akli başı
yerinde tabir
edilebilecek, belirli
kıstaslara göre
başarılı, neşeli
olmayı daha doğrusu
gölmeyi seven, ne
çok mutlu ne de
mutsuz, kendine
göre korkuları ve
umutları olan
milyarlardan biriydim
işte. Ama o soğuk
Kayıp Otoban
gecesinde ölümümü
düşünüyordum;
kimileri uyurken,
kimileri orospuluk
yapıp para
kazanırken, gece
bekçileri 'ne kötü
işim var' diye sabahı
beklerken ve
dünyanın başka bir
yerinde çoktan sabah
olmuşken; ben araba
kullanıp ölümümü
merak ediyordum.

O sihirli karışımın içtiğim gecelerden biriydi. Bin yılın son yılının ilk günleriydi galiba. Sonumun da, yeni *milenium* kadar olmasa bile bir hayli yakın olduğunu kesinlikle bilmiyordum ama sihirin ve yaşamımın getirdikleri beni o soğuk Ocak gecesi ölümümü hayal etmeye götürdü.

Yalnızdım, soğuktu, yağmura benzeyen kişisiz bir kar yağıyordu. Caddeler boştu, neredeyse dünyada o gece sokakta bir tek ben varmışcasına boştu her yer, sanki herşey uyuyordu da bir ben direniyordum uykuya. Aslında isteyerek direnmiyordum, direnmek zorundaydım. Hayata direnmek zorunda olmak gibi bir şeydi bu da; o büyük direncin parçacıklarından sadece biri.

Ortaokul fizik derslerinden direnç konusunu hatırlıyorum ve gülüyorum. Nasıl da hoştur bu ufak benzetmelerle hayatı hafife almak! Herhalde bu komik benzetmelerle hafife alınmasa hayatın ağırlığı pek fazla yaşatmaz insanı diye geçirdim içimden.

Soğuk, boş ve ışıkları solmuş caddeler; yalnızlık; gittikçe artan uykuda herşeyi unutma isteği; radyoda kimbilir hangi alemde uçarken yapılmış bir müzik ve gel de kopma... Herşey rağmen yine de o gece ölümümü niye o kadar şiddetle merak ettiğimi anlayamıyorum. Acaba bir şeyler mi hissetmişim? Ortamın ve ruh halimin şizofrenik olması yeterli bir açıklama olamaz zira çok alışık olduğum şeylerdi. Benzer durumlarda böyle abuk konulara taktığım çok olmuştur. Ah o sihir yok mu sıradan bir şehir caddesini *Last Highway*'e çeviriveriyordu.

Kayıp Otoban'ımda bana göre ışık hızıyla, göstergeye göre 80 km hızla giderken önce hafiften kendimi düşündüğümü hatırlıyorum. İşim gereği başkalarını dinlemekten kendimi ne kadar az dinleyebildiğimi biliyordum. İşimi hem seviyor hem de çok değil altı yedi yıl sonra acayip sıkılacağımı, ilk yıllardaki heyecan ve isteği duymayacağımı biliyordum; tıpkı aşk gibi heyecanla başlayan herşeyde olduğu gibi. Üstelik insanın mesleği ona yapışan ve durmaksızın ruhunu emen sülük gibi bir şey olduğundan, kolay kolay kurtulunamadığı gibi kurtulursa bile insanı bekleyenler de çok cazip şeyler olmuyor. Bu 'insan ve işi' kısmı çok sıkıcıdır. Çoğu insan bunu hayatının kâbusu yapar. Çok da haksız sayılmazlar ama hayat her gün çeşitli şekillerde ırzınıza geçerken ortalama otuz yılınızı kapsamak durumunda olan birşeye her gün kafayı takıp dünyayı kendimize dar etmeye de pek gerek yok.

Sonuçta ben neydim? Herkes kadar sıradan, herkes kadar kendine özgü bir insandım. Hayatımın baharını hafiften aşmaya başlamış, akli başı yerinde tabir edilebilecek, belirli kıstaslara göre başarılı, neşeli olmayı daha doğrusu gölmeyi seven, ne çok mutlu ne de mutsuz, kendine göre korkuları ve umutları olan milyarlardan biriydim işte. Ama o soğuk *Kayıp Otoban* gecesinde ölümümü düşünüyordum; kimileri uyurken, kimileri orospuluk yapıp para kazanırken, gece bekçileri 'ne kötü işim var' diye sabahı beklerken ve dünyanın başka bir yerinde çoktan sabah olmuşken; ben araba kullanıp ölümümü merak ediyordum. Resmen merak ediyordum işte. Tüm bu karmaşa ve koşuşturma nasıl bitecekti acaba ?

Deprem, sel, yangın gibi doğal afetlerde ölmek en korkunçlar listesindeydi. Kendimi

Ve böylece ölümüne
yavaş yavaş karar
verdim. Çok
yaşamakta bir
enteresanlık yoktu,
60-65 yaş ölmeye
yatmak için idealdi.
Uykuda acısız ve
ansızın ölmek de
güzeldi. Öldüğümde
arkamda ne
bırakacağımı bile üç
aşağı beş yukarı
tahmin
edebiliyordum:
Acılar, sevinçler,
milyonlarca gülüş,
bir o kadar gözyaşı,
bol bol duygu,
dostlar, sevgililer, ev,
araba, torun, kredi
kartları, kardeş...
uzun bir liste işte,
herkesde olduğu gibi.

eteklerim gerçekten tutuşmuş veya beşinci kattaki evimin yere yapışmış bir duvarının altında çırpınırken düşünmek hiç hoşuma gitmedi. Trafik kazası veya maganda kurşunu ile ölmek de çok salakçaydı. İlk başta korkunç gelen bir başkası da, kanser veya aids gibi öldürücü bir hastalığa yakalanarak ölümümü beklemektir. Ama bu düşünceyi biraz geliştirdim çok da korkunç olmadığını farkettim. Tüm zorluğuna ve sıkıntılara rağmen, öleceğini bilen insanları diğerlerinden ayıran çok önemli bir şey vardı. Onlar ölüme karşı mücadele veriyorlardı, hepimiz öleceğimizi bilerek yaşıyoruz ama ne zaman öleceğimizi bilmediğimizden sanki hiç ölmeyecekmiş gibi hayatı kucaklarız. Ölümü karşısında görüp yaşama sarılmak enteresan gibi görünse de sıkıntıyı seven birisi olmadığımından bunu da pek beğenmedim.

Bir de çok yaşlanıp hayattan elini eteğini çeken ve davetkar bir şekilde ölümü bekleyenler vardır ki bence bu bir insanlık dramıdır. Bilindik ölümler içimi sıkınca daha mistik şeyler düşünmeye başladım... Uykuda ölmek çok cazip geldi. Rüyamda Azrail ile satranç oynayacaktım ama yıllardır satranç oynamadığımdan sadece atların L şeklinde hareket edebildiklerini hatırlayabilecektim ve muhtemelen bir iki el sonra yenilecektim. Belki biraz satranç öğrensem iyi olur, hiç olmazsa işe biraz heyecan katarız diye düşündüğümü bile hatırlıyorum. Bir de intihar vardı ama gayet planlı bir hareket olduğundan ayrı bir felsefeyi temsil ediyordu ve bu geceki konunun dışında kalıyordu.

Ve böylece ölümüne yavaş yavaş karar verdim. Çok yaşamakta bir enteresanlık yoktu, 60-65 yaş ölmeye yatmak için idealdi. Uykuda acısız ve ansızın ölmek de güzeldi. Öldüğümde arkamda ne bırakacağımı bile üç aşağı beş yukarı tahmin edebiliyordum: Acılar, sevinçler, milyonlarca gülüş, bir o kadar gözyaşı, bol bol duygu, dostlar, sevgililer, ev, araba, torun, kredi kartları, kardeş... uzun bir liste işte, herkesde olduğu gibi.

Artık yolun sonuna gelmiştim, arabama uygun bir park yeri arıyordum ki aklıma birşey daha geldi: Çok sevdiğim bir şeyi yaparken ölmek. Mesela denizde yüzerken boğulmak veya dalıp da bir daha çıkamamak. Bu da bir çeşit doğal felaketler kategorisine girse de 'bana yakışır be!' diyerek farları kapattığımı hatırlıyorum.

Yeni *milenium*'ün ilk yıllarıydı. Dünya hızla dönmeye devam ediyordu. Astronotlar komşu gezegenlere gitmeye başlamışlar, bizim algılayabileceğimiz türden hayat biçimleri olmadığı anlaşılmış ve bu tam dile getirilirse de dünyanın dörtte üçünde hayal kırıklığı yaratmıştı. Acaba sahiden yalnız mıydık?

Psikoloji kongresinden yeni dönmüştüm. "İleri Toplumlarda Psikolojik Yaklaşımlarda Teknolojinin Etkileri" konulu çalışmam çok beğenilmişti. Bir ara içimden 'nihayet oldu işte' diyerek, çabalarının faydalı bir işe yaradığını gören insanların kalbine vuran mutluluğu bile hissettim, hatta 'o kadar da anlamsız değilmiş be!' diye sırttığımı da hatırlıyorum.

Haftasonu kuzenimin verdiği yemeğe gelirken de içimde taşıdığım minik çocuğumun sıcaklığını daha fazla hissetmeye başlamıştım. Yemeğe, özellikle O' nun yemeklerine olan düşkünlüğümü iyi bilen kuzenim ödül olarak benim için nefis bir ziyafet hazırlamıştı. Yıllardır rutin olmuş bu haftalık ziyafetlerin tanıdık simaları, sevgili dostlarım, değişen onca şeye rağmen hep beraber oradaydılar işte.

Sihirli karışımdan içtikten sonra yine çılgınca gülmeye başladık. Sihirli karışım arkadaşlarımızdan birinin icadı olan inanılmaz bir içkiydi ve nasıl hazırlandığını asla kimseye söylemedi. Eğer söylerse sihirin bozulacağını ve asla aynı etkiyi yapamayacağını ileri sürüp savuştururdu bizi. Bazen, içine kurbağa boku, tırtıl sümüşü gibi iğrenç şeyler koyduğundan

şüphelenirdik. Bu gecenin konusu henüz döndüğüm kongre olduğundan gecenin en çok konuşanı bendim. Kongreden insan karikatürleri çiziyordum ve herkesle dalga geçerek eğleniyorduk. Sonra yemeğe geçildi.

Kuzenimin büyük bir aşkla hazırladığı nefis yemeklerin görüntüsü ve kokusu beynimizdeki ve midemizdeki tüm iştah mekanizmalarını çalıştırmıştı. Yıllar önce beraber seyrettiğimiz bir filmde harika yemekler yapan üstelik bunları büyük bir aşk ve duyarlılıkla yapan bir kadının her yemeği hazırladığı anki duygularının yemeklerini yiyen insanlara geçtiğini görmüştük. Eğer kadın o an üzgünse ve ağlıyorsa yemeği yiyenler de ağlıyordu. Kadın yemek değil kendisinden bir parça yapıp başkalarına sunuyordu adeta. Herhalde kuzenim o geceki yemekleri hazırlarken çok gülmüştü zira yemek öncesi olduğu gibi yemek boyunca da gülmeye devam ettik. Onun kadar iyi yemek yapamamakla birlikte bu özel yeteneğin çok az insana nasip olabildiğini bilirdim ve tanrıya bana böyle mükemmel yemek yapan bir kuzen verdiği için teşekkür etmeyi de ihmal etmezdim. Yemenin, hayatta kalabilmek için nefes almak gibi en temel gereksinimlerden olmanın çok ötesinde, içinde aşk ve zevke dair her türlü unsuru barındırdığına inanırdım. Bir kadeh kırmızı şarap için savaşılabılır, hele yanında üzümle zevkin doruklarına çıkılabilir; çikolata için ise ölüdür bile...

Kılıksız olduğuna yemin edilen balığımdan aldığım kaçınıcı lokmaydı hatırlamıyorum ama tam gülerken bir kılığın gırtlığıma girdiğini hissettim. Gülmeyi bırakıp öksürmem ve kılıktan kurtulmam gerektiğini farkettiğimde birkaç saniyedir nefes alamıyordum. Beynim hızla çalışıyor ve bir sürü emir veriyordu : Gülme, öksür, gırtlığını temizle, su iç, nefes almaya çalış, burnunu kullan, bir şeyler yap!!! BİRŞEYLER YAP!!!

Yapmam gereken basit birkaç hamle hayatımın en trajikomik mizansenine döndü. Yavaş yavaş nefes almak dünyanın en zor ve karmaşık şeyi haline geldi; arkadaşlarım orama burama vururken ben morarmaya başladım, ağzımdan iğrenç sıvılar gelmeye başladı, kesinlikle nefes alamıyordum. Etrafımda dönen insanlar, gittikçe uzaklaşan çığlıklar ve son çırpınışlarım... Anladım ki bir daha asla nefes alamayacağım, bir daha onları böyle göremeyeceğim. Anladım ki ben artık ölüyüm ve başka bir yere aitim. En kötüsü, o iki dakika kadar süren panik anında hayatımın gözümün önünden film şeridi gibi geçmesine bile vakit kalmamasıydı. Halbuki tam hayatımın son anında, hayatımdaki en önemli şeyleri bir an olsun tekrar görmek çok isterdim.

O gece arabada kurguladığım ölümlere uyan iki şey vardı. Birincisi, en çok sevdiğim şeyler yüzünden öldüm: Gülmek ve Yemek. "Bana yakıştı" diyemeyeceğim çünkü biraz salakçaydı ama komik olduğu da kesin. İkincisi ise arkamda bıraktığım liste. Bazı eksiklikler olsa da benden geriye kalan tek şeydi.

Sonrası ise, tam da yaşarken tahmin ettiğim gibi asla tahmin edilemezmiş.

↓

Kılıksız olduğuna
yemin edilen
balığımdan aldığım
kaçınıcı lokmaydı
hatırlamıyorum ama
tam gülerken bir
kılığın gırtlığıma
girdiğini hissettim.
Gülmeyi bırakıp
öksürmem ve
kılıktan kurtulmam
gerektiğini
farkettiğimde birkaç
saniyedir nefes
alamıyordum.
Beynim hızla
çalışıyor ve bir sürü
emir veriyordu :
Gülme, öksür,
gırtlığını temizle, su
iç, nefes almaya
çalış, burnunu kullan,
bir şeyler yap!!!
BİRŞEYLER YAP!!!

et

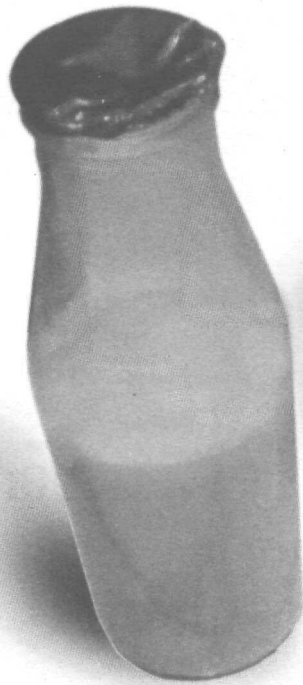
İnan, hep eti benim kadar
seven birini aradım sevgilim.

Sakatatı, kokoreci, kuyruk yağı...

Ve hep etin ne kadar daha lezzetli olabileceğini araştırdım, durdum.

lezzet

en güzeli

Ama güzelim, etin en güzeli sensin.

Adını unutmayacağım.

Son parçandan da
güzel bir güveç yapacağım.

GÜN

Pazardan sonra gelen ve iş günü olmayan birgün. Pazar gecesi uykusundan sonra gele ve uyanınca görünmeyen birgün. Ortalıkta tek tük insanlar var. Kimsenin birbirinin yüzün baktığı da yok. Üstüme baktığımda gece giydiğim pijamamı görüyorum, pazar gece: lezzetli bir uyku niyetiyle giydiğim yumuşak, kareli pijamamı. Loş bir ışık ve hafif bir rüzga geniş ve boş bir alanda, üzerindeki tek tük insanlar gibi esip dolaşıyor. Kimisinde pijam ve gecelikler, kimisinde rahat ev kıyafetleri. Hava güzel, ne üşürsün, ne terletir.

Yapacak şeyin ne olduğu belirsiz. Ya da yapacak birşey olup olmadığı. Pijamamı kontrc edip, yapacak işim buymuş gibi bir kararlar kenarından sarktığını birden farketmişim iç koparıyorum. Loşluktan mı, yoksa etrafımdaki ne yaptığını bilmeyen insanlardan mı bulaşmış bilinmez bir yorgunluk, benim neden burada olduğuma ve buranın neresi olduğuna dair bir araştırma yapmamı engelliyor. İnsanlar öyle yabancı ki, hiç kimsey birşey soramayacağım, bunu biliyorum. Saatimin pilini değiştiremediğim o iki gün çektiğim acıyı hatırlıyorum. Tanımadık insanlara birşey sormak için zorla yaklaştığımda karşılaştığım birbirinden farklı, kıpırdayan, oynayan gözler, kirli dişler, rujlu, etli dudakla ve aralarındaki farklar beni hem büyülüyor, hem de korkutuyordu. Burada bekleyen aslında sadece bekleyen insanlarla bir aradayım. İnsanların güzel havadan, ya da lo rüzgardan pek farkı yok. Hiç biri muhababım değil. Fark sadece burada, durduğum gördüğüm, ama bilmediğim bu yerde.

Bütün bunlar
olurken -ne
garip ki-
sükunetimi
kaybetmiyorum,
bütün bu
belirsizlikler beni
heyecanlandırmıy
or. Her yöne
yöneliş, bakış ve
yürüyüşüm
uykulu bir
şekilde yatağıma
yürüyüşüme
benziyor,
nefeslerim
düzgün, yavaş,
bebeksi. Bu
macerasız
belirsizlik
üstümde iklimin
parçası gibi
narlıyor.

Etrafımda döndüm. Sonra birden dolanıp duran insanların aslında bir yöne doğru aktıklarını farkettim. Akıyorlar ve düz gibi görünen alanın ilerisinde bir yerde yavaş yavaş küçülüp alçalarak yok oluyorlar. Hava güzel, gittikleri yöne doğru yürüyorum. Ama bu biz beraber kılmiyor, yoldaş falan da yapmıyor. Güneşten gelmeyen bir sıcakla hafif hafi ısınırken; yağmur olmayan bir ıslaklıkla nemleniyorum. Pijamam sırtıma yapışıyor. Birkaç adımda bir iklim değişiyor. Ama bu iklim alıştığım iklimler gibi toprağa, havaya, yere uyum sağlayan anlaşmalı ve uyumlu bir iklim değil. Nasıldır bu anlaşmalı uyum bilmem ama; yağmur yağınca "nereden çıktı bu yağmur" diye sorasın gelmez. Önce bir toprak kokusu vı yaprak besmelesiyle gelişini haber verir yağmur. Bu öyle birşey değil. Belli bir bitkinin yetişmesi için çeşitli ısıtıcı ve nemlendiricilerle milim milim ayarlanmış garip bir sera iklim o yokoluş kenarına yaklaştıkça artıyor.

Bütün bunlar olurken -ne garip ki- sükunetimi kaybetmiyorum, bütün bu belirsizlikler beni heyecanlandırmıyor. Her yöne yöneliş, bakış ve yürüyüşüm uykulu bir şekilde yatağıma yürüyüşüme benziyor, nefeslerim düzgün, yavaş, bebeksi. Bu macerasız belirsizlik üstümdü iklimin parçası gibi parlıyor.

Aydınlığı, insanların yürüdüğü yöndeki o geniş ve yayvan, yerini tam tayin edemediğim bir uzaklıktaki, havadaki loşluktan beslenmiş o doymuş aydınlığı görünce şaşırmadım. Bu sessiz ve düzgün yürüyüş, bu esintili alan ancak böyle bir aydınlığa ulaşabilirdi, içten içe biliyordum. Sakinliğimi oluşturan şeyin de bu olduğunu onu görünce anladım. Bu anca

hiç birşey söylemeyen birşeyin verebileceği bir sakinliği, "sakin ol" cümlesinin bile içimde yaratacağı pırırları öldüren, hayır dindiren birşey.

İşte benim de aydınlığı görmemle, rahat kıyafetlerimizin içinde ilk defa kolektif birşey oldu: Dindik. Bu yağmamış bir yağmurun dinişi gibiydi. Belki de yıllar önce dinmiş bir yağmurun kokusunun, yüzyıllık bir topraktan ilk defa tütmeye başlaması gibi. Ağaç köklerinin kömüre, kayaların verimli topraklara, kuşların dinazorlara dönüşmesi için

gerekten o uzun kallavi sürelerden sonra gözönüne çıkan birşey gibi.

Sonra birşeyler daha oldu. Herşey gibi bunlar da oluş gibi başlayıveren ve biten birşeylere benzemiyordu. Herşey küçük, sade, sakın ve kararlı farkedilişlerle ilerliyordu ve bu farkedilişleri de kimse birbirinin yüzünde aramıyordu. Ardından bir ses farkettilik. Aynı derecede sakindi, evet yine ışığın olduğu yerden geliyordu. Ama bu bir soruydu, bu bir soru sesiydi ama cümle değildi, sonunda soru işareti yoktu. İlk defa sükunetimi kaybeder gibi oldum, kıpırdandım, titreştim, soruyu duymuştum. Ama bu öyle bir yumuşak ve pastel atmosferde oluyor ve

herşeyden öyle ayrı ve öylesine zamansızdım ki kendi içime akarak durdum, duruldum, ardından soruyu bir defa daha farkettilim.

Cevap bekliyor muydu? Herkes soruyu hem de her an duyuyordu ama cevap veren yoktu, fakat cevap verememenin sıkıntısı da yoktu. İklimin rüzgarının bir esintisiyle bilinmez nereden kopmuş eski bir yaprak gibi havada salınıyordu ve yere de düşecek gibi değildi. Soruyu dinledim, ciğerlerime çektilim. İlk defa cevapsız bir soruyu duymaktan, sadece duymaktan tatmin oldum. Pijamamın gevşek lastiği belimde hafif nefesimle kibarca gerilip gerilip gevşiyor. Soruyu kafamla değil, nefesimle tıpkı sorunun kendisi gibi sürekli ama ısrarsız, devamlı ama tekrarsız bir şekilde cevapladım. İnsanlar kıpırdadılar. Cevap onlarda da vardı, onlar da cevapla kıpırdamışlardı. Bu kabuldü, bunun adı kabuldü ve ben bunu gerçekten ilk defa yaşıyordum. Ama kendimi diğer kabuldeşlere yakın hissetmedim. Çünkü bu bir mucize değildi ve biz de buna tanık olmuyorduk. Tesadüfen orada değildik ama hiç de tellallar tarafından biraraya getirilmemiştik. Aydınlık orada yalın, bizi ne çağırıyor, ne de itiyordu.

Durduğum yerde ayağımın dibinde bir çukur olduğunu farketmem de çok uzun sürmedi. Herşey ardarda geliyordu. İrkilmedim. Farkettilim, bu bir boza kaynağıydı. Gece kadar, hatta

Bu bej ve bombeli
 çukura baktım,
 içten içe kaynayıp
 asitleniyordu.
 Tuhaf havanın
 nemi ve toprağın
 acelesizliğiyle
 oluşmuş gibiydi.
 Etrafındaki kuru
 kum ise, evet onu
 da tanımakta
 gecikmedim:
 tarçındı. İçim
 bitmez bir arzuyla
 doldu, en susamış
 çöl dervişinin en
 tatlı suya
 kavuşmasından,
 debelenip
 coşmasından daha
 güçlü, evet
 kesinlikle daha
 güçlü ve tabii ki
 daha sakın bir
 eğilişle göle
 eğildim. Kafamı
 içine daldırdım,
 gözümü açtığımda
 hala nefes
 alıyordum ve
 bozanın içinde
 bozayı
 görüyordum.

ondan esrarengiz sesiyle seslenen bozacının, içsen de esrarengizliğini asla çözemeyeceğin, içtikte çözemeyeceğin bozayı bidonuna doldurduğu yer. Gece kadar serin sesiyle seslenirken Bu bej ve bombeli çukura baktım, içten içe kaynayıp asitleniyordu. Tuhaf havanın nemi ve toprağın acelesizliğiyle oluşmuş gibiydi. Etrafındaki kuru kum ise, evet onu da tanımakta gecikmedim: tarçındı. İçim bitmez bir arzuyla doldu, en susamış çöl dervişinin en tatlı suya kavuşmasından, debelenip coşmasından daha güçlü, evet kesinlikle daha güçlü ve tabii ki daha sakın bir eğilişle göle eğildim. Kafamı içine daldırdım, gözümü açtığımda hala nefes alıyordum ve bozanın içinde bozayı görüyordum. İçişim ise nefesimle aynı hızda, yudumlarım sessiz ama büyüktü. Kaynaşan boza, kaynayışıyla şeffaftı artık. Kafamın her hücreğine, özellikle dudaklarıma dokunuşu ağır hareketiyle birer okşayış. Bacaklarım tarçın kumunun üzerinde tozlu başımı bekliyordu. Sonra onlar da kokulu vücudumun gerisinin olduğu göle girdiler. Her gözeneğime bu aşklı sıvıdan sürdüm, her gözeneğimle bu aşklı sıvıda yüzdüm ve yüzdüğüm her anla ona battım. Ağır ağır okşanışlarla ilerlerken ışığın göl dibindeki yansımaları gördüm. Yüzmeye devam edip ona yaklaşıırken daha ince bir tonla başka bir soru sorduğunu farkettim-aydınlığın. Kulağımdan geçen boza okşayışları soruyla beraber cevabı da fısıldadılar; ilk defa gülümsedim. Çünkü bu esprili bir cevap idi. Neşeli bir yol arkadaşının fıkrası gibi yolculuğu eğlenceli kılıyordu. Yüzmeye devam ettim. Aydınlık oradaydı, ona yaklaşıyordum, kopya çekmiş olsam da sorusunu cevaplamıştım. Ama aydınlığa falan kavuşmayacaktım, bu da malumdu. Kulağımsız bir yüzüyle kıvrımlanarak ve gittikçe hızlanarak yüzdüm. Bozalar birşeyler daha söylediler. Galiba bunlar daha sorulmamış soruların cevaplarıydı.

Gün gibi aşık bir günü kimseye soramazdık; günü kimse bize söylemezdi de. Gün basitçe yaşanmazdı da. Hangi gün, ya da gün mü diye birşey, ya da ertesi var mı diye birşey sözkonusu edilemezdi. Günlerden bir gündü ve ay takvimine göre bugüne denk düşüyordu.

KÜTLE

Akıp duran diyemeyeceğim zamanın içinde (Çünkü bahsedeceğim şeylerin arasında su, süt ya da ne bileyim boza gibi gerçekten akan şeyler de var.) yumrular, jöleli, parçalı, pütürlü, kütürtülü, ya da çitirtili şeylerle didiştığımız anlar ne görmeye benzer, ne duymaya. Görülen ya da duyulanın gerçekliğinden şüphe edilir hep çünkü. Bunlar hep tartışılabilir. Evet, bahsedeceğim şeyler varlıklarıyla mecazları, mecazlaşabilmeleri aşan şeyler. Bizim gerçekten yok etmemiz için gerçekten var olan şeyler. Mecazi olmayan ağızımızla, mecazi anlamına hiç de benzemeden yiyip, yine hiç de mecazlaşmadan doyuran, dindiren şeyler. Ne kadar hazırlar. Hele meyvalar. Parlak renkli geometrik ambalajının, zarlı 12-13 taneli paketlerinin içinde portakallar, kafa kafaya verip çekirdek aileler için öbeksleşmiş muzlar, ıpslak içini okşanabilir bir tüylülükle sunan şeftaliler.

Bu yerken rahat, doyarken rahat elverişliliğe özenerek yine yemekler, ama bu sefer başka yemekler insan eliyle hazırlanmaya başlanmış olsa gerek. Karnıyarık, karnı yarılıp içine kıyma falan konarak yalancı bir bütün patlıcana özenir. Dolmalar da öyle. Tazecik dallarında sallanırken asla kimse içlerine tarçınlı pilav dolduramazdı. Suyu kendi rensizliğinde cama koyanlar da o doğal varoluşa özenmiş olsalar gerek. Rensizliğe renkli sütler, şaraplar doldururken de yine o doğal oluş karşısında sessizleşmişler, böylece de

rengin sesini duymuşlar. Belki de tadın.

İnsan dokunsun ya da dokunmasın, dalından sarksın ya da tencereden tütsün; yemeğin görünüşü, rengi, parlaklığı, hacmi ve kıvamı lezzetinden, ağızda dağılıştan, tükürükle birleşştten, mideye yerleşştten ne taşıyabilir ki. Görüntü ancak bir hatırlayış olabilir.

Bir nebzecik şükür, amin ya da hayırlısı laflarının edildiğı evlerde yetişenler, akşamın, söndürdüğü ışıklarını kristal lambalara bıraktığı, bu ışığın sofraya sığıştırılmış envai çeşit yemeğin yağlı, sulu yüzeylerini sarı sarı parlattığı iftar sofralarını bilirler. Siyah zeytinler bütün yansıtıcı cisimlerden daha çok parlarken televizyondaki Kuran sesi de görüntüde yavaşca arz-ı endam eden çinili fayanslarda parlalar. Sular bardaklarda billurlaşıır. Görüntüyle cisim işte bu anda en ayrı ama hem de en birleşiktir. Su, varolup olmamak arasındaki fısıltılı varlığını kendine benzettığı cama sığdırmışken, işveyle göz kırpar. Kavuşulamadıkça şeffaflığıyla iyice görünmez olacağına, sevgili gibi benliği daha çok kaplar. İçmenin asla sözkonusu olamayacağı bir cisim gibi orada, kendinden tahtında evet, billurlaşıır.

Geldi, tabağıma kondu.

Çok nefis kokuyordu.

Esneyen pütürlü bej

bir çamur kütlesi idi.

Bizim şerefimize

salondaki ışıkların

hepsi bir şenlik

duygusu içinde

yakılmıştı. Her ince

küçük irmik tanesi

gülümseyerek parladığı

halde, ben onu

yiymedim. Karnım

dolmayla, çorbayla,

işte hatırlamıyorum,

birsürü başka şeyle en

gerçek fiziksel

anlamıyla doluydu.

Midemi görmüyordum,

göremezdim ama

biliyordum, o güzeller

güzeli helvayı kibarca

değil, haşince

reddedişinden dolu

olduğunu anladım.

Yıllar geçti, o kütle, o

daha yenmemişken

mideme, burnuma,

gövdeme ait görünen,

ama bütün bunlara

rağmen sahip

olamadığım o kütle

aklımdadır.

İşte böyle davetlisi olduğumuz bir iftar akşamı –iftar zaten akşamdır- fıstıklı çorba, kurutulmuş patlıcan dolmasının yanında fazla naif gözüken salatadan bile yedikten sonra meyvelerle beraber assolist gibi ortaya getirilen dumanı üstünde antep peynirli mis kokulu helvayı hatırlıyorum. Geldi, tabağıma kondu. Çok nefis kokuyordu. Esneyen pütürlü bej bir çamur kütlesi idi. Bizim şerefimize salondaki ışıkların hepsi bir şenlik duygusu içinde yakılmıştı. Her ince küçük irmik tanesi gülümseyerek parladığı halde, ben onu yiymedim. Karnım dolmayla, çorbayla, işte hatırlamıyorum, birsürü başka şeyle en gerçek fiziksel anlamıyla doluydu. Midemi görmüyordum, göremezdim ama biliyordum, o güzeller güzeli helvayı kibarca değil, haşince reddedişinden dolu olduğunu anladım. Yıllar geçti, o kütle, o daha yenmemişken mideme, burnuma, gövdeme ait görünen, ama bütün bunlara rağmen sahip olamadığım o kütle aklımdadır.

O gün kıyısından köşesinden tutup, bana öğretmek istediklerini hiç anlayamadığım oruç muydu daha öğretici olan, yoksa herşeyi yemenin mübah olduğu anda vücudumun isteklerimi sağduyulu bir anne gibi içten gelen bir güçle reddetmesi miydi? Hayatın kendisi karşıma oruç gibi çıkınca varoluşumun hem varlığım, ama en çok da olmadıklarım olduğunu peynirli helva söyledi bana, ama yıllar sonra. Yokuş çıkarken değil, kendine yokuş aşağı inme iznini verince hızını alamayıp düşmenin de bütün bunlara benzediğini düşündüm. Yukarıyı kontrol etmek, bazan aşağıyı kontrol edememekten daha güvenli.

HE, PSSST...

HE PSSST

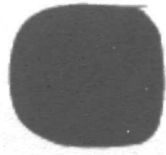
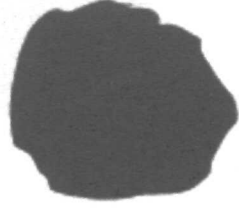

GEL

GEL GEL
GEL GEL
GUZELIM

Sevgili Mehmet,

Çamaltı yaylasından merhaba diyorum. Dışarıda kar yağıyor ve ben şöminede yanan odunların çıtırtısının eşliğinde masaya kurulmuş bir yandan kahvemi yudumluyor bir yandan da sana bu mektubu yazıyorum. Benim böylesine başımı alıp kaçmam şaşırtmıştır seni biliyorum. Aslında haksız da değilsin. Çok da alışık olduğum bir dinlenme biçimi değil. Fakat Cüneyt evin anahtarını elime tutuşturunca, hayattan bir on gün çalıp belki biraz kafamı dinler, biraz da birikmiş kitapları okurum (belki de bir türlü tamamlayamadığım kitap projem üzerinde çalışırım) ümidiyle soluğu bu yayla köyünün kıyısına kurulmuş bu küçük dağ evinde aldım.

Telefon yok, televizyon yok, kalorifer yok, gürültü yok. On küçük evden oluşan bir yer burası. Bir tek bekçi ve ben varız. Ahmet. Çok konuşkan biri değil. Ortalarda da gözükmüyor. O yüzden yalnız sayılırım. Hemen her işi kendim yapmam gerekiyor. Dün vardığımda ev biraz soğuktan ama hem sobayı hem de şömineyi yakıp bir kaç saat içinde paltomu çıkaracak kadar bir sıcaklık elde ettim. Daha sonra da kendime hızlı bir ziyafet çekip, eşyalarımı yerleştirip deliksiz bir uykuya yuvarlandım. Bugün ikinci günüm. Önce bana vermiş olduğun öyküyü okudum. Ne zamandır fırsat bulup başına geçememiştim. Keyfini çıkara çıkara okuyabileceğim bir zamanı kolluyordum, kısmet Çamaltı yaylasınaymış. Bu mektubu da öykün hakkında düşündüklerimi aktarmak için yazmaya niyetlenmişim gerçi ama galiba sıkıntıdan işi biraz gevezeliğe vurdum.

Önce şunu belirtiyim, çok seversen okudum. Her yeni öykünde sanki biraz daha ustalaşıyorsun, yeni bir şeyler keşfediyorsun gibi geliyor bana... Anlatımın ve üslubun üzerine söyleyecek fazla bir şeyim yok. Belki öykünün sonu biraz sorunlu ama bu da bakış açısına göre değişir. Öncelikle konu çok güzel. Gerçi bana yıllar önce seyretmiş olduğum bir oyunu çağırırdı ama tüm zehirleme öykülerinin paylaştıkları ana madde yüzünden herhalde. Şimdi eleştiriler:

Öncelikle mekan. Kafeteryanın adresini vererek başlaman, hatta çok bilinen bir semtte, herkesin mutlaka önünden geçtiğinde farkedebileceği başka dükkanlara göndermeler yaparak tarif etmen, ve dükkanı konumlandırmak için gerçekte birbirine bitişik olan iki dükkanın arasına sıkıştırman yine de mekanın düş ürünü bir yer olduğunu örtmeye okuru kandırmana yeterli olmamış gibi geliyor bana. Belki de inandırıcı olması gibi bir kaygın yoktu. Bilirsin, benim takıntım. Öykü yazmayı ustaca yalan söylemekle çoğu zaman karıştırırım ve okuyanların kafasında bir soru işareti oluşmasını isterim. Bu da sanırım benim kusurum. Kendimi birinci tekil şahısa mahkum etmeme neden oluyor ama ne yapayım, huylu huyundan vaz geçmez. Öykündeki mekanın olağandışılığı orada sunulan yemeklerin tuhaflığında değil (ki bu noktaya birazdan değineceğim); onbeş masası olması... Bu da demektir ki en az altmış kişi kapasiteli bir yeri iki kişinin işletiyor. En azından mutfakta bir bulaşıkçıya, salonda da bir kaç garsona izin vermeliydin. Müdavimleri, kendine özgü bir sosyal yaşamı olan, hatta belli bir çevre için oldukça popüler olduğunu iddia ettiğin bir mekanın masalarının sık sık dolmasını bekliyoruz, okur olarak. Böyle bir beklenti öykü

Bilirsin, benim
takıntımdır.
Öykü yazmayı
ustaca yalan
söylemekle çoğu
zaman
karıştırırım ve
okuyanların
kafasında bir
soru işareti
oluşmasını
isterim. Bu da
sanırım benim
kusurum.
Kendimi birinci
tekil şahısa
mahkum etmeme
neden oluyor
ama ne yapayım,
huylu huyundan
vaz geçmez.

Yenilik dedim de, o
yemek tariflerini
nasıl uydurdun
allahaşkına?
Kestaneli fındıklı
şehriye pilavı,
zencefilli pancar
çorbası, hamuruna
biberli yağda
kızartılmış siyah
zeytin taneleri
katılmış köfte,
haşlanmış havuç
üzerine karadut
reçeli ve kahve
konularak yenilen
tatlı... Açıkcası hiç
duymadığım
yemekler. En
tanıdık gelen
pancar çorbası,
onun da içine
zencefil konur mu
bilmiyorum...
Yemek yapmaktan
zevk alan biri
olsam zeytinli
köfteyi gerçekten
denerdim. Bu
öyküdeki en
beğendiğim
buluşlardan biri.
Olmayan fakat
olabilecekmiş gibi
duran yemekler.

içersinde karşılanmadığı için inandırıcılık dozu azalıyor, bu yüzden de daha sonra anlattığın sıradışı olaylar iyice inanılmaz hale geliyor. Bu konuda üstadın sözlerini hatırlatmak isterim: "Bir öyküde sadece bir tane olağandışı bir şey olmasına izin veririm; eğer birden fazla olurlarsa öykü binbirgece masallarına döner". İnsan yazarken, bu sözlerin aslını kelimesi kelimesine büyük bir kağıda yazıp görebileceği bir yere asmalı. "Bu bir seçim meselesi, ustaların söylediklerini bilmek güzel ama her zaman uymak bana göre değil" dediğini duyar gibi oluyorum. Haklısın. Yeni bir şeyler denemek cehaletin cesareti olmadan mümkün değil. Her yenilik bir başkaldırı tabii. Fakat isyanı devrime götüren yol biraz uzun. Sandığımızdan da uzun.

Yenilik dedim de, o yemek tariflerini nasıl uydurdun allahaşkına? Kestaneli fındıklı şehriye pilavı, zencefilli pancar çorbası, hamuruna biberli yağda kızartılmış siyah zeytin taneleri katılmış köfte, haşlanmış havuç üzerine karadut reçeli ve kahve konularak yenilen tatlı... Açıkcası hiç duymadığım yemekler. En tanıdık gelen pancar çorbası, onun da içine zencefil konur mu bilmiyorum... Yemek yapmaktan zevk alan biri olsam zeytinli köfteyi gerçekten denerdim. Bu öyküdeki en beğendiğim buluşlardan biri. Olmayan fakat olabilecekmiş gibi duran yemekler. Buna bir itirazım yok. Fakat lokantayı (Kafeterya? Bar?) biraz daha gerçekçi konumlandırmış olsaydın kafamız karışmayacaktı. Örneğin bu yemeklerin müşteriler açısından hiç bir tuhaflığı yokmuş gibi anlatıyorsun. Halbuki ben okur olarak merak ediyorsam, en azından müşterilerin üzerinden bu merakı biraz olsun giderebilir, ya da altını çizebilirdin. Çünkü öykü daha sonra karşılıksız aşk meselesine doğru akmaya başladığında bu tuhaflığı unutturuyorsun. Finale kadar her şey seri bir biçimde akıyor. Sara'nın delikanlıya olan ilgisini kendine itiraf edememesi, sadece yemeklerine hoş tadlar vermesi için bir iki ufak malzeme katması, malzemelerin üzerinden giderek kadının duygularını açman iyi bir çözüm. En azından öyküyü basmakalıp bir karşılıksız aşk öyküsüne dönüşmekten kurtarmışsın. Kadının duygularını yemek yapma sürecine dahil etmesi, malzemelere yaklaşımındaki simyacı bilgeliği, birbiriyle ilgisiz gibi duran yiyeceklerin bilgi, deneyim ve ruhla bir araya getirilişindeki incelik okurların gözünden kaçmayacaktır. Doğayı mutfağında uygarlığa dönüştüren kadının kapalılığı, anlaşılmazlığı bir kaç kalem darbesi ile çizilmiş, bu güzel! Biraz daha üstelediğin zaman kolaylıkla klişeye dönüşebilecek bir durum bu. Çağdaş öyküde sınır sorunları üzerine tartışıklarımızı anımsattı bana.

Bilirsin aşk hikayelerinden nefret ederim, hele karşılıksız olanlarından. Neyse ki delikanlı Sara'yı karşılıksız bırakmıyor ve birlikte oluyorlar. Ortayaşlı bir kadın ile genç bir delikanlı arasında yaşanan cinselliğin dozunu da iyi ayarlamışsın. Karanlığın, Sara'nın yaşlılık çizgilerinin, ellerinin, saçlarının başka kişiler gibi sevişmeye dahil edilmesi, yaşananların çoğul bir dille aktarılması (neredeyse bir toplu seks partisi!) gerçekten büyüleyici. Fakat daha bu güzel gecenin mürekkebi kurumadan delikanlının nişanlandığını açıklaması ve ahlaki olarak bir anda aşağılara indirilmesi aynı ustalıkta olmamış. Örneğin, daha o satır bitmeden Sara'nın delikanlıyı zehirleyeceğini tahmin ettim. Bu kötü bir şey. Merak edecek bir şeyin kalmaması. Merak edilecek tek şey belki Sara'nın yöntemi. Ve akıbeti. Onu da biraz gerçeküstü bir biçimde çözmüşsün. Sara'nın hırpalanmış ruhunu dinlendirmek için bir kır gezisine çıkması, yaralarını iyileştirmek için şifalı otlar arar gibi dolanırken yarı bilinçli bir seçimle zehirli mantarlar toplaması vesaire... Yani böyle bir lokantanın sahibi (Ahçısı? Garsonu? Neyi?) sevdiği adamı zehirlemek için ormanda mantar topluyor... Zorlamışsın dostum. O akşam yemekte mantar soslu (tarçın çubuklarına geçirmeyi ihmal etmediğin) hindi kızartması ısmarlayan herkesin beraberce zehirlenmelerine izin vermesi Sara'yı taammüden cinayetden kurtarıyor ama yine de okuru inandıramıyor. Bana kalırsa zehirleme meselesine hiç girmeseydin, Sara'nın hayalkırıklığı başka bir kanaldan ortaya çıksaydı, örneğin yemeklere hoşluklar katma yeteneğini ağır ağır yitirseydi, bu yüzden müşterilerini

de yavaş yavaş kaybetseydi ve en nihayetinde lokanta kapansaydı (böylelikle öyle bir yerin şimdi gerçekte varolmayışı ile de akışabilirdi) daha iyi olurdu. kde kaybeden sadece Sara olurdu. Çünkü günümüzde sadece kaybedenler herşeyi kaybetmeye devam ediyorlar. Düşenler hep dipte kalır.

İşte böyle dostum. Umarım klerin üzerinde bu kadar denetimsiz konuşmama kızmıyorsundur. Gerçi bu mektubu defalarca temize çektikten ve düzelttikten sonra sana vereceğim. Muhtemelen de seni rahatsız edeceğini dşndğim bir çok cümle bu özür cmleri ile birlikte silinip yok olacak. Keşke gerçek hayatta da temize çekme imkanımız olsa...

Sıkıntıdan yine kağıdın başına geçtim. Bu gün üçüncü günüm. şöminede odunlar yanmaya devam ediyor. Kar yağmadığı zamanlarda yaptığım kısa yürüyüşler ve odun taşımak dışında hemen hemen hiç bir şey yapmıyorum. Okurum diye getirdiğim kitaplar da bu ortama hiç gitmedi. Karşımda, geceleri hiç bir ışığın yanmadığı Çamaltı yayla köyü ve am ağaçları ile kaplı yükselip giden bir dağ. İşte hepsi bu. Köyde kiş olduğu için kimseler yok. Bir kaç kez sokaklarını gezmeye niyetlendim ama sık sık bastırın kar izin vermedi. Zaten arabamı da çıkarmam mümkün değil. Bu kısa tatili köylülerinin bile gelmediği bir köyün tenhaliğında geçirmek büyük bir hata gibi geliyor şimdi. Hem yalnız kalmaktan hoşlanmam, hem de doğadan. Hem de böylesine bakir doğadan. Evet bazı müziklerle içimi dışımı yıkarken, yüksek dağların doruklarında veya çöllerin ıssızlığında gezinir düşüncelerim ama gerçekten orada olmak başka bir şey. Ne kadar uğraşırsam uğraşayım şmeyi unutup manzaranın keyfini çıkaramıyorum. En keyifli zamanlar, karın durup etrafın ışıkla parladığı ikindi saatlerinde pencereden dışarıyı seyrettiğim anlar. Dağın zirvesinden aşağıya doğru sarkan yoğun ve soğuk sis tabakası... Sanki ardında dünyayı istila edecek buz askerlerin gölgesi.. Arada pencere var ya rahatım. Fonda müzik, şmineden yayılan sıcaklık, tütün ve manzara. Aslında evde televizyon seyretmekten bir farkı yok. Bu satırları okuduğunda çok şaşıracağını biliyorum. Hatta inanmayacaksın bile. Belki de herşeyi evde çalışma masasından bir metre bile uzaklaşmadan yazdığımı düşüneceksin. Fakat değil dostum, değil. Bu kadar uzaklara gelmek zorundaydım. Böylesine yalnız kalmalıydım. Senden öğrendiğim bir şey bu. Bir seferinde bana şöyle demiştin: "Madem ki bir takıntı var mutlaka bir nedeni olmalı. İstersen sonsuza dek üzerine gitmeden o takıntıyla yaşayabilirsin. Fakat zerine gidersen kendine açılan yeni bir yol keşfedersin." Hatırladın mı? Böyle laflar, söylendikleri anda çok doğru gözükseler bile aslında insanı hiç etkilemez. Yani beni etkilemez. Sen bunları söylerken, ben senin bu lafları hangi düşünce sisteminin etkisi altında söylemiş olacağını kestirmeye çalışmış, psikanalitik yöntemin vazgeçilmez bayatlığında karar kılmış ve zihnimdeki unutulacaklar bölümüne almıştım. Daha sonra, çok daha sonra, Serap'la berbat bir kavgaya tutuştuğumuz bir gecenin sonunda, kendimi dar attığım bir barda başımı kadehin içine gömüp söylediklerinin ne kadar doğru olduğunu görmüştüm.

Bazen kendimi tutamıyorum. İçimden taşan öfkeye hakim olamıyorum. Patlayıveriyorum. Karşımdakinin haklı olduğunu bile bile üste çıkmaya çabalıyor ve kırıcı olabiliyorum. Bu durum üzerine düşündüm. Soğukkanlı bir biçimde düşündüm. Yalnızlıktan hoşlanmayışım, insanların yanına doğru kaışım, herkese iyi davranışım ve çok yakınımdakilere, Serap'a örneğin, kan kusturuşum hep birbirine bağlı şeyler. Ona kan kusturuyorum çünkü beni çok iyi tanıyor. Sanırım duymak istemediğim, yüzleşmek istemediğim noktalarım değiyor söyledikleri. İşte bunları anladığım zaman artık bu yalnızlık takıntımın üzerine gitmeye karar verdim. Bu dağbaşına da o yüzden geldim. Fakat görüyorsun, burada bile yalnız değilim, akşama kadar mektuplar yazıyorum. Senin mektuba ara verdiğimde Serap'a yazıyorum. Onunkini bitirince Cüneyt'e. Herkese söyleyeceğim şeyler var. Kendime söylemeyi

En keyifli
zamanlar, karın
durup etrafın ışıkla
parladığı ikindi
saatlerinde
pencereden dışarıyı
seyrettiğim anlar.
Dağın zirvesinden
aşağıya doğru
sarkan yoğun ve
soğuk sis
tabakası... Sanki
ardında dünyayı
istila edecek buz
askerlerin gölgesi..
Arada pencere var
ya rahatım. Fonda
müzik, şmineden
yayılan sıcaklık,
tütün ve manzara.
Aslında evde
televizyon
seyretmekten bir
farkı yok.

geciktiriyorum böylece. Yazmaya başlayınca karşımda beliriveriyorsunuz ve tartışmaya, yaşamaya kaldığım yerden devam edebiliyorum. Yine yalnız kalmamış oluyorum.

Burada tek dostumdan bahsetmeyi unuttum galiba: Kıtırmır. Beki'nin köpeği. Ya da ben öyle sanıyorum. Kylk yerde insanlar köpekleri ile daha farklı bir ilişki geliştiriyorlar galiba. Yani şehirli bir insanın evcil hayvanını, ocuk yetiştirir gibi beslemesine benzemiyor. Adını bile çağırdığını hatırlamıyorum. Ben de Kıtırmır adını taktım ona. ağırdığında gelmiyor. O kadar ürkek bir köpek ki. Dev cüssesi sadece büyük bir korku yığını gibi. Havladığını duymadım. Dost olmak için ona yiyecek veriyorum. Dn tereyağlı ekmekleri gövdeye indirdikten sonra benimle gezinmeye ikna oldu. Fakat bir köpeğin yapması gerektiği gibi yirmi otuz metre önümden yürümek yerine beni uzaktan takip etmeyi yeğledi. Yanıma aldığım yarım sucukla onu bir kaç saat oyaladım. Hâlâ başını okşayabileceğim kadar yaklaşmıyor bana fakat verdiklerimi büyük bir iştahla yiyor. Bekiyle de aħbaplık etmek istedim fakat dünden beri ortada yok. Büyük bir ihtimalle bekçilik görevini kendi aklınca bana devredip köye indi.

Böylece Kıtırmır ile birlikte yalnızlığımı keşfetmek üzere günleri sayıyorum. Bana bu deneyimden bir şey ıkmayacakmış gibi geliyor. Sadece sayfalar dolusu mektup kalacak geriye. Onları da sıkı bir sansürden geçirilmek üzere ekmeceme kilitleyeceğim ve tembelliğim yüzünden zaman aşımına uğrayıncaya kadar orada kalacaklar.

Dostum dördüncü günün sabahı burada mahsur kaldığımı farkettim. şu anda beşinci günün akşamı ve açlıktan midem yapıştı. Kalan sucuk ile patatesi bitireli neredeyse bir tam gün oluyor. Buzdolabında biraz şarap ve tereyağı kaldı. Buraya geldiğimden beri karın dinmediğini ve her geçen saat yolların biraz daha yok olduğunu görmeme; arabamı saplandığı karın içinde g bela bulup alıştırabilmeme rağmen burada mahsur kalmış olabileceğimi yeni farketmem gerçekten aptalca. Bekçinin de neden ortada olmadığını ancak anladım: Çünkü yollar kapanmış! Ben, değil bir haftalık erzak, ancak bir kaç gün yetecek kadar nevale almış olduğum için şu anda a susuz karın dinmesini bekliyorum. Gelirken uğradığım markette yaptığım mıymıntılıktan dolayı pişmanım. Fazla kilolar yüzünden şeker, bal ya da reel türevi bir şey almadığım için lanet ediyorum. Gerçi bu zorunlu perhiz yüzünden mutlaka zayıflamış olacağım fakat sağlıklı bir diyet yöntemi değil ki bu. Hızla verilen kilolar, aynı hızla geri kazanılıyormuş. Ayrıca açlık dayanılır bir şey değil. Ne kadar sürececek bu durum? Belki bekçi bu durumun farkında olduğu için yardıma gelecektir. Ya da buradan gitmek için bir şeyler yapmak zorunda kalacağım. amaltı köyünün kışlık yeri yirmi kilometre uzaklıkta. Aslında saatte dört kilometre yrsem beş saatte varabilirim. Fakat hem arabayı burada bırakmak istemiyorum hem de orman hayvanlarının da en az benim kadar a olabileceklerini ve kendimi savunacak bir silahım olmadığını düşünerek vaz geçiyorum.

Tereyağı yemekten midem bulanıyor. Bir ğnlk daha yağ var ama yanına katık edebileceğim hiç bir şey yok. Kıtırmır'e hesapsızca verdiğim yarım sucuk için o kadar pişmanım ki... Karın duracağı da yok. Açlığın ve sarhoşluğun verdiği bitkinlikle uyuyup kalmışım. Gecenin cnde soğuktan uyandım. Hemen sönmüş şömineyi tekar yaktım. O sırada küllerin içine gömmüş olduğum ve daha sonra gözümden kaçmış olan iri bir patates buldum. Dostum o anki hislerimi nasıl tarif edeyim bilmiyorum. Dağın başında, sabaha karşı ılık bir patates buluyorsun. İyi pişmiş ve doyurucu. Ağzımın suları akarak ve ellerim titreyerek evdeki en büyük tabağın içine yerleştirip kendimce nefis bir sofrա kurdum. Son şarap kadehi ile gerçekten krallara layık bir yemek. Tereyağını iyice emdirip tuzlayarak bir çırpıda gövdeye indirdim. Ancak o zaman biraz kendime geldim. Tek bir kırıntı bile artmadığı için Kıtırmır yine a kalacaktı ama onu düşünecek durumda değildim. Zaten yarım sucuğumu yemişti. şimdi

Dostum
dördüncü günün
sabahı burada
mahsur kaldığımı
farkettim.

bir plan yapmalıyım. Sabah olunca önce büyük bir dal bulacağım ve ucunu bir mızrak gibi sivrilteceğim. Bir kaç büyük bıçakla birlikte silahlanıp yola düşeceğim.

Başarısızlık dostum hem de mutlak bir başarısızlık. Uyandığımda planımı uygulamak için çok geç olmuştu. Hazırlıklarımı tamamlamam akşamı bulacaktı. Dolayısıyla herşey ertesi sabaha kalacaktı. Bir gün daha dayanabilirdim bu önemli değil. İnsan bir ay ya da kırk gün aç kalabilir sanıyorum. Yani ölmeden. Daha kötüsü, sağlam bir dal parçası bulmak için çevreyi araştırmaya çıktığımda (tereyağlı ekmek ve sucuk anılarını çoktan zihninden silmiş olan Kıtırmir her zamankinden daha az yaklaşmıştı bana) yolun kar ile iyice kapanmış olduğunu, buraları bilmeyen birinin kolaylıkla yanlış bir yöne gideceğini farkettilim. Üstelik yarım saat geçmeden bir tipi bastırdı ki sorma! Bu tipinin altında beş saatlik yolu asla bitiremeyeceğim açıktı. Boşuna mızrak yapacak dal arıyordum. Böylesi bir tipide bir saat bile yürüyemezdim ki.

En güzeli evi araştırmak diye düşünüp küllerden başladım. Bir patates daha unutmuşumdur belki deyip sıcak külleri karıştırmaktan başıma ağırlar girdi. Mutfak dolaplarını ezbere biliyordum ama yine de herşeyi baştan araştırdım. Tereyağın boş kabı, tuzlukta biraz tuz, çöpün içinde sucuk zarlari, bir kaç şişe mantarı. Mantarı bile ısırp tattım ama boş. Yapabileceğim fazla bir şey olmadığı için şömineyi beslemeye, çaydanlığa kar doldurup su elde etmeye devam ediyorum. Sirtüstü uzanıp yatıyorum. Hiç bir şey okuyamıyorum. Açlık uyutmadığı için, uyuduğumda da kısa lokanta rüyaları beni daha da acıktırdığı için iyice bitap düştüm. En son rüyamda senin Sara'yı gördüm. Kırmızı renkli bir çorba sunuyordu bana, mercimek çorbasının bu renk olmaması gerektiğini, kattığı zehirin bu rengi oluşturmuş olabileceğini düşünüyordum. Sıcak çorbayı üzerime dökmesi ile uyandım. Akşama doğru başımın ağrısı katlanılmaz oldu.

Bu sabah açlığa biraz alıştığımı hissediyorum. Ağrılar sürekli bir hal alınca etkilerini biraz olsun yitiriyorlar. Yine de dikkatimi toplamakta güçlük çekiyorum. Senin öyküyü bir kez daha okudum. Yemek bölümleri öylesine acıktırdı ki... Bir öykünün böyle bir işkence aletine dönüşeceğini tahmin edemezdim. Ayrıca o kadar güzel anlatmışsın ki... Yemekler gözümün önüne tüm renkleri ve kokuları ile geliyorlar. İyi ki bu evde bir de yemek kitabı yok.

Sözde kendimle başbaşa kalacaktım, yüzleşecektim. Şu anda tek düşündüğüm buradan kurtulunca yiyeceğim yemekler. İnsan garip mahluk. Milyonlarca yıl daha çetin koşullarla savaşıp genlerini bana aktaran atalarım benim şu zavallı ve çaresiz halimi görseler utanç duyarlardı herhalde. Şu Kıtırmir kadar olamıyorum. O nasıl yaşıyor? Belli ki kışlar burada hep böyle geçiyor ve bekçinin de köpeği düşünmek gibi bir alışkanlığı yok. Belki de köpeklerin açlık sınırı daha geniştir. Belki de bir yerlere kemik falan saklamıştır. Kaynatılıp çorbası yapılacak kemikler!

Yukarıdaki satırları yazarken aklıma korkunç şeyler geldi ve dışarıya fırladım. Kıtırmir'i bulmak için! Sadece su içerek geçirdiğim bu kaçınıcı gündü bilmiyorum. Tek bildiğim karnımı doyuracak, hatta kendime bir hafta boyunca ziyafet çekecek bir yol bulmuş olmamdı. Bir yandan yağın karın içinde Kıtırmir'in nerede olduğunu araştırıyor bir yandan da yapacaklarımı planlamaya çalışıyordum. Önce hayvanı yakalamalıydım. Kafasına bir şeyle vurup (Odun? Taş? Kürek?) bayılttıktan sonra boğazını kesip kanını karın içinde açtığım bir

Sirtüstü uzanıp
yatıyorum. Hiç
bir şey
okuyamıyorum.
Açlık uyutmadığı
için,
uyuduğumda da
kısa lokanta
rüyaları beni
daha da
acıktırdığı için
iyice bitap
düştüm. En son
rüyamda senin
Sara'yı gördüm.
Kırmızı renkli bir
çorba sunuyordu
bana, mercimek
çorbasının bu
renk olmaması
gerektiğini,
kattığı zehirin bu
rengi oluşturmuş
olabileceğini
düşünüyordum.

Durumum iyice
 mitsizdi. Bu
hayvanın neden
bu kadar korkak
oldu unu  imdi
anlıyordum.
Korku onun
hayatta kalma
stratejisiydi. Onu
kaybetmi 
olmaktan dolayı
i imde yakıcı bir
acı duyuyordum.
Hem midem
yanıyordu, hem
de buralardaki
ileti im
kurabilece im
tek canlıyı
yitirmi  oldu um
i in yalnızlı a
dayanamayan
yanım acıyordu.
İsmi haykırarak
bir s re izlerinin
pe inden ko tum.
Beni bu halde
g rmeni isterdim
do rusu. Elinde
bı akla "Kıtmiiiiir,
Kıtmiiiiir" diye
ba ırarak ko an
bir adam.

 ukura bo altıp derisini y zmeliydim. G z m n  n nde kurban bayramlarında umursamaz bir tavırla izledi im kasabın elleri. Kısa bir dua ile hayvanın bo azını ok adı ı bı a ı ani bir hareketle  ahdamarına s rtmesi ve kanın b y k bir tela la topra a do ru akması... Sonra da deriyi y zmek i in bir yerinden   iriyordu hayvanı ama neresinden? Sanırım hayvanı kestikten sonra bu noktayı i g d lerimle halledebilirdim. Derisini y zduktan sonra bir a aca asmak iyi bir fikirdi galiba. Yoksa deriyi y zmeden mi asmalı? En iyisi bu galiba. Daha sonra planım olduk a basitti: Arka butlarından birini hızla g vdesinden ayırıp demir   mine gere lerinden birine ge irip ate in  zerine yerle tirecektim. Benim bug nk  ziyafetim a ır a ır pi erken ben de hayvanın barsaklarını, sidik torbasını falan  ıkartıp bir yere g mmeliydim. Geri kalan eti mundar etmenin bir alemi yoktu. Hatta belki karnım doyduktan sonra geri kalan t m eti daha sonra pi irilebilecek k   k porsiyonlara ayırmalı ve buzdolabına yerle tirmeliydim. Ba ını bile bir torbaya koyup saklayacaktım. Yolların ne zaman a ılaca ı belli de il, civarda ba ka bir canlı da olmadı ına g re bir hafta, belki idareli gidersem on g n dayanabilirdim. O anda bir yandan bunlar aklımdan karmakarı ık bir sırayla ge iyor bir yandan da g zlerim K tmir'i arıyordu. Bir elimde kalın bir odun par ası bir elimde bı ak sesimi olabildi ince tatlıla tırmaya  alı arak ba ırmam: "K tmir, K tmir, K tmir..."

En nihayet ortaya  ıktı. Yirmi otuz metre  temde duruyordu. Her zamanki  rkekli i ile uzaktan beni izliyordu. Sanırım onun durumu benden de vahimdi. Ona en son ne zaman yiyecek bir  ey vermi  oldu umu ben bile hatırlayamıyordum. Fakat onun hatırladı ını umarak, elimdeki k   k ta  par alarını sucuk sanmasını  mit ederek benden tarafa atıyor bir yandan da ona yakla maya  alı ıyordum. K tmir  nce merakla bir iki adım yakla tı. Sonra biraz daha. Arkamı d n p gidecekmi im gibi yaptı ımda bir ka  adım daha. Daha fazla yakla mayaca ını anladı ım anda odunu kafasına do ru fırlattım.  evik bir hareketle bu hamlemi savu tırdı ve hızla ka maya ba ladı. Durumum iyice  mitsizdi. Bu hayvanın neden bu kadar korkak oldu unu  imdi anlıyordum. Korku onun hayatta kalma stratejisiydi. Onu kaybetmi  olmaktan dolayı i imde yakıcı bir acı duyuyordum. Hem midem yanıyordu, hem de buralardaki ileti im kurabilece im tek canlıyı yitirmi  oldu um i in yalnızlı a dayanamayan yanıam acıyordu. İsmi haykırarak bir s re izlerinin pe inden ko tum. Beni bu halde g rmeni isterdim do rusu. Elinde bı akla "Kıtmiiiiir, Kıtmiiiiir" diye ba ırarak ko an bir adam. Aniden Bek i Ahmet'le burun buruna geldi imde bir an neler oldu unu anlayamadım. O anki utancımı asla unutmayaca ım. Aklımın ba ımdan gitmi  oldu unu o an fark ettim.

Tabii ki Ahmet yanında bir haftalık erzakla geri d nm  t  ve bunları iyi bir  cret kar ılı ında benimle payla maya hazırdı. Kızarmı  ekmek, peynir, bal,  ay, zeytin... Ne buldumsa g vdeye indirdim. Yedik e zihnimi toparladım. Su  st  yakalandı ım an ne yapmakta oldu umu Ahmet'in anlamamı  oldu unu farkedip utancı tamamen sildim. Ne de olsa K tmir benim taktı ım bir isimdi. Elimdeki bı a ı a ıklamak i in  evrede bir ses duydu umu, kurt indi ini sandı ımı s yledim. Adının Boncuk oldu unu sonradan   rendi im k pe in dostlu unu tekrar kazanmak i in bir kangal sucu u cebime yerle tirdim ve Ahmet'ten ayrılır ayrılmaz k pe e sundum. Kin tutar gibi bir hali yoktu. Sonra kendimi   minenin ba ında deliksiz uykulara bıraktım. Sara'nın ba rol  ustaca oynadı ı ho  r yalar g rd m.

Bir ka  saattir kar ya mıyor. T m olup bitenleri sana  zetlemek i in  u masaya oturdu umdan beri g ne in yolları yavaş yavaş eritmeye ba ladı ını da fark ettim. Sanırım yarın yola  ıkabilece im. Unutulmaz bir tatil oldu. Sanırım bu mektubu sana vermeyece im, o da di erleri gibi  ekmededeki yerini alacak. Ben sana her  eyi ballandıra ballandıra bir keba  ıda anlatırım.

↓

Hayalet Gemi

Her Seferinde Ayrı Bir Limanda...

Mayıs-Haziran 99: Eksik

Temmuz-Ağustos 99: Hayvan

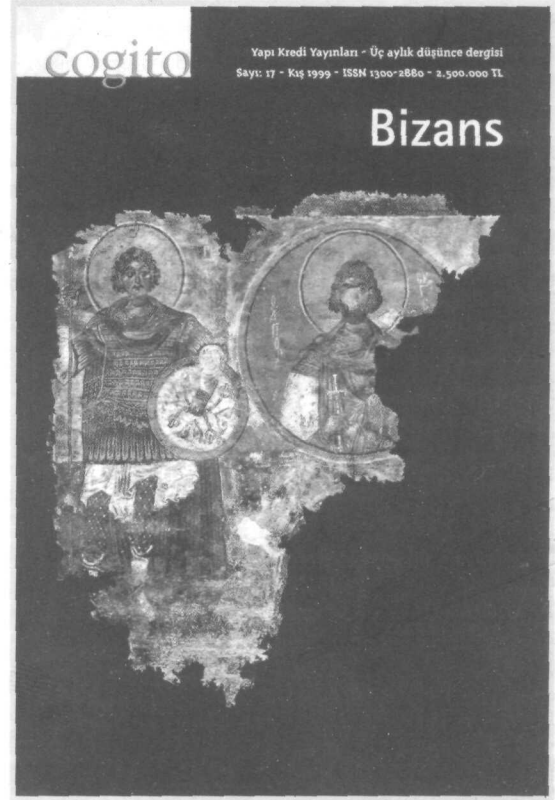
Eylül-Ekim 99: Büyümek

Kasım-Aralık 99: Dönmek

zaman tarih metin cümle sözcük mesaj soluk hayal beden kenar uç k
urgu ümit oyun ruh an mektup rüzgar benlik deniz erdem büyü ritm f
ark plan arka av duygu uyku ses hayat hava ilgi güç ev sessizlik yol y
ön renk duvar sis tuzak dalga uzak bütün iç tüm ruh yüz özlem su yo
yorgun bir son o kan ölüm döngü yeni gün kelime gönderme yer yurt
yorum köprü erkek hüznün ayak rota bayram çevre soru adam maske
kahraman uyum önem isim ara sonra enerji ortak dil nota gürültü kit
p neden gelecek can iyi kopya görüntü uyku sen bilgi bellek seçenek
ben az konu felsefe arka yüz **alt.zine** ön tarih yeni anlam red kimlik
dergi dönem adam kötü zeka olay gizem narin toprak verim küçük za
ay sabah el geç dizi temiz nefret biri zor nesil adet ilgi duvar labirent
parça sorun sezi heyecan yük his korku beden sihir anahtar itiraf çar
çare deneme yenilgi seyir gemi düzen etki damla örnek koku gösteri
ürüme ceset deyim ek sokak tutku günah üvey ön arzu hacim toplum
utu cadde günah <http://plustasarim.com/altzine> gece sürü yara per
kültür popüler sanat mektup ülke uzak sis uzun süre garip ad ümit gi
normal tesadüf gerçek içerik nokta kalem tünel tuhaf müzik beyin ge
gelenek üretim tepki hareket yön taban yüksek biryer dev sevinç del

Bizans düşünce mi?

Halife niçin aniden Helen uygarlığının entelektüel geleneklerine dönmüştü? Müslümanlar bu geniş uygarlığın hangi kesitini kendilerine uygun bulmuşlardı? Bu etkilenme sürecini etkileyen mekanizmalar neydi? Ve son olarak da, bütün bunların İslam uygarlığı üzerindeki etkisi ne olmuştu?

Fiyatı: 2.500.000 TL., ISSN 1300-2880, Üç aylık düşünce dergisi.

BİR BİZANS KLASİĞİ: Aziz Basileios Yunan Edebiyatının Nasıl Okunacağı Konusunda Gençlere Söylev, **HARİTADA BİZANS'I ARAMAK:** Speros Vryonis Bir Dünya Uygarlığı: Bizans, Georg Ostrogorsky Bizans İmparatoru ve Hiyerarşik Dünya Düzeni, Vizörden Bizans: Haritalarla Düşünmek, **BİZANS'TA YAŞAMAK:** Öney Sözer Yalnız Yaşama Reddiye ya da Theophanes, Evelyne Patlagean Yoksullar, Alice-Mary Talbot Bizans Manastır Sistemine Giriş, Angeliki E. Laiou Arzu, Aşk ve Delilik: Bizanslıların Gözüyle Cinsel İlişkiler, Robert Browning Bizans Toplumunda Okuryazarlık Üzerine Bir Kez Daha Düşünmek, Tufan Turanlı Kaptan Georgios ve Gemisi, Nevra Necipoğlu 15. Yüzyılın İlk Yarısında Konstantinopolis'te Osmanlı Tacirleri, Samih Rifat Sekiz Yüzyıllık Bir Tanıklık: Aleksiad, Ayfer Tunç "Titre Güneş! Yeryüzü Ağla! Çünkü Şehir Fethedildi!" Ihor Ševčenko Entelektüellerinin Gözüyle Bizans'ın Çöküşü, **BİZANS'IN GÖZÜYLE TÜRKLER, OSMANLI'NIN GÖZÜYLE BİZANS:** Stefanos Yerasimos Ağaçtan Elmaya: Apokaliptik Bir Temanın Soyağacı, Melek Delilbaşı Türk Tarihinin Bizans Kaynakları, Michael Ursinus Geç Dönem Osmanlı Tarih Yazımında Bizans Tarihi, Michael Ursinus "Der Schlechteste Staat": Ahmed Midhat Efendi'nin (1844-1913) Bizans Kurumları Hakkında Görüşleri, **BİZANS: NASIL OKUNDU, NEDEN OKUNMADI?:** Orhan Duru Bizans Şaşırtıyor, Doğan Kuban, Aykut Köksal, Ayla Ödekan, Uğur Tanyeli, Stefanos Yerasimos Bizans'ın Mirası Üzerine Tartışma, Murat Belge Obadan Kubbeye: Tarih Yazımında Bir Ekol, Cyril Mango ile Söyleşi - Bizans, Tarih ve Kültür Üzerine.

"İstanbul gezginleri için küçük bir Bizans Rehberi eşliğinde"

Yayıncı: YKY Yayınları Kitabevi: İstanbul: 212-252 19 12 / 322 • İzmir: 232-463 82 90 • Ankara: 312-435 85 94
E-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr - Web Sitesi: www.ykykultur.com.tr - Yayıncı: YKY Kültür Sanat Yayıncılık San. A.Ş. 212-280 65 55
cogito@ykykultur.com.tr